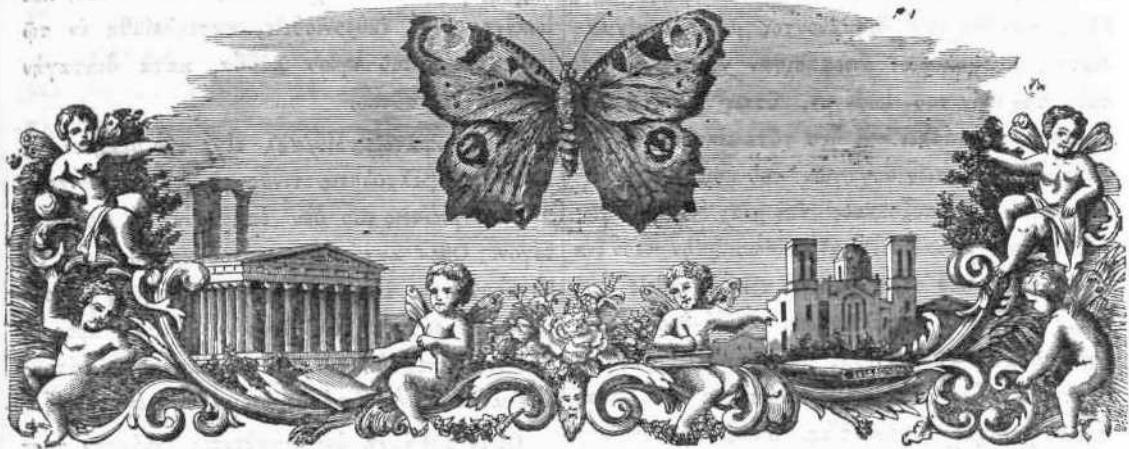

ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Δ΄.

28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ, 1866.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 76.

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ. (1)

Η΄.

ΤΗ 30 Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1341, τρεῖς περίπου εβδομάδας μετὰ τὴν στέφιν τῆς Ἄννης, Μιχαὴλ ὁ Μέγας Κομνηνός, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Β΄, ἀφίκετο ἐν Τραπεζοῦντι. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιτροπεία εἶχεν ἐκλέξει αὐτὸν ὡς μέλλοντα σύζυγον τῆς Εἰρήνης, ἀλλ' ἡ ἡγεμονία αὐτῆ ὑπεδέχθη αὐτὸν ψυχρῶς, καθότι διήνευ τότε τὸ πεντηκοστὸν ἔκτον ἔτος τῆς ἡλικίας του· ἡ ἐκλογή ὅμως αὐτῆ εἶχεν ὑπαγορευθῆ ὑπὸ ὀρθοτάτων πολιτικῶν λόγων, τοῦτου ὄντος τοῦ νομίμου διαδόχου τῆς οἰκίας του, καὶ ἔχοντος υἱὸν τὸν Ἰωάννην δεκαεννεαέτη ἤδη ὄντα. Ὁ Μιχαὴλ ἀφίκετο ἐν Τραπεζοῦντι συνοδευόμενος ὑπὸ τριῶν πολεμικῶν βυζαντινῶν πλοίων καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν στρατολογηθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Σχολαρίων Νικήτα, ἀπεβιάσθη ἄνευ κωλύματος, καὶ ἅπασαι αἱ φατρίες ἐφαίνοντο διατεθειμέναι νὰ ἀναγνωρίσωσι τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιώματά του. Ἀλλ' οἱ εὐγενεῖς Λαζοὶ δὲν ἐνόησαν ν' ἀπολέσωσι τοὺς καρπούς τῶν ἐπιτυχουσῶν

ἐπαναστάσεών των, μὴ τολμώντες ὅμως νὰ βασισθῶσιν ἐπὶ τὴν τοῦ λαοῦ σύμπραξιν εἰ ἀντίσταντο ἀναφανδόν, προσέδραμον εἰς τὸν δόλον. Τὸν Μιχαὴλ ὑπεδέχθη ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀνάκιος μετὰ τῆς προσηκούσης πομπῆς· οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ μεγάλοι ἀξιωματικοὶ τοῦ κράτους ἔδραμον νὰ δώσωσι πρὸς αὐτὸν τὸν ὄρκον, ἡ δὲ στέψις ἐμελλε νὰ λάβῃ χώραν τῇ ἐπαύριον· ἀλλὰ μόλις ἀνέτειλεν αὐτῆ, καὶ τὰ πάντα εἶχον μεταβληθῆ. Κατὰ τὴν νύκτα εἶχον ἐρεθίσαι τὸν λαὸν κατὰ τῶν βυζαντινῶν τυχοδιωκτῶν, ὡς ἀπεκάλου αὐτούς· οἱ στασιασταὶ ἔδραμον καὶ συνέλαβον τὸν Μιχαὴλ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ αὐτοῦ, εἶτα ἀπέστειλαν αὐτὸν αἰχμάλωτον εἰς Οἰναίον, ἔθεν ἀκολούθως τὸν μετέφερον εἰς Λιμνίαν. Οἱ τῆς φατρίας τῶν Λαζῶν εὐγενεῖς ἐγένοντο οὕτω μόνοι κύριοι τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ ἐκυβέρνησαν ἐπ' ὀνόματι τῆς αὐτοκρατορίας Ἄννης.

Ὁ Ἕλληνικὸς λαὸς εἶχεν ἱκανῶς συνηθισθῆ εἰς τὸν διοικητικὸν ὀργανισμὸν καὶ ἦτο ἐντελῶς πεπεισμένος περὶ τῆς ἀνάγκης κεντρικῆς τινὸς καὶ ἐνιαίας ἐξουσίας, ὅπως μὴ μὲν ἐπὶ πολὺ εὐχαριστημένος εἰς τοιαύτην τῶν πραγμάτων κατάστασιν, διὸ ὁ Νικήτας, γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν Σχολαρίων, καὶ τὸ Ἕλληνικὸν κόμμα ὃ θεώρει τὴν βυζαντινὴν συμμαχίαν ὡς τὴν ἀρίστην διὰ

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλ. 75.

τὴν πολιτείαν, συναπεράσισαν ν' ἀποδιώξωσι τοὺς ἀντιζήλους τῶν καὶ νὰ καταλάβωσι τὴν ἀρχὴν. Τὸ σχέδιον τοῦτο δὲν ἐδύνατο ἄλλως νὰ ἐπιτύχη, εἰμὴ τιθεμένου ἐπὶ κεφαλῆς ἐνὸς τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τῶν Μεγάλων Κομνηνῶν, ὅθεν, τοῦ Μιχαὴλ διαμένοντος μακρὰν αἰχμαλώτου, οἱ Σχολάριοι ἀπεφάσισαν νὰ ἀναφερθῶσι πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωάννου, ὅστις κατῴκει ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἦτο τότε εἰκοσαέτης. Ὁ Νικήτας μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ κόμματος ἀπέπλευσαν ἐκ Τραπεζοῦντος ἐπὶ μιᾶς ἐνετικῆς γαλέρας ὅπως μεταβῶσι καὶ πείσωσι τὸν νέον ἵνα συμπράξῃ ὑπὲρ τῶν σχεδίων τῶν. Δεχθεὶς οὗτος, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν, καὶ ἡ ἐκστρατεία ἐγένετο ἄνευ τῆς φανεροῦς ὑποστηρίξεως τῆς βυζαντινῆς κυβερνήσεως. Οἱ συνωμῶται ἐναύλωσαν τρεῖς γαλέρας Γενουηναίας, ὅπως προσθέσωσι αὐτάς εἰς τὰς ἐτέρας δύο ἃς οἱ ἐν Τραπεζοῦντι ἀρχηγοὶ τῶν εἶχον ἐφοδιάσει, καὶ συνέλεξαν στρατιώτας ὅπως ἐπιπέσωσι κατὰ τῆς αυτοκρατορίας Ἄννης. Περὶ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1342 ἀπεβιβάσθησαν εἰς Τραπεζοῦντα, ὅπου συνενωθέντες μετὰ τῶν Σχολαρίων, τῶν Μιζοματῶν καὶ Λορανιτῶν ἤρχισαν ζωηροτάτην ἐν ταῖς ἀγυαῖς μάχην, μετὰ τὴν ὁποίαν Ἰωάννης ὁ Γ' ἐκνήρυχθη αὐτοκράτωρ. Πλείστοι εὐγενεῖς ἐκ τοῦ κόμματος τῶν Λαζῶν, καὶ πρὸ πάντων οἱ ἀμυζανταρῆνται ἐφρονεῦσαν. Ἡ Ἄννα αἰχμαλωτισθεῖσα ἐν τοῖς ἀνακτόροις αὐτῆς ἐκεῖ καὶ κατεπνίγη πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ὑπὲρ αὐτῆς εἰς τὸ μέλλον ἀντιδράσεως.

Ἰωάννης ὁ Γ' ἐστῆθη αὐτοκράτωρ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Χρυσοκεφάλου, τόσον δ' ὀλίγον ἐμμερίμνα περὶ τῆς τύχης τοῦ πατρὸς του, ὥστε συνεχῶρει τῷ εὐνοῦχῳ Ἰωάννῃ νὰ κατακρατῇ αὐτὸν δεσμῖον εἰς Λημνίαν· ἀλλὰ πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔτους ἐδολοφονήθη, καὶ, κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, ὁ νέος αὐτοκράτωρ εἶχεν ἤδη δυσαρεστήσει, διὰ τῆς μωρίας του καὶ τῶν ἐλαττωμάτων του πάντας τοὺς τε πολιτικούς καὶ στρατιωτικούς, οἵτινες εἶχον ἀναβιβάσει αὐτὸν ἐπὶ τὸν θρόνον. Ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς Νικήτας, ὅστις εἶχε διευθύνει πλείστως ἐπαναστάσεις, ἤρχισε νὰ ἐπαναλαμβῆναι καὶ πάλιν τὰς στασιαστικάς του ἐπιχειρήσεις. (Εἶναι ἀληθές ὅτι, εἰς τὰ δεσποτικά κράτη, ἐνθα πᾶσα νόμιμος ὁδὸς πρὸς ἀντίστασιν ὑπάρχει κεκλεισμένη τοῖς πολίταις, δὲν ὑπάρχει ἄλλο μέσον θεραπείας, εἰμὴ τὸ τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ ἡγεμόνος.) Ὁ Νικήτας μετὰ τοῦ κόμ-

ματός του ἐξεκίνησαν εἰς Λημνίαν, ἀπελευθέρωσαν τὸν Μιχαὴλ καὶ ἀπαγαγόντες αὐτὸν εἰς Τραπεζοῦντα, τὸν ἀνεκλήρυσαν αὐτοκράτορα περὶ τὸν μᾶτον τοῦ 1344. Κατὰ παράδοξον τινὰ τῆς τύχης τροπὴν, διεδέχθη οὗτος τὸν υἱὸν του, καὶ Ἰωάννης ὁ Γ' ἐκθρονισθεὶς, κατεκλείσθη ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Σάββα, κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ εἶχε τὴν θέλησιν νὰ εἰσαγάγῃ βελτιώσεις τινὰς εἰς τὴν κυβερνήσιν, ἀλλ' αἱ γνώσεις του δὲν ἐπῆρκον εἰς τοιοῦτον ἔργον. Ὅθεν κατήρξατο αὐτοῦ καταδικάσας εἰς θάνατον τοὺς ἐξοχωτέρους τῶν Λαζῶν, μέτρον εἰς τὸ ἐπεκρότησε τὸ ἐλληνικὸν κόμμα, πρὸς τὸ ὁποῖον διενεμήθησαν τὰ μεγάλα τοῦ κράτους ἀξιώματα, ὁ δὲ Νικήτας ὠνομάσθη μέγας δούξ.

Οἱ ἐν τῇ ἀρχῇ ἀναβρίχθηέντες ἐνόησαν τότε καὶ αὐτοὶ οὗτοι ὅτι ἠδύνατο νὰ γενῶσι θύματα αἰμοβόρων πράξεων, αἵτινες παρομαρτοῦσιν εἰς πᾶσαν ἐπαναστάσιν, διὸ ἀπεπειράθησαν νὰ καταστήσωσι τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν μόνιμον διὰ τινος ὀργανικοῦ νόμου ἐπὶ τῆς διοικήσεως τῆς αὐτοκρατορίας. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, οἱ Σχολάριοι προσεπάθησαν νὰ ἰδρῶσωσι εἰδὸς τι ὀλιγαρχικῆς πολιτείας. Ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ εὐρέθη βεβιασμένος νὰ ὑπογράψῃ καὶ νὰ ὁμώσῃ ἐπίσημόν τινα πράξιν, δι' ἧς ἡ τε νομοθετικὴ δύναμις καὶ ἡ διεύθυνσις τῶν πραγμάτων ἀνετίθεντο εἰς τὰς χεῖρας τῶν μεγάλων ἀξιωματικῶν καὶ τῶν μελῶν τῆς γερουσίας. Αὐτὸς δ' ὤφειλε ν' ἀρκεσθῆ εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα, εἰς ἄφθονον ἐπιχορήγησιν καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τῶν ἀνακτόρων του διοίκησιν. Ὅθεν τὰ καθήκοντά του ἦσαν καθήκοντα βασιλέως συνταγματικοῦ, ὡς λέγομεν σήμερον. Ἀλλ' οὕτε αἱ βιαιοπραγίαι τῶν κομμάτων οὔτε ἡ φιλοδοξία τοῦ μονάρχου σεβάζονται ἐπὶ πολὺ τοιαύτας συμφωνίας. Ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ἐδράξατο τῆς πρώτης εὐκαιρίας ὅπως ἀπαλλαχθῆ τῆς κηδεμονίας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν κατεκράτουν αὐτόν. Ὁ λαὸς τῆς πρωτευούσης καὶ οἱ Λαζοὶ ἐδραζαν τὰ ὄπλα, διαδηλοῦντες ὅτι ἡγάπων μᾶλλον νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, παρά εἰς τοὺς εὐγενεῖς. Ὁ ὑπὲρ τῆς σκιάς τῶν καισχυρῶν τῆς Ῥώμης νόμων ἐνθουσιασμός οὗτος ἐπέτρεψε τῷ Μιχαὴλ ν' ἀκυρώσῃ τὰς παραχωρήσεις ἃς εἶχε κάμει πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς καὶ τὴν γερουσίαν, καὶ ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἀπὸλυτον ἐξουσίαν. Ὁ μέγας δούξ Νικήτας καὶ ἄλλα ὑψηλὰ πρόσωπα ἐβρίβησαν εἰς τὰς φυλακάς,

ἀλλὰ δὲν ἀναφέρεται ὅτι ἐχύθη τὸ αἷμά των. Ἐκ τοῦ φόβου μὴ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης ἀντιταχθῆ πρὸς αὐτὸν ἐν περιπτώσει νέων παραχῶν, ἐπεμψεν αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ εἰς Ἀδριανούπολιν ὁπόθεν θὰ ἦτο δύσκολον τὰ συνεννοῆται μετὰ τῶν ἐν Τραπεζοῦντι φατριῶν.

Ὁ δεσποτισμὸς τοῦ Μιχαὴλ οὐδ' ἐν τῇ πρωτευούσῃ οὐδ' ἐν πάσῃ τῇ ἐπικρατείᾳ ἐπέφερε πλειοτέραν εὐημερίαν ἀφ' ὅσῃν εἶχε φέρει ἐν αὐτῇ ἡ κυβερνήσις τῶν εὐγενῶν. Ἡ πολυθρόλλητος μέλαινα πανώλης, ἣτις κατὰ τὴν δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα εἶχεν ἐρημώσῃ τὴν τε Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην, ἀνεφάνη φοβερά καὶ ἐν Τραπεζοῦντι τῷ 1347. Οἱ Τουρκομάνοι, οἱ κατέχοντες τὴν ἀπὸ Ἀρσίνης καὶ Ἐρζερύμης μέχρι τοῦ ἰσχυροῦ φρουρίου Βαϊθάρτου χώραν προσέβαλλον τὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ κατερημώσαντες τὴν κοιλάδα τῶν Πυξιδῶν, ἀφίχθησαν μέχρι τῶν τειχῶν τῆς πρωτευούσης. Ἰφραλούμενοι τότε ἀπὸ τὴν ἐξασθένεισιν τοῦ κράτους οἱ Γενουήνσιοι, καὶ θέλοντες νὰ κυριεύσωσι τινὰς τῶν μᾶλλον ἐπικαίρων θέσεων τῆς χώρας, ἐκήρυσαν σπουδαίως κατὰ τῆς αὐτοκρατορίας τὸν πόλεμον.

Ὅθεν τῷ 1348 κατέλαβον τὴν πόλιν τῆς Κερρασοῦντος ἣν καὶ ἐπυρπόλησαν. Δύο δὲ τῶν μεγαλύτερων πολεμικῶν αὐτῶν πλοίων ἄρραντα ἀπὸ τοῦ λιμένος τοῦ Καφᾶ (Θεοδοσίας) κατενίκησαν τὴν αὐτοκρατορικὴν μάστιγαν ἐν τινι ναυμαχίᾳ, καθ' ἣν ἀπέθανεν ὁ μέγας δούξ Ἰωάννης Καβασίδης. Οἱ Ἕλληνες ὅπως ἐκδικήσωσι τὴν ἡττάν των ταύτην, προσέβηλον ἅπαντας τοὺς ἐν Τραπεζοῦντι ἐγκαταστημένους Φράγκους, ἐλεηλάτησαν τὰς οἰκίας καὶ τὰς ἀποθήκας των, καὶ ἐβρίψαν εἰς τὰ δεσμὰ πάντα διασωθέντα ἀπὸ τῆς τοῦ ὄχλου μανίας. Ἀλλὰ μετὰ τινὰς ἑβδομάδας, ἰσχυρὸς στόλος Γενουήνσιος ἀναφανείς, ἀπήτει ἱκανοποίησιν διὰ τὰς κατὰ τῶν Εὐρωπαίων ἐνεργηθείσας βιαιοπραγίας. Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ Τραπεζοῦς διετέλει ἐν ἀναρχίᾳ. Ὁ Μιχαὴλ κληνῆρης ὢν ἕνεκα ἀσθενείας, ἦτο ἀνίκανος νὰ πράξῃ τι, καὶ νέα τις ἐπαναστάσις ἦτο ἐτοιμὴ νὰ ἐκρηχθῆ. Διὸ δυσχερῆς καθίστατο πᾶσα πρὸς τὴν εἰρήνην διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν Γενουηνσίων, οἵτινες ἀληθῶς ἀπέδωκαν τὴν Κερρασοῦντα, ἀλλ' ἐπέτυχον νὰ ποῖς παραχωρηθῆ τὸ φρούριον τοῦ Λεοντοκαστροῦ, ὃ εἶχεν ἐπίτηδες κτίσῃ Ἀλέξιος ὁ Β', ὅπως χαλιώγῃ τὰς ἀσθένειάς αὐτῶν ἀπαιτήσεις. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, οἱ Γενουήνσιοι κατέστησαν κύ-

ριοι τοῦ λιμένος Δαφνοῦς, ἔκτοτε δὲ ἡ σημαντικότης τῆς αὐτοκρατορίας ἤρχισε νὰ ἐλαττωταί. Εἰς γέρον οἶος ὁ Μιχαὴλ, φθιρόμενος ὑπὸ τῆς ἀσθενείας καὶ στερούμενος μεγάλων πολιτικῶν εἴτε στρατιωτικῶν γνώσεων, δὲν ἦτο εἰς κατάστασιν νὰ παλαίσῃ πρὸς τὸσαῦτα καὶ τηλικαῦτα στοιχεῖα ἀταξίας. Τὸ φατριαστικὸν πνεῦμα ἐνεψυχώθη ἐκ νέου, νέαι συνωμῶσαι ὀργανίσθησαν, στάσεις νέαι ἐγένοντο εἰς τινὰ τοῦ κράτους μέρη, καὶ τέλος, τῇ 13 δεκεμβρίου, τοῦ 1349 ἔτους, κατεβιβάσθη τοῦ θρόνου ὁ Μιχαὴλ βασιλεύσας πέντε ἔτη καὶ μῆνας ἑπτὰ. Οἱ ἐκ τῆς φατρίας τοῦ Ἀλεξίου Γ' διαδόχου του ἐβίασαν αὐτὸν νὰ λάβῃ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Σάββα, καὶ μετὰ ταῦτα, θέλοντες νὰ τὸν ἀπομακρύνωσιν ἐτι μᾶλλον, ἐξώρισαν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν αὐτοκρατορικὸν μοναχόν.

VIII.

Κατάληψις τῆς ἀρχῆς ὑπὸ μὴ νομίμου κλάδου ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Μεγάλων Κομνηνῶν. — Βασιλεία Ἀλεξίου τοῦ Γ'. — Προχώρησις τῶν Τουρκομάνων. — Ἐκδικήσις τοῦ Λερακαρίου. — Πλούσια ἐκκλησιαστικὰ προικοδοτήσις (1349—1390).

Οἱ Σχολάριοι μετὰ τῶν δημοκρατικῶν προσεκάλεσαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως Ἀλέξιον τὸν Γ', υἱὸν τοῦ Βασιλείου καὶ τῆς παλλακῆς του Εἰρήνης, ὃν ἐστεψαν μετὰ μεγάλης πομπῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Εὐγενίου, μόλις διανύοντα τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Τὸ ἀληθές αὐτοῦ ὄνομα ἦτο Ἰωάννης, παρελάθεν ὅμως τὸ τοῦ Ἀλεξίου, καθότι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπιστεύετο ὡς καλὸς οἰωνὸς διὰ τὴν οἰκογένειαν τῶν Μεγάλων Κομνηνῶν.

Ὁ νέος αὐτοκράτωρ εἶχεν ἀνατραφῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ δ' ἄρπαξ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς συνήργησεν εἰς τὴν ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνάβησιν του, ὅπως ἐξαιρεθῆ ὁ τῶν Μεγάλων Κομνηνῶν νόμιμος κλάδος. Πρὸς σύμφηξιν μεγαλύτεραν τῆς ἐνώσεως πράγματι καὶ οὐχὶ δι-καίωματι τῶν δύο ἐαυτῶν δυναστειῶν ὁ Ἀλέξιος, δεκάτης ἔτι ὢν, ἐνουμφεῦθη τὴν Θεοδώραν, θυγατέρα τοῦ Νικηφόρου, ἐξαδέλφου τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ τελευτὴ τοῦ γάμου τούτου ἐγένετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Εὐγενίου, ὃν ὁ Ἀλέξιος ἐξελέξατο ὡς

προστάτην τῆς δυναστείας του, καὶ ὅστις ἐθεωρεῖτο ἤδη ὡς ὁ οὐράνιος προστάτης τῆς αυτοκρατορίας τῆς Τραπεζοῦντος. Ἡ κατὰ τὸ 1340 ἀποπερρωθεῖσα αὐτὴ ἐκκλησία μετὰ τοῦ μοναστηρίου, εἶχεν ἀνεγερθῆ μετὰ πολλῆς ἐξωτερικῆς λαμπρότητος, ἀλλ' ἡ ὄψις τῆς ἐκκλησίας ὡς σήμερον ὑπάρχει μεταποιημένη εἰς Τζαμίον καλούμενον Γενί-Τζουμά-τζαμιτί (νέον τῆς παρασκευῆς τζαμιῶν) καταδεικνύει αὐτὴν ὑποδεστέραν, κατὰ τὴν στερεότητα καὶ ἀρχιτεκτονικὴν καθρότητα, τοῦ κτιρίου ὃ ἀντικατέστησε.

Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας ταύτης παρήλθον ἐν συνεχεί ταραχῇ ὡς ἐκ τῶν ἐπαναστάσεων τῆς ἀριστοκρατείας καὶ τῶν στάσεων τοῦ λαοῦ. Αἱ συνομοσπασίαι διεδέχοντο τὰς συνομοσπασίαις οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ γερουσιασταὶ διὰ τῶν βραδουριωτῶν εἴτε τῆς βίας εἴθ' ἕρπον τὰ ἴδια των συμφέροντα, ὃ δὲ ὄχλος ἠκολούθει καὶ οὗτος στασιαζῶν. Ἡ γενεὰ τῶν Δορκανιῶν, πανίσχυρος κατασταθεῖσα, ὑπεχρέωσεν ἐπὶ μίαν στιγμὴν τὸν αὐτοκράτορα ν' ἀποσυρθῆ εἰς Τρίπολιν, ἀλλ' ἡ γενεὰ αὕτη ἐξεθρονίσθη παρκατὰ ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὅστις μετέβαλλεν ἀενάως φρόνημα, δὲν κτώρθωσεν ὅμως καὶ νὰ στερεώσῃ τὰς τινὰς ἢ νόμιμον ὁπωσοῦν κυβένησιν.

Δὲν θέλομεν παρακολουθῆσαι τὸν ξηρὸν χρονολόγον Πανάρτεον εἰς τὴν ἐξιστόρησιν καὶ τὴν ὀνοματολογίαν τῶν ἐν Τραπεζοῦντι ἐπαναστάσεων, ἀπλῶς μόνον θέλομεν ἀρκεσθῆ εἰς τὸ νὰ μνημονεύσωμεν γεγονότα τινά. Ὁ Μέγας Δοῦξ Νικήτας εἶχε τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πραγμάτων μετὰ τὴν καταρτίψασκεν τοὺς Δορκανίτας ἐπαναστασιν, ἀλλὰ δύο ἔτη μετὰ ταῦτα, τοῦ νέου αὐτοκράτορος κυριεύσαντος τὰ δύο τῆς Λιμνίας φρούρια, Τρανίσαν καὶ Κεγγρινὴν, ἃ κατεῖχον οἱ στασιασταὶ, καὶ δείξαντος βούλησιν καὶ ἰσχὺν τοῦ κυβερνητικῆ δι' ἑαυτοῦ, ὁ Μέγας Δοῦξ μετὰ τῶν συμφορονούντων αὐτῷ ἀπεσύρθησαν εἰς Κερκσοῦντα, ἐλπίζαντες ὅτι διὰ τῆς ἐπὶ τῆς πολιτοφυλακῆς ἐπιβροῆς των καὶ τῆς παρὰ τοῖς ἐν Τραπεζοῦντι δημοτικότητος των θὰ καταλάβον καὶ πάλιν τὴν ἐξουσίαν. Ὅθεν ἐξαρτύσαντες πλοῖα τινὰ παρυσιασθήσαν πρὸ τῆς πρωτευούσης κατὰ τὸ ἔρ τοῦ 1355. Καὶ ἡ μὲν ἀφιξίς των προὐκάλεσε μεγάλας ἀταξίας, ἀλλ' ἡ ἐξουσία τοῦ νέου αὐτοκράτορος ὑπῆρχεν ἐδρακίως στερεωμένη, διὸ οἱ στασιασταὶ ἠναγκάθησαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Κερκσοῦντα μὴ δυνηθέντες νὰ ἐπιτελέσωσι τοὺς σκοπούς των. Ἐκ τῆς ἀποτυχίας των ταύτης

ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ ἀρχὴ εἶχεν ἀνακτῆσαι τὴν κυριαρχίαν τῆς, ἀλλ' ἀπασαὶ αἱ ἀπόπειραι αὐταὶ ἀποδεικνύουσιν ἐπίσης ὅτι ἐν πάσαις ταῖς τάξεσι τῆς κοινωνίας εἶχε σθεσθῆ πᾶσα πρὸς τὴν τοὺς νόμους καὶ τὴν δικαιοσύνην πίστις. Μὴ ὄντων τῶν Ἑλλήνων τὸ πρᾶπαν ἀρνήφιων, καὶ στερουμένων πειθαρχίας ἅμα καὶ θάρρους, ἢ πρὸς τὴν βίαν ἐκκλησίαι των οὐδόλως ἔσωζεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς περιφρονησεως, καὶ οὕτως ἔφεραν ταχέως τὴν ἐξουθένωσιν τοῦ ἔθνους των. Παρ' αὐτοῖς ὁ μὲν δεσποτισμὸς ἦτο ἀμέτοχος ἀσφαλείας, αἱ στάσεις ἀμέτοχοι δόξης.

Ὁ Ἀλέξιος ἐδείξε κάπως δραστηριότητα τινὰ καταδιώξας τοὺς στασιαστὰς μέχρι Κερκσοῦντος ἤτις μετὰ τινὰ μάχην διωμολόγησε συνθήκας. Κατὰ τὸ εὐτυχὲς αὐτὸ διὰ τὴν αὐτοκρατορίαν ἔτος, ὁ Ἰωάννης Καθασιδης, δοῦξ τῆς Καλδίας, ἀνέλαβεν ἀπὸ τῶν Τουρκομάνων τὰ φρούρια Χερικινὴν καὶ Σοριγιαννὴν. Ὁ ἐκθρονισθεὶς Μιχαὴλ, ἀποδράσας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἤλθε νὰ ἐπιωφεληθῆ ἀπὸ τὴν ἀποστασίαν τοῦ ἀρχαίου τοῦ φίλου τοῦ μεγάλου Δουκὸς Νικήτα, ἀλλ' ἦτο παρὰ πολὺ γνωστὸς ἐν Τραπεζοῦντι, ὅπως εὖρη ὑποστήριξιν, διὸ ὑπεχρέωθη ν' ἀποσυρθῆ μὴ δυνηθεὶς νὰ ὑποκινήσῃ στάσιν τινὰ. Ὁ μέγας δομῆστικος Μειζομάτης καὶ ὁ μέγας στρατάρχης Σαμφῶν ἔθεσαν τέρμα εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον κυριεύσαντες τὴν Κεγγρινὴν, τὸ τελευταῖον ἄστυον τοῦ μεγάλου Δουκὸς Νικήτα. Οὗτος, οὐ αἱ διοικητικαὶ γνώσεις ἐξετιμῶντο λίαν, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπανακτῆσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ αὐτοκράτορος, ὅτε δὲ ἀπέθανε, τῷ 1361, ὁ Ἀλέξιος, ἐπιδεικνύων τὴν θλίψιν του διὰ τὴν ἀπώλειαν τοιοῦτου ἱκανοῦ ἀνδρὸς, παρεκλόουθησε τὴν κηδείαν του λευκὰ ἐνδεδυμένος ἱμάτια, καθότι τὸ λευκὸν χρῶμα ἦν τὸ πένθιμον τῶν αὐτοκρατόρων. Ἡ κυριαρχία Ἀλεξίου τοῦ Γ' ἀποκτέστη εἰς ἀπασαν τὴν παραλίαν, ἀπὸ Οἰναίου μέχρι Βατουμίνου, ἀλλ' ὅμως εἰς τινὰ ἀπὸ τῶν λιμένων τῆς θαλάσσης ἀπόστασιν, ἡ τάξις οὐδόλως ἐξησπαλίζετο ἐν τῷ ἐσωτερικῷ. Τὰ κτήματα τοῦ μεγάλου μοναστηρίου τῆς Παναγίας ἐν Σουμελαῖ, δέκα λεύγας ἀπέχοντος τῆς πρωτευούσης, ἦσαν ἐκτεθειμένα εἰς συνεχεῖς τῶν γειτόνων Μωαμεθανῶν ἐπιθέσεις. Μεγάλοι κτηματῆται ἐζῶν ὡς αὐθένται μὴ διανοούμενοι νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς οὐδένα, καὶ οὕτω παρέτειναν ἐν τῷ τόπῳ κατάστασιν προσεγγίζουσαν τῇ ἀνρχίᾳ. Συνέθη μάλιστα ὅσπερ ἡμέραν τινὰ ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς παρ' ὀλίγον

νὰ περιπέσῃ εἰς τὰς χεῖρας συμμορίας τῶν ἀνηκούσης εἰς τὴν φατρίαν τῶν Καθασιδῶν, οἵτινες ἀπεπειράθησαν ν' ἀρπάσωσιν αὐτὸν κατὰ τινὰ ἐκδρομὴν του ἐν τῇ γραφικῇ κοιλάδι τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου, ὀλίγα βήματα μακρὰν τοῦ ἀνακτόρου του καὶ τῆς ἀκροπόλεως του. Τὸ σχέδιόν των συνίστατο εἰς τὸ νὰ αἰχμαλωτίσωσιν αὐτὸν καὶ παραλάβωσι μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὰ ὄρη. Τὸ τολμηρὸν τοῦτο ληστροκόπημα, ὃ ἔλαβε χώραν περὶ τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1363, παρ' ὀλίγον νὰ ἐπιτύχῃ.

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ἐφάνη ὀλιγώτερον εὐτυχὴς ἐν τῷ κατὰ τῶν Τουρκομάνων πολέμῳ, ἀφ' ὅσον ἐν ταῖς κατὰ τῶν ὑψηλῶν του μάχαις. Ὁ χρονολόγος Πανάρτεος, ὅστις συνώδευεν αὐτὸν εἰς τινὰ κατὰ τῶν φυλῶν τῆς Χερικινῆς ἐκστρατείας του, διαβεβαίει ὅτι ἡ ἰδέα τῆς ἐκστρατείας τῷ ὑπηγορευθῆ ὑπὸ τῶν τοῦ διαβόλου μηχανευμάτων. Ὁ αὐτοκρατορικὸς στρατὸς προέβαινε ἀνευ πολεμικοῦ τινος σχεδίου, καὶ μόνον κτεγίνετο εἰς τὸ νὰ λεηλατῆ καὶ αἰχμαλωτεύθῃ. Προσβληθεὶς δὲ ἐξαπίνης ὑπὸ ἐχθρικοῦ ἵππικοῦ σώματος, ὁ στρατὸς οὗτος, μετὰ τὴν τῶν στρατηγῶν καὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἐδόθη εἰς φυγὴν, καταλιπὼν τετρακοσίους νεκροὺς ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, ἅπαντα τὰ λάφυρά του, τὰ σκεύη του, τὸ ταμιεῖον τοῦ στρατοῦ καὶ αὐτὰς τὰς τοῦ αὐτοκράτορος σκηνάς. Ὁ Ἀλέξιος ἐθεάθη ἐν τοῖς πρώτοις τῶν φυγῶν, καὶ τοῦτον παρεκλόουθη ἐγγύθεν ὁ Πανάρτεος. Ὁ ἱστορικὸς οὗτος ἀποφάσσει ὅτι ἀνευ τῆς ἰδικιτέρας βοήθειας τοῦ Θεοῦ τῶν δυνάμεων, ὅστις ἔδωκε δύναμιν εἰς τὸν ἵππον του νὰ καλῶν ὀπίσω τοῦ αὐτοκράτορος ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἡμέρας καθ' ἃς διήρκεσεν ἡ φυγὴ, θὰ ἀπώλλυτο ὁ αὐτοκρατορικὸς γραμματεὺς, αἱ δὲ ἐπερχόμεναι γενεαὶ θὰ ἠγνόουν τὰ χρονικὰ τῆς Τραπεζοῦντος (1).

Αἱ τὴν μακρὰν Ζώνην τῆς χώρας ἐξ ἧς ἀποτελεῖται ἡ αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζοῦντος προσβάλλουσαι τουρκικαὶ ὄρδαί, ἀνήκον εἰς φυλὰς ἀνεξαρτήτους ἀπ' ἀλλήλων καὶ πολεμίας μάλιστα μεταξὺ των. Ἡ μεγάλη ὄθησις ἡ σπρόχονουσα αὐτὰς εἰς τὰ πρόσω ἦν ἀποτέλεσμα τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ καθέξωσι νέας χώρας πρὸς διατροφήν τοῦ καθεκάστην αὐξομένου πληθυσμοῦ των, τῶν βοῶν καὶ τῶν ποιμνίων των. Οἱ νομάδες οὗτοι Τούρκοι ὠρῶντο οὕτω κατ' ἔτος ὅπως αὐξήσωσι τὴν χώραν τοῦ μετακινουμένου στρατοπέδου

των. Ὅπως αὐξήσωσιν, ὄφειλον ἢ νὰ ἐξολοθρευθῶσιν τὰς ἐτέρας νομαδικὰς φυλὰς, ἢ νὰ ἐκδιώξωσιν εἰς τὰ πρόσω τοὺς πεπολιτισμένους γεωργούς. Παραπλήσια αἷτια ὠθοῦσι σήμερον τοὺς ἀποίκους τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, τῆς Ἀφρικῆς καὶ Αὐστραλίας νὰ διώκωσι τὰς νομαδικὰς φυλὰς τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων.

(Ἐπεται ἡ συνέχεια.)

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΙΝΕΙ. (1)

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.)

III.

Τὸ πρότυπον τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

Ὁ ἄγνωστος δὲν εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἰορδάνου, ἀλλὰ μετὰ δειλῆς μετριοφροσύνης εἶχε καθίσει ἐπὶ τινος ἐδράνου, παρὰ τὴν θύραν, καὶ ἐπερίμενε, πρὸς τὸ ἔδαφος τὸ πρόσωπον κλίνων.

— Σύγγνωτέ μοι, εἶπεν ὁ Ἰάκωβος, ἐξέρχομαι τοῦ οἴκου τοῦ διδασκάλου μου, ἐν ᾧ πολὺ μ' ἐκράτησαν ἡ εὐτυχία μοι εἶχεν ἀφαιρέσει τὴν μνήμην.

Λάμπρις ἤστραψεν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἀγνώστου. — Ἡ εὐτυχία; ἐπανελάβεν ὑπάρχει ἄρα γε ἐπὶ τῆς γῆς; — Ἀναμφιδόλως, δι' ὅν τινὰ ἐκπληροῖ τὸ καθῆκον αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ζητεῖ τὰς εὐχαριστήσεις τῆς συειδήσεως.

— Ὀμιλεῖτε ὀρθότατα, κύριε! . . — Εἰσέλθωμεν, εἰσέλθωμεν ταχέως ἐμείνατε ἀρκετὴν ὥραν ἐκτός, εἶπεν ὁ νέος ὀδηγὸν τὸν πρεσβύτερον εἰς τὸ ἐργαστήριόν του, ἐν ᾧ διέλαμπον σχεδιογραφίαι τινες τῶν εἰκόνων τῶν παθῶν. — Ἰδοῦ, προσέθηκεν, ὁ Ἰορδάνου, ἰδοῦ πρόσωπον, ὅπερ ὄφειλω πολλάκις νὰ παραστήσω εἶναι ὁ ἅγιος Πέτρος, καὶ θὰ μοι χρησιμεύσητε πολὺ διὰ τὴν μορφὴν ταύτην.

— Εἶμαι εἰς τὴν διάθεσίν σας, κύριε. Πῶς πρέπει νὰ τεθῷ;

— Ἄ! βλέπω, ὅτι δὲν εἴσθε συνηθισμένος νὰ προτίθεσθε ὡς πρότυπον.

— Ἀληθῶς, πρώτην σήμερον φορὰν μοι συμβαίνει τοῦτο.

Ὁ καλλιτέχνης παρετήρησε μετ' ἐνδιαφέροντος τὸ πρότυπόν του, ἀρίων δὲ μετ' οὐ πολὺ τὰς γραφίδας του, ἐπλησίασε τὸν γέροντα καὶ λαβὼν

(1) Πανάρτεος σελίς 366.

(1) Συνέχ. ἀπὸ φυλλ. 75.

αὐτοῦ τὰς χεῖρας, — Πιστεύσατέ με, εἶπεν, ἀγνοῶ διατί ἡ θέα σας μὲ συγκινεῖ τοσοῦτον, διατί διαστάζω νὰ δεχθῶ τὴν προσφορὰν, ἢ μοι ἐκάμετε. Ἐστὲ μετ' ἐμοῦ εἰλικρινῆς ὁμολογήσατέ μοι τίς εἴσθε καὶ τίνες αἱ λυπηραὶ αἰτίαι, αἵτινες σᾶς ἠνάγκασαν νὰ προσφέρητε εἰς τὰς γραφίδας μου τοὺς σεβασμίους χαρακτῆράς σας. Ὅα προσεβάλλετε τὴν καρδίαν μου, καρδίαν καλλιτέχνου, ἐὰν ἤσθάνεσθε ἐνώπιόν μου σιάν τινα ἐντροπῆς.

— Ἡ μεγάλη ὑμῶν ἀγαθότης, κύριε, μ' ἐνθαρρύνει, εἶπεν ὁ πρεσβύτερος ἀπομακρόμενος τοὺς ὕψους ὀφθαλμούς του. Ἐταξείδευσα πολὺ, ἀλλ' εἰλικρινῶς ὀλίγους εὔρον ὡς τὸν Ἰορδάνην τὸ ὕψος τῶν αἰσθημάτων συμφωνεῖ κάλλιστα παρ' αὐτῷ τῷ μεγέθει τῆς εὐφυΐας. Ἀκούσατε λοιπὸν, ἀφοῦ θέλητε ἐντελεῖ ἐξομολόγησιν. Ἐγνώρισα τὸν πλοῦτον, ἀλλ' ἐγνώρισα αὐτὸν πολὺ ἐνωρίς, κατὰ τὴν ἄπειρον ἡλικίαν παράφρονες δαπάναι, ἄτακτος πολυτέλεια, ἀπατηλαὶ φιλίαι παρέσυρόν με εἰς ὀλέθριον δρόμον, εἰς τὸ πέρας τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἡ καταστροφή. Εἶχον πρωτότοκον ἀδελφόν, ἐμοῦ φρονιμώτερον, ἀλλὰ δὲν ἤθελον ν' ἀκούσω τῶν συμβουλῶν του, παρωργιζόμεν διὰ τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ, μέχρις οὗ ἔκλεισέ μοι τὴν καρδίαν του καὶ ἔπαυσε νὰ μὲ βλέπῃ. Ἡ ἡμέρα, ἢν εἶχε προείπει, ἔφθασεν· εὐρέθη ἄνευ μέσων. Τί νὰ κάμω, φεῦ! δὲν εἶχον ἀποκτήσει τὴν τόσῳ πολύτιμον συνήθειαν τοῦ ἐργάζεσθαι, μηδεμίαν δὲ βλέπων διέξοδον προσηνέχθη στρατιώτης εἰς τὸ τάγμα τὸ προωρισμένον διὰ τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας, καὶ μ' ἐδέχθησαν. Τὴν πανοπλίαν ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχων ἀνεχώρησα. Περιττὸν νὰ σᾶς εἶπω τί ὑπέφερον ἐπὶ μεμακρυσμένης καὶ διακεκαυμένης χώρας, ἐν ἣ οὐδὲ κἂν ἓνα συγγενῆ, οὐδὲ κἂν ἓνα φίλον εἶχον. Ἐναλλάξ ὑπῆρξα στρατιώτης, ναύτης, εἶτα βιομήχανος, ἐλθὼν δὲ ἐν τέλει εἰς σύννοιαν μετὰ τῶς κακουχίας, κατήντησα ἐπὶ τοσοῦτον οἰκονόμος, ἐφ' ὅσον ἤμην κατασπαταλιστής. Βιομήχανος ὢν τελευταῖον, τὸ πᾶν ἀνέστρεψα, κατέβαλα ὄσους κόπους οὐδεὶς ἄλλος ἠδύνατο ἴσως νὰ καταβάλλῃ, καὶ δὲν ἀνεπαύθη εἰμὲ ἀφοῦ ἀπέκτησα χρήματά τινα, ἵνα ἐξιλεωθῶ εἰς τὰ ὄμματά τῆς οἰκογενείας μου, καθότι αὐτὴν εἶχον ἀκαταπαύστως ἐν τῷ νῷ μου, δι' αὐτὴν εἰργάζετο τὸ ἄσωτον παιδίον.

— Λοιπὸν δὲν εἴσθε πτωχός, ὡς ἡ ἐνδυμασία σας δίδει ὑπόνοιαν; εἶπεν ὁ Ἰορδάνης μετὰ τινὸς εὐχαριστήσεως.

— Χάρις τῷ Θεῷ, ὄχι κύριε, ἀλλ' ἐνεδύθη

οὕτω, ἵνα μὴ ἀναγνωρισθῶ εἰς Ἀμβέρσην. Τὴν πρώτην φορὰν καθ' ἣν ἐπανήλθον, δὲν εἶχον εἰμὲ μίαν μόνον ἐπιθυμίαν, νὰ ἐπανίδω τὸν ἀδελφόν μου, σήμερον δὲν θέλω ν' ἀπομακρυνθῶ, ἂν ὁ πεφλημένος οὗτος ἀδελφός δὲν μὲ περιπτυχθῇ καὶ μὲ συγχωρήσῃ. — Κάλλιστα! ἀλλὰ τώρα εἰς τί δύναμαι νὰ σᾶς ὠφελήσω;

— Πῶς! δὲν ἐμαντεύσατε, ὅτι ὁ ἀδελφός περὶ οὗ σᾶς ὀμιλῶ εἶναι ὁ τοῦ Ἀδάμ. Βᾶν Ὀόρτ; — Θεέ μου! εἴσθε ἴσως ἐκεῖνος ὁ Σαμουὴλ, οὗτινος τ' ὄνομα πολλάκις ἐνώπιόν μου ἐπρόφερε; . . — Ἰ! δὲν μ' ἐλησμόνησεν! . . ἐφώνησεν ὁ πρεσβύτερος ἐν συγκινήσει. Ἀλλ' ὄχι, προσέθηκε Ὀλιβερῶς, ἡ ἀνάμνησις ἐκείνη θ' ἀνεμιγνύετο μετὰ πικρίας, μὴ μοι τὸ κρύπτετε, κύριε. — Τῷ ὄντι, τὸ ὁμολογῶ.

— Καλὰ, ἰδοὺ ποῖον ἦτο τὸ σχέδιόν μου καὶ διατί πρὸς ὑμᾶς ἐπαρουσιάσθην. Ἐσκόπου νὰ σᾶς ὁμολογήσω τοὺς πόνους μου, εὐθύς ὡς ἀπέκτων τὴν ἐμπιστοσύνην σας, ἢν χάρις τῷ Θεῷ, ἐπὶ πολὺ δὲν ἐπερίμενα. Ἐλεγόμην λοιπὸν ὅτι ἡ φυσικὴ γενναϊότης τῆς ἡλικίας σας θὰ σᾶς κατέπειθε νὰ μὲ ὑπερασπισθῆτε πλησίον τοῦ Ἀδάμ, ὅστις ἀναγνωρίζει ὑμᾶς τὸν καλλίτερόν του μαθητήν.

— Καὶ ἐτι πλεῖον, μὲ ὀνομάζει υἱόν του! — Δύναται τοῦτο! . .

— Μάλιστα, κύριε, καὶ ἰδοὺ ὅποια ἡ εὐτυχία μου, δι' ἣν πρὸ ὀλίγου σᾶς ὀμιλοῦν. Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ ἤμαι μόνος εὐτυχῆς, καὶ θὰ μοι ἦτο γλυκύτατον, ἐὰν ἡ εἰσοδός μου ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ Βᾶν Ὀόρτ ὑπῆρχε τὸ σημεῖον τῆς μεταξὺ τῶν ὑμετέρων ἐπανόδου σας. — Πῶς νὰ κάμωμεν; — Αὐτὸ ζητῶ καὶ ἐγώ. Ὁ μύστωρ Βᾶν Ὀόρτ δυσκόλως ἀφίνει τὰς προλήψεις του· ἐν τούτοις θέλω δοκιμάσει, θέλω βολιδσκοπήσει τὸ ἔδαφος. — Ὁμολογήσατε ὅτι θὰ ἦναι δύσκολον.

— Τί ἀξίζει ν' ἀποπειραθῇ τις πράγματος εὐκόλου κατὰ πολλά; εἶπε μετὰ ζέσεως ὁ Ἰορδάνης καὶ περιπτυσσόμενος τὸν γέροντα, — Πιστεύσατε, προσέθηκεν, ἡ καρδία μου μοι προμηνύει νίκην. Μὴ ἀνησυχῆτε, θὰ ἤμαι φρόνιμος. Ἀποφύγετε τὴν συναπάντησιν τοῦ ἀδελφοῦ σας, καὶ ἐπανέλθετε αὐριον ἐνταῦθα νὰ μάθητε νέα.

Ὁ Ἰάκωβος ἐπέστρεψε παρὰ τῷ μέλλοντι πενηθερῷ του, παρ' ᾧ ἀνυπομόνως περιεμένετο. — Ἄ! πᾶ! εἶπεν ὁ μύστωρ Βᾶν Ὀόρτ, μοι ἀρέσκουν τὰ στρογγυλὰ πράγματα. Συνέλαβον λοιπὸν τὴν ἰδέαν νὰ τελέσωμεν τοὺς ἀρραβῶνας τὴν ἐρχομῆ-

νην πέμπτην, ἡμέραν τῶν Θεοφανείων. Ὅα ἐορτάσωμεν οἰκογενειακῶς τὴν ἐορτὴν ταύτην, καὶ ἐπερείδομαι ἐπὶ τοῦ γαμβροῦ μου, διότι ἐπιθυμῶ νὰ μοι δεῖξῃ ἐὰν ἦναι δυνατώτερός μου.

Αἱ λέξεις αὗται ἠλάφρουν τὸν Ἰορδάνην, καὶ ἐν στιγμῇ ἐσχματίσεν ἐν τῷ νῷ τὸ σχέδιόν του. — Μὲ κατευφραίνεται, εἶπεν· ἀλλ' ἔχω νὰ σᾶς ζητήσω μίαν χάριν.

— Ὅποιαν; ὀμίλει· ἐὰν δυνατὸν νὰ γίνῃ, χορηγεῖται.

— Εὐκόλως δύναται νὰ γίνῃ· ἀφήσατέ με νὰ φέρω μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν ἐορτὴν μας ἓνα φίλον, ἓνα ὁδοιπόρον.

Ὁ Βᾶν Ὀόρτ συνωφρυνώθη καὶ ἠρώτησεν. — Ἐπιμένεις πολὺ εἰς τοῦτο; — Πολύ.

— Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, κάμε ὅπως ἀγαπᾶς. Καὶ τί εἶναι αὐτὸς ὁ ὁδοιπόρος;

— Κάλλιστος ἄνθρωπος καὶ ἄξιος συμπαθείας.

— Ἄ! οἱ μακρόθεν ἐρχόμενοι ἔχουν πάντοτε πολλὰ νὰ διηγῶνται.

— Ὁ εὐνοούμενός μου εἶναι αὐτὴ ἡ τιμὴ, αὐτὴ ἡ εἰλικρίνεια.

— Ὅα τὸ ἴδωμεν.

IV.

Τοβίας Κρίκεν.

Ἡ πέμπτη ἐβήκασε, τράπεζά τις δὲ μεγαλοπρεπῶς ἐστρωμένη περιέμενε τοὺς συνδαιτυμόνας. Ὁ Ἰορδάνης ἐφάνη παρὰ τῷ Βᾶν Ὀόρτ μετὰ τοῦ ξένου, εἰς οὗτινος τὴν θέαν ὁ καλλιτέχνης ἐσκίρτησεν, ἀναγνωρίσας ἐν αὐτῷ τὸν γέροντα τοῦ οἰνοπωλείου ὁ Μέγας Κέκρος. Ὁ ξένος ἔκλινε σοβαρῶς καὶ χαιρετῶν τοὺς συνδαιτυμόνας δι' εὐγνώμονος ἐκφράσεως, εἶπεν·

— Εὐχαριστῶ ὑμᾶς μυριάκις, ὑμᾶς, οἵτινες, ἐπὶ τῇ ἀπλῇ τοῦ καλοῦ Ἰορδάνης συστάσει, ἐδέχθητέ με εὐμενῶς εἰς τὴν οἰκογενειακὴν ταύτην ἐορτὴν.

— Ναί, ναί, ὑπετονθόρισεν ὁ Βᾶν Ὀόρτ, ἐννοεῖται· περιτταὶ αἱ εὐχαριστήσεις.

— Αὐτὴ ἡ μνηστή; . . προσέθηκε βαθέως ὁ γέρον· εἴθε ὁ Ἰψιστος φανῇ εὐνοῦς εἰς τὴν ἐνωσίν της.

Ὁ Βᾶν Ὀόρτ ἠσθάνετο μεγάλην διάθεσιν ν' ἀπαντήσῃ διὰ τινος ἐκφράσεως ἥκιστα φιλόφρονος εἰς ἐκείνην τὴν συγκινητικὴν εὐχὴν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε τοῦτο, ἰδὼν τὴν Αἰκατερίνην καὶ τὸν

Ἰορδάνην κύπτοντας ὑπὸ τὴν χεῖρα τοῦ πρεσβύτερου. — Εἰς τὴν τράπεζαν, ἐκραζεν.

Ἐπὶ δίσκου ὑπῆρχε πράσινος στέφανος προωρισμένος νὰ στέψῃ τὸ μέτωπον τοῦ βασιλέως τῆς ἐορτῆς. Κατὰ τὸ ἐπιδόρπιον τὸ πλακούντιον ἐφάνη, — Αἱ! αἱ! περιμείνατέ με, ἠκούσθη χονδρῆ τις φωνή.

Ἦτο ὁ Τοβίας Κρίκεν, ὁ παράφρων τῆς Ἀμβέρσης ὁ φέρων βράβδον μεγάλην εἰς τὴν χεῖρα καὶ τὸ κάλυμμά του ἐστολισμένον κατὰ τὰ ἄνω δι' εἰδῶν τινῶν κεράτων, ἔχων δὲ τὴν ὄψιν φωτεινὴν. Ὁ Τοβίας εἶχεν ἕνεκα τῆς προσχαροῦς παραφροσύνης του, τὸ δικαίωμα νὰ εἰσέρχεται ὅπου τῷ ἤρεσκεν. Ὁ Βᾶν Ὀόρτ, ὅστις νύχαριστεῖτο ἀκούων τὰς ἀπαντήσεις του, ἐδέχθη αὐτὸν γελῶν.

— Ἐλθε, Τοβία, ἰδοὺ τὸ μερίδιόν σου ἐκ τοῦ πλακουντίου.

— Καλὰ, τὸ ἐπερίμενα, εἶπεν ὁ παράφρων. Δὲν ὑπάρχει καλὴ διασκεδασίς ἄνευ τοῦ Τοβίου, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς ζωγράφους, οἵτινες εἶναι κατὰ τι πρώτοι μου ἐξάδελφοι. Ἄ! θὰ ἦτο εὐμορφον πρᾶγμα νὰ εὑρισκα τὸ νόμισμα εἰς τὸ κομμάτι τοῦτο.

Ἡ τύχη ἴσως κάμη τὴν ἀστείότητα ταύτην, εἶπεν ὁ Βᾶν Ὀόρτ· ἀλλὰ ποῖαν θὰ λάβῃς διὰ βασιλίσσαν; — Ἄ! μὰ τοὺς χιλιούς διαβόλους! τὴν Αἰκατερίνην. — Πολὺ ὀλίγον ἐξήτησες! Καὶ θὰ δώσης εἰς τὴν βασιλίσσαν σου;

— Δύο οὐγγίας ὑπομονῆς διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν οἶκόν της.

Θορυβῶδες γέλωδες διεδέχθη τὰς λέξεις ταύτας. Ὁ πρεσβύτερος μόνος ἔμενε σοβαρὸς καὶ σιωπηλός. Ὁ Βᾶν Ὀόρτ παρετήρει αὐτὸν ἀνησύχως, καθὼς καὶ ὁ Τοβίας μετὰ προσοχῆς.

— Πᾶ! πᾶ! εἶπεν οὗτος, ἰδοὺ πάππος, ὃν δὲν ἐγνώριζον· εἶναι πρέσβυς τις τοῦ Μεγάλου Σουλτάνου; ἢ τίμιός τις Ἰουδαῖος τοῦ Ἀμστελδοάμου; ἢ κάλλιον ἔκλαμπρόν τι μέλος τῆς οἰκογενείας;

— Ἰσως ἠλήθευσας κατὰ τὸ τέλος, εἶπεν ὁ πρεσβύτερος.

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ὁ Βᾶν Ὀόρτ ἐσκίρτησεν, ἐνῶ ὁ Ἰορδάνης ἦτο ἐπ' ἀκανθῶν.

— Εἰς ποῖον τὸ νόμισμα; ἠρώτησεν ὁ παράφρων. Τί ἁμαρτία, ἐὰν δὲν τὸ ἐπιτύχω! . . Ἀλλὰ θὰ παρηγορηθῶ πίνων εἰς ὑγίαν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος. Εἰς ποῖον ὑπάρχει τὸ νόμισμα; — Εἰς ἐμὲ, εἶπεν ὁ γέρον καὶ ἐδειξε τὸ νόμισμα

ἐν μέσῳ τῶν χειροκροτημάτων τῆς Αἰκατερίνης, τῆς μητρὸς τῆς καὶ τοῦ Ἰορδάνου· λαβῶν δὲ τὸν στέφανον, δὲ ἐστέφθη, προέτεινε τὸ ποτήριόν του.

— Ὁ βασιλεὺς πίνει! . . ἐφώνησαν οἱ συνδυατομῶνες.

— Ἐκλέξατε τὴν βασίλισσαν, εἶπε μειδιῶν ὁ Ἰάκωβος.

Ὁ γέρον ὑπέδειξε τὴν Αἰκατερίνην. — Πολλὰ καλὰ, εἶπεν ὁ παράφρων τῆς Ἀμβέρσης, ἀφοῦ μ' ἐξεθρονίσαστε, τί δῶρον θὰ κάμετε εἰς τὴν κυρίαν;

— Τὴν ζωηροτέραν ἀγάπην μου. — Ὡ! ὦ! παρά πολὺ ἰσχυρὸν πρᾶγμα.

— Καὶ ἐπὶ πλέον. . . Σύρων τότε ἐκ τοῦ μεγάλου θυλακίου τοῦ ποδηρῶν ἐνδύματός του χαρτοφυλάκιον, καλῶς πεπληρωμένον μεγάλων ποσοτήτων, καὶ ἀνοίγων αὐτὸ προσέφερεν εἰς τὸν Ἰάκωβον λέγων·

— Ἴδου, τένον μου τί ὁ βασιλεὺς τῆς ἑορτῆς ταύτης δίδει εἰς τὴν μνηστήν. Δέχθητε τὸ φιλικὸν τοῦτο δῶρόν μου· γνωρίζω ὅποιαν καλὴν χρῆσιν θὰ κάμητε τούτου. Ὁ πληρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ ὀνόματός του τὴν Εὐρώπην ὄλην, θὰ γνωρίσῃ βεβαίως νὰ φανῇ ἄξιος καὶ τοῦ πλούτου, ὡς εἶναι τῆς δόξης. Τὸ κατ' ἐμὲ ὀφείλω ν' ἀποσυρθῶ· εἶμαι εὐχαριστημένος, ἀπολαύσας ὅ,τι ἐπεθύμουν. Ἰορδάνου, Αἰκατερίνην, μὴ λησμονεῖτε εἰς τὰς προσευχάς σας τὸν Σαμουὴλ Βάν Ὀρτ.

— Σαμουὴλ! . . τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ κραυγὴ ἢ ἀφ' ὅλων τῶν στομάτων ἐξεληθοῦσα. Ὁ ζωγράφος ἐδίστασεν ὀλίγον, ἀλλὰ τὸ συγκρατήσαν αὐτὸν αἶσθημα ἀστραπῆς μόνον ἔσχε τὴν διάρκειαν· ὁ Ἀδάμ ἠγέρθη, ἵνα ξιφθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τὰς αὐτῶ ἠνεωγμένας. — Πτωχέ μου ἀδελφέ! . . εἰς τὸν διάβολον αἱ ἔριδες!

Ἡ Αἰκατερίνη ἐκρέματο ἤδη ἐκ τοῦ λαίμου τοῦ θεοῦ τῆς.

— Εὐχαριστῶ σε, Ἰάκωβε, εἶπεν ὁ Βάν Ὀρτ, σὲ, ὅστις μοὶ δίδεις υἱὸν καὶ μοὶ ἀποδίδεις ἀδελφόν.

Καὶ διασταυρουμένων τῶν ἐρωτήσεων, ὁ παράφρων εἶπε μετ' ἀνυπομονησίας.

— Ἐλάτε δὰ, ἐπανακαθίσωμεν εἰς τὴν τράπεζαν. Ἡ συγκίνησις ἀποξηραίνει τὸν λάρυγγα.

— ἔχει δίκαιον, ἀπῆντησε γελῶν ὁ Ἰορδάνου. ἔσο ἡσυχος, Τοβία, θὰ γράψω εἰκόνα τῆς οἰκο-

γενειακῆς μας σκηνῆς, καὶ δὲν θέλω σὲ λησμονήσαι.

— Εὐγε! ἰδοὺ ἐγὼ ἀσφαλῆς νὰ φθάσω ad saecula!

Ὁ Σαμουὴλ ἦτο εἰς τὴν θέσιν του, καὶ προέτεινε ποτήριον εἰς ὑπέρβην πληρώσαντα αὐτὸ, ὅπερ ὁ πρεσβύτερος ἔφερεν εἶτα εἰς τὰ χεῖλη. Καὶ ἡ ὁμήγουρις ἅπασα ἐν μιᾷ φωνῇ καὶ ἐν ἐκλύσει χαρᾶς ἀνέκραξεν·

— Ὁ βασιλεὺς πίνει!

— Ὁ βασιλεὺς πίνει! . . ἐπανελάθεν ὁ καλλιτέχνης Ἰορδάνου· οὗτω θὰ ὀνομάσω τὴν εἰκόνα μου.

ΚΑΛΕΑΝΘΗΣ Ι. ΠΑΠΗΑΖΟΓΛΟΥΣ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΑΚΙΝΑΣ.

Τὴν ἑσπέραν τῆς Παρασκευῆς 10/22 Δεκεμβρίου λήξαντος ἔτους οἱ Παρίσιοι ἐπανηγυρίσαντο τὴν ἐπέτειον μνήμην τῆς γενέσεως τοῦ Εὐριπίδου τῆς Γαλλίας, Ἰωάννου Ρακίνα. Οὕτως ἐν μὲν τῷ Γαλλικῷ Θεάτρῳ ἐδιδάχθησαν ὁ τε *Μιθριδάτης* καὶ οἱ *Δικασταὶ* ἀναμεταξὺ ἀναγνωσθείσης καὶ ὠδῆς τινος ὑπὸ τῆς Δεσποσύνης Φαβάρτου, ἐν δὲ τῷ Ὠδεῖῳ ἢ *Ἀνδρομάχῃ* καὶ οἱ *Δικασταὶ* (Plaideurs), πάντα ταῦτα δράματα τοῦ αὐτοῦ Ποιητοῦ.

Ὁ Ἰωάννης Ρακίνας ἐγεννήθη τὴν 9/21 Δεκεμβρίου 1639 ἐν Φερτεμιλώνῃ, ἔνθα ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦν λογιστὴς τῶν ἀλαταποθηκῶν, ἐσπούδασε δὲ ἐν τῇ Μονῇ Port-Royal ἐν Κήποις.

Πρώτη αὐτοῦ τραγωδία χρονολογεῖται κατὰ τὸ 1664, *Θηβαῖοι* ἢ οἱ *Ἀδελφοὶ Ἐχθροὶ*. Μετὰ παρέλευσιν διετίας ἐξέδωκε τὸν *Ἀλέξανδρον* ἐρανισθεὶς αὐτὸν ὑπὸ πολλῶν ἱστορικῶν, ἰδίως ἐκ τοῦ ὀγδόου βιβλίου τοῦ Κοϊντίου Κουρτίου. Ἡμέραν τινα ἀνέγνωσεν αὐτὸν πρὸς τὸν Κορνῆλιον, οὗτος δ' ἀπῆντησεν αὐτῷ ὡς ἐφεξῆς· « Ἡ » τραγωδία σου αὕτη δεικνύσι καθαρῶς ὅτι κέ » κτησαι σπουδαῖα προσόντα διὰ τὴν Ποίησιν » ἀλλ' οὐχὶ καὶ προσόντα διὰ τὴν Τραγωδίαν. » Κρίσις τοσοῦτον αὐστηρὰ ἀπεθάρρυνεν εὐθὺς τὸν πρωτόπειρον δραματοποιὸν, ἀλλ' οἱ φίλοι του Μολιέρου καὶ Βοαλῶ ἀνεζωπύρωσαν αὐτὸν καὶ τὸν πρεσέτρεψαν νὰ παραστήσῃ τὸ δράμα του.

Ὁ Θίασος τοῦ Μολιέρου ἐκ κωμικῶν συγκεί-

μενος προσώπων παρέστησε τὸν *Ἀλέξανδρον* καὶ ἐντελῶς ἀπέτυχεν, αὐθις δὲ παρασταθεὶς ὑπὸ τοῦ θιάσου τοῦ βουργουνδικῆς ξενοδοχείου ἐπέτυχεν καὶ τὸ κοινὸν ὑπεδέχθη αὐτὸν μετ' εὐνοίας.

Ἐν τῇ *Ἀνεκδοτικῇ Ἱστορίᾳ περὶ τοῦ Ἀρχαῖκου ἐν Γαλλίᾳ Θεάτρου*, ὁ κ. Δουκάσιος ἀναφέρει τὸ ἐξῆς ἐγγικτικὸν ἀνέκδοτον περὶ τοῦ δράματος τούτου. — Ἀββᾶς τις παρευρίσκατο εἰς ἐκφώνησιν λόγου τινος κάμων διάφορα τρομακτικὰ σχήματα καὶ ἐπαναλαμβάνων ἀεννάως τοὺς ἐξῆς λόγους· « ὦ Ρακίνα! ὦ Ρακίνα! — Θεέ μου εἶπεν αὐτῷ φίλος, τίς, τί ἔχετε καὶ πάντοτε τὸ ὄνομα τοῦ Ρακίνα ἐκφέρετε; — Αἱ φίλε μου, ἀπεκρίθη ὁ Ἀββᾶς, δὲν παρατηρεῖτε ὅποια ταυτότης τῆς θέσεως καὶ ἐκείνης τοῦ συγγραφῆως τοῦ *Ἀλέξανδρου*; — Ποία; ἠρώτησεν ἐκ νέου ὁ φίλος— Τὸν λόγον τοῦτον, ἀπῆντησεν ὁ Ἀββᾶς, ἐγὼ τὸν συνέγραψα . . . εἶναι ἀξιοθαύμαστος! ἀλλ' ὁ ἀλιτήριος οὗτος τὸν καταστρέφει καθὼς ὁ θίασος τοῦ Μολιέρου ἀπέτυχεν εἰς τὴν παράστασιν τοῦ Ρακινείου δράματος· ἐὰν ἐδίδον τὸν λόγον εἰς ἄλλον ῥήτορα, θὰ ἐπετύγχανον ἴσως, ὅπως ὁ *Ἀλέξανδρος* ἐν τῷ Βουργουνδικῷ Ξενοδοχείῳ.

Κατὰ τὸ 1667 ἐξέδωκε τὴν *Ἀνδρομάχην* ἐρανισθεὶς τὴν ὑπόθεσιν ἐκ τοῦ 3 βιβλίου τῆς Αἰνείαδος τοῦ Βιργιλίου. Μετὰ τοσαύτης τέχνης καὶ ἀπαραμίλλου ἐνεργείας ὁ ἠθοποιὸς Μοντφλερὺ παρέστησε τὴν μανίαν καὶ τὰς παραφορὰς τοῦ Ὁρέστου, ὥστε ἀπέθανεν. Ἄλλος δὲ ἠθοποιὸς Μουδὸργος ὀνόματι, ἐγένετο ὡσαύτως θύμα τῆς τέχνης του πρὸς τούτου, παριστάνων ἐν τῷ δράματι Μαριάννης δὲ Τριστάν. Ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ οἱ ἠθοποιοὶ δὲν ἔχαιρον τὴν ὑπόληψιν ἦν καὶ σήμερον, ὥστε φιλόλογός τις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔλεξεν ὅτι « Οὐδέποτε ἐν τοῖς ἐφεξῆς θὰ » ὑπάρξῃ πλέον ποιητὴς μὴ ἐπιθυμῶν τὴν θυσίαν » ἐνὸς κωμικοῦ ἄπαξ τοῦλάχιστον ἐν τῇ ζωῇ του. »

Ἡ *Ἀνδρομάχη* ὑπερῆυξε τὴν φήμην τοῦ Ρακίνα, ὅστις ἔσχε καὶ τοὺς θαυμαστάς καὶ τοὺς φανατικούς ἐχθρούς.

Ἐσπέραν τινα, πρωτόπειρός τις νεᾶνις ἤττον ἐπιδεξία καὶ δύσμορφος ὑπεκρίνετο τὴν *Ἀνδρομάχην* ἐν τῷ Γαλλικῷ θεάτρῳ, ἐνῶ δὲ ἔλεγε τοὺς ἐξῆς λόγους

Seigneur, que faites vous et que dira
la Grèce

Θεατὴς τις ἐκ τῆς κονίστρας (πλατσίας) ἐφώναζεν οὕτως·

Que vous êtes, madame, une laide boug...

Παρατηρήσατε τὴν λέξιν ἣτις ὁμοιοκαταληκτεῖ μετὰ τὴν Grèce. Σημειώσεως ἄξιον ὅτι πρώτη ἢ *Ἀνδρομάχη* ἐγένετο αἰτία Παρωδίας, ἐπικληθείσης *Μαριώδου Ἐριδος*, ἥς ἕνεκα ὁ Ρακίνας ἠσθάνθη ἄφατον λύπην καὶ συνήθως ἔλεγεν « Μολονότι αἱ χειροκροτήσεις, ἃς ἀπέσπασα μ' ἐκοπλάκευσαν ἀρκετὰ, ἢ ἐλαχίστη ἐπίκρισις, ὅσον ἀθλίαι κἂν ἦ, ἀσίποτε με προξενεῖ λύπην, λύπην ὑπερτέραν καὶ τῆς ἡδονῆς ἣν ἐγέννησεν οἱ ἔπαινοι ».

Ὁ Ρακίνας εἶχε θεῖον τινα θρησκομανῆ ὅστις λίαν ἐλυπεῖτο βλέπων τὸν ἀνεψιὸν του ἐπιρρεπῆ περὶ τὰ θεατρικά. Ὅπως ἀποσπᾶσθαι δὲ αὐτὸν ἐκ τῆς ἀκαθέκτου ταύτης ὀρμῆς, ἀφιέρωσεν αὐτῷ μετόχον τι τοῦ τάγματός ἐπὶ συνθήκῃ νὰ γίνῃ μοναχός. Ὁ Ρακίνας ἔκτειρε τὴν κόμπην πλὴν δὲν ἐπέσπευσε νὰ γίνῃ μοναχός. Ἐτερός τις θρησκομανῆς διεφειλονεῖται περὶ τῆς κυριότητος τοῦ μετοχίου καὶ τὸ ἐκέδησε μετὰ παρατεταμένην διαδικασίαν.

Δωδεκαετίαν διήλθε μονάζων ἀποκτήσας μεγάλην περὶ τὰ θεῖα εὐλάβειαν, ἀποβαλὼν δ' ὡσαύτως τὴν στιχομανίαν καὶ τὴν φιλοδοξίαν (ἣτις δυστυχῶς παρ' ἡμῖν ἐπιπολάζει), ἢ δὲ ἐν τῇ μονῇ μακροχρόνιος ἐνδιαίτησις οὐδὲ ὅπως ἡδυνάτησε τὸν περὶ τὰ δράματα ὄργασμόν του.

Ἡμέραν τινα τοῦ ἔτους 1668 ὁ Ρακίνας εὐρίσκατο μετὰ τοῦ Βοαλῶ, Λαφονταίνου, Σαπέλλου, Φουρετιέρου, ἐν τῇ οἰκίᾳ περιφήμου τινος ξενοδόχου ὀνομαζομένου *Τὸ ἀρτίον*. Κατὰ τὸ ἐπιδόρπιον, ὅτε αἱ κεφαλαὶ τῶν ἦσαν ἐξημμέναι καὶ αἱ ἐκρήξεις τῆς εὐθυμίας ταχέως κῆλησαν ὁ Ρακίνας διηγήθη τοῖς φίλοις αὐτοῦ τὴν ἱστορίαν τῆς διαδικασίας του· καὶ συμβουλίου γενομένου ἀπεφασίσθη νὰ συντάξῃ κωμωδίαν σκώπτουσαν τοὺς τε αὐλικούς καὶ τὸ λογεῖον τῶν δικηγόρων, οἵτινες ἔσχον τὴν θρασύτητα ν' ἀποφανθῶσιν ἐναντίον τοῦ Ρακίνα ὑπὲρ τοῦ θρησκομανοῦς.

Ἡ κωμωδία *Δικασταὶ* ἐντεῦθεν ἔσχε τὴν γέννησιν τῆς, καὶ τὸ κοινὸν ἀπεδέχθη αὐτὴν μετὰ δυσαρσεκείας· πλὴν μετὰ παρέλευσιν ἐνὸς μηνὸς ἐκ νέου παρασταθεῖσα ἐμπροσθεν τῆς αὐλῆς, ἐν τῷ Ἄγιῳ Γερμανῷ, διεσκέδασε τὸν βασιλέα ἐπὶ πολὺ καὶ ἔκτοτε αἱ διαθέσεις τῶν ἐν τῇ κονίστρᾳ, συγκειμένη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπὸ μεγάλων ἀνδρῶν αἴφνης μετεβλήθησαν. Μειδιάμα βασιλικὸν δίδωκε τοῖς πᾶσι φαιδρότητά τινα.

Τὰ ἐν τοῖς *Δικασταῖς* πρόσωπα εἰσι τύποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, αἱ δὲ σκηναὶ εἰσιν ἐπεισόδια ἀπειράκις παρουσιαζόμενα ἀπέναντι τῶν δικαστηρίων. Παρ. χάριν οἱ στίχοι τοῦ *Περρίνου Δαρτίου* πρὸς τὸν θυρωρὸν *Μικρογιάννην*.

«Καὶ σὺ ἔρχεσαι εἰς τὸ προκείμενον, λέγε τὴν οὐσίαν.»
εἰσὶν ὑπαινιγμοὶ ἀνεκδότου τινὸς τῆς αὐτῆς;

Δικηγόρος τις, ἐπιφορτισθεὶς νὰ διεκδικήσῃ ὑπόθεσιν ἀνθρώπου τινός, εἰς ἃν ἤθελον νὰ ἐπιβρίψωσι τὴν γέννησιν ἐνὸς παιδίου, ἐπίτηδες ἔκαμνε παρεμβάσεις ἀλλοτρίας τῆς δίκης. Ὁ Δικαστὴς δὲν ἔπαυε νὰ τοῦ λέγῃ «Εἰς τὸ προκείμενον, ἐλθέ εἰς τὸ προκείμενον». Ἀπολέσας τὴν ὑπομονὴν τοῦ δικηγόρου τελειώνει ἀποτόμως τὴν συνηγορίαν του κραζὼν ὡς ἐξῆς « Ἡ ὑπόθεσις εἶνε ἡ γέννησις ἐνὸς τέκνου, ἀλλ' ἐκεῖνος εἰς ἃν ἐπιβρίπτουν τὸ βῆρος ἀρνείται αὐτὸ, ἰδοὺ ἡ ὑπόθεσις. Παραθέτομεν τὸ γαλλικὸν κείμενον ἵνα ἴδῃ τις καὶ τὴν λέξιν *fait* ποσάκις ἐπαναλαμβάνεται ἀστειῶς πως; « *Le fait est un enfant fait, celui qu' on dit l' avoir fait nie le fait, voilà le fait* » Αἱ τραγωδίαί τοῦ Ρακίνα διεδέχθησαν ἀλλήλας ὡς ἐξῆς *Βρετανικὸς* κατὰ τὸ 1669, *Βερενίκη* 1670-71, *Βαριαζήτ* κατὰ τὸ 1672 *Μιθριδάτης* κατὰ τὸ 1673, *Ἰφιγένεια* κατὰ τὸ 1674.

Ἐν τινι τῶν παραστάσεων τοῦ *Βρετανικοῦ* ἡ παριστάνουσα τὸ πρόσωπον τῆς Ἀγριππίνης ἠθοποιὸς ἠπατήθη καὶ ἀντὶ νὰ εἴπῃ

«Ἐθῆκε μὲν τὸν Κλαύδιον εἰς τὴν κλίνην μου, τὴν δὲ Ρώμην εἰς τὰ γόνατά μου», εἶπεν, ἔθηκε τὴν Ρώμην εἰς τὴν κλίνην μου τὸν δὲ Κλαύδιον εἰς τὰ γόνατά μου, τὸ δὲ τοιοῦτον ἐπὶ πολὺ ἐφαίδρυνε τὸ ἀροκτῆριον.

Ἡ *Βερενίκη* ἔσχεν ἐπιτυχίαν μετὰ δακρύων. Ἐσπέραν τινὰ ἡ Γωσσίνη παριστάνουσα τὸ κύριον πρόσωπον κατέστη τόσον περιπαθὴς, τόσον συγκινητικὴ, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ φρουρὰ διεβράχθη εἰς δάκρυα ἀφήσασα νὰ καταπέσῃ τὰ πυροβόλα τῆς.

Ὁ *Μιθριδάτης* παρῆξε μέγαν ἐνθουσιασμόν. Ἐκ τῶν παριστανόντων τὸ δρᾶμα τοῦτο ὁ ἠθοποιὸς Βωβοῦργος ἦτο δυσειδέστατος εἰς ἄκρον, ἡ δὲ δεσποσύνη Λεκουβραὶ παριστάνουσα ἕτερον τι πρόσωπον τοῦ δράματος τῷ εἶπε τοὺς ἐξῆς στίχους.

Ἄ! Κύριε μεταβάλλεσθε τὸ πρόσωπον. . . Κακολόγος τις χειρώνας ἐφώναζεν ἐκ τῆς κονίστρας, Ἀφῆσάτε τον νὰ τὸ κάμῃ τὸ δ' ὄζυεπῆμα τοῦτο διέχυσε τὸν φόβον ἐν τῇ ἐκ νέου παραστάσει.

Ἡ *Φαίδρα* ἀνεφάνη τρία ἔτη μετὰ τὴν *Ἰφιγένειαν*. Ἡ τραγωδία αὕτη ἀντέβαινε ὀλίγον εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ τοιοῦτου εἴδους μύθου, διότι ἐφάνη πολὺ ὑλομανῆς. *Τὰ σιγάρα, αἱ ξύλαί-ναι πίπαι, αἱ χειρίδες* τῆς ἐποχῆς ἐγέννησαν ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν προσώπων. Τοσοῦτον δὲ ὁ Ρακίνας χαλεπῶς προσεβλήθη ἕνεκα τῶν ἀνεπιτυχῶν παραστάσεων τῆς *Φαίδρας* ὥστε ὠρκίσθη νὰ παραιτηθῇ τῶν θεάτρων.

Ἐν τούτοις μετὰ δεκαετίαν ἐπέδωκεν εἰς τὰς ἐξικτήσεις τῆς Κ. Μαιντενῶν καὶ συνέθεσε τὴν τραγωδίαν *Ἐσθῆρ* διὰ τὰς ὑποτρόφους νεάνιδας τοῦ Ἁγίου Κόρου. Ἡ τραγωδία παρασταθεῖσα ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως μεγάλως ἐχειροκροτήθη.

Ἐψιθυρίζετο μάλιστα ὅτι τὸ δρᾶμα ἐβρίθην ἀλληγοριῶν καὶ ὑπαινιγμῶν. Ὁ Ἀσσοῦηρος ἦν ὁ Λοδοβίκος 14, καὶ Ἐσθῆρ ἡ Κυρία Μαιντενῶν, Ἀμάν ὁ Κ. Σουβοᾶ. Ἡ κυρία *Sevigné* ἀποκαλεῖ τὴν Ἐσθῆρ ἀριστοῦργημα τοῦ Ρακίνα ἀναμνησκομένη τῶν χειροκροτήσεων αἱ ἔσχε, γράφει ἐν τινι ἐπιστολῇ ὡς ἐξῆς; « Ὁ ποιητὴς ὑπερέβη ἑαυτὸν, ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν ὡς ἡγάπα τὰς φίλας » του, διὰ τὰ ἱερὰ πράγματα πάντοτε ὁ αὐτὸς ἔστιν οἶος καὶ διὰ τὰ εἰδωλολατρικὰ, πᾶν ἐστὶν ὠραῖον, πᾶν μέγα, πᾶν ἐγράφη ἐπαξίως». Πλὴν ἡ κρίσις αὕτη εἶναι ὑπερβολικὴ.

Μετὰ διετίαν συνέταξε τὴν *Γοθολίαν*, ἥτις ζῶντος αὐτοῦ δὲν ἐτέθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς; αὕτη κατὰ πρῶτον παρίστη κατὰ τὸ 1716 ἐνῶ ὁ Ρακίνας ἀπέθανε κατὰ τὸ 1699 τὴν 21 Ἀπριλίου. Ὁ Ρακίνας ἀμφίβηλλε περὶ τοῦ δράματός του, ὅπερ ἀπαθανάτισεν αὐτὸν, καὶ ὅπερ ὁ Βοαλὼ ἀπεκάλεσε τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Ρακίνα.

Ἡ εὐνοία τῆς Κ. Μαιντενῶν ἀνεβίβασεν αὐτὸν καὶ εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπουργοῦ, ὁ δὲ Λοδοβίκος 14 ἔλεγεν ἡμέραν τινὰ τῇ συζύγῳ του; « ἐπειδὴ εἶνε καλὸς ποιητὴς ἄρα καὶ δύναται νὰ γίνῃ καλὸς ὑπουργός; Καὶ τῷόντι ἀληθῶς ἠδύνατο εὐκολώτερον νὰ συγγράψῃ τραγωδίαν καὶ νὰ διασκεδάσῃ τὰ πλήθη, παρὰ νὰ συντάξῃ ἔγγραφο ἐπὶ πραγμάτων ἅτινα οὐδὲ ὡς ἐσπούδασεν ἢ ἐμελέτησεν. Ἐκτοτε ἀπεσύρθη εἰς τινὰ ἔπαυλιν ἐν Βερσαλλίαις, ἐκεῖθεν δὲ διερχόμενος ὁ Λοδοβίκος 14 οὐδὲ ὡς τὸν παρετήρησε καὶ ἐπειδὴ ὁ Ρακίνας, ὡς λέγει ὁ Βολταῖρος, δὲν ἦτο φιλόσοφος ὡς ἦτο ποιητὴς, ἀπέθανεν ὑποφῆρων ἐπὶ ἐν ἔτος ζῶν ἐναγώνιον. Τοιοῦτος ὁ μέγας τῆς Γαλλίας ποιητῆς Ρακίνας.

Εἰς τὴν μελέτην ταύτην ἔσχον βοθηήματα τὸν

Egger, ἰσόβιον γραμματέα τῆς Ακαδημίας, τὸν Μουρατῆρ, Βοαλὼ καὶ ἄλλους.

I. Γ. ΧΡΥΣΟΒΡΓΗΣ.

ΣΜΥΡΝΗΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ.

ΤΗ ΚΥΡΙΑ Ε. * * *

Ἀναχωρῶν ἐξ Ἀθηνῶν, ὑπεσχέθην ὑμῖν νὰ Σα; διαβιβάζω ὀπόθεν ἂν τὸ βέσμα τῆς ἀστάτου τύχης ἤθελε μὲ βίψει, τὰς ἐντυπώσεις καὶ τὰς σκέψεις μου ἐπὶ τοῦ μέρους ἐκείνου, νὰ σὰς ἐκθέτω ὅ,τι περιεργον ἤθελον ἴδει ἐν αὐτῷ, νὰ σὰς ἀνακοινῶ ἐνὶ λόγῳ τὴν εὐθυμίαν μου, τὴν δυσθυμίαν μου, τὸν κόρον μου, ἢ τὴν νοσταλγίαν μου. Σαῖς πάλιν, ἐνθυμείσθε, ἀπεδέξασθε μετ' εὐχαριστήσεως τὴν ὑπόσχεσίν μου αὐτὴν καὶ μὲ διαβεβαίωσατε ἀφ' ἑτέρου ὅτι θὰ διεξέρχασθε μετὰ περιεργείας (φεῦ! διατὶ ὄχι μετὰ παλμῶν;) τὰς ἐκθέσεις μου, συμμαριζομένη τὴν εὐθυμίαν μου, τὴν δυσθυμίαν μου, τὸν κόρον μου ἢ τὴν νοσταλγίαν μου. Τοῦτον οὕτω συμφωνηθέντων, ἐγὼ μὲν ἀνεχώρησα περιχαρῆς, ὅσον ἡ στέρησίς σας μοι τὸ ἐπέτρεπε, διότι κατελίμπανον ὀπισθὲν μου ὅν τι, κηδόμενον τῆς τύχης μου. Σαῖς ὅμως ἤδη, λαμβάνουσα τὴν παρούσαν μου, συσπᾶτε τὰς ὀφρῦς καὶ χαίνετε, ὡσεὶ δεχομένη πρᾶγμα ἀπρησδόκητον καὶ ἀνεξήγητον, διότι ἀμφιβάλλω πολὺ ὅτι οὐ μόνον τὴν ὑπόσχεσίν σας ἐνθυμείσθε πλέον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν πρὸς ἃν ὑπεσχέθητε ὀλοσχερῶς ἐλησημονήσατε.

— Ἀμφιβάλλετε; . . .

— Καὶ πῶς ὄχι, κυρία μου; Εἰς τόπον, ἐν τῷ ὀποίῳ τρεῖς τοῦλάχιστον τῆς ἡμέρας μετατίθενται οἱ ὑπάλληλοι καὶ ἐννεακίς τῆς ἐβδομάδος ἀντικαθίστανται οἱ ὀπουργοὶ — ἐν τῷ ὀποίῳ, δις κατὰ λεπτόν ὁ ἐφημεριδογράφος ἀλλάσσει πολιτικὴν πορείαν, καὶ ὁ μέχρι μεσημβρίας ὑβριζόμενος ὡς προδότης τῆς πατρίδος καὶ ἐξωνημένος καὶ ἄξιος λιθασμοῦ, πρὸς τὸ ἐσπέρας ἐγκωμιάζεται ὡς πατριώτης πλήρης αὐταπαρνήσεως καὶ χρηστότητος ὡς ὑπέρμαχος τῶν ἐθνικῶν ἐλευθεριῶν, ὡς ἄξιος χιλισταλάντου στεφάνου — ἐν τῷ ὀποίῳ, ὁ τῶος ἄστεγος καὶ ἀγροίκος, αἴφνης μεταμορφοῦται εἰς ἔμπλεων εὐγενείας καὶ συνέσεως διπλωμάτην, δὲν ἐπιτρέπεται ἄρα καὶ εἰς ἐμὲ μετὰ τοσοῦτου χρόνου ἀπουσίαν νὰ ἀμφιβάλλω μὴ ἐπέληθαι καὶ εἰς ὑμᾶς, κατὰ τὸ κοινὸν πάθημα,

μεταβολὴ τις, εἰς τρόπον ὥστε, ἀναγινώσκουσα τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμάς μου, ἀκουσίως πως νὰ ἐνθυμηθῆτε τὸ ναυαγῆσαν πρὸ ὀλίγου εἰς τὸν ὠκεανὸν ἀτμοπλοῖον καὶ νὰ στεναχθῆτε (ὄχι βεβαίως ἐκ κακῆς προθέσεως) διότι παραπλήσιον γεγονός δὲν συνέβη καὶ εἰς τὸ Αἰγαῖον;

— Πολὺ κακὴν ἰδέαν ἔχετε δι' ἐμὲ, ἐνῶ οὐδεμία γυνὴ εἶνε τοσοῦτον ἀγαθὴ, ὡς ἐγώ.

— Μὲ θέλγει ἄκρως ἡ διαβεβαίωσίς σας αὕτη περισσότερον ὅμως ἤθελε μὲ θέλγει, ἂν πικρά τις τοῦ παρελθόντος πείρα δὲν διετελεῖ εἰς ἀντίφασιν πρὸς αὐτήν. Ἀλλ' ὀπωςδῆποτε, ἀφοῦ φαίνεσθε διατεθειμένη νὰ ἐμμεῖνητε εἰς τὴν ὑπόσχεσίν σας, ἐγώ, ἐννοεῖτε καλῶς, δὲν θέλω φανῆ κατώτερος ὑμῶν ἐπομένως θὰ σὰς ἐκθέσω τὰ κατ' ἐμὲ ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ καὶ εἰλικρινείᾳ, καθόσον αἱ ἡμέραι αἱ διανύομεν, ἡμέραι συντριβῆς καὶ μετανοίας, δὲν ἐπιτρέπουσι ψεῦδος καὶ ὑπόκρισιν. Εὐχόμαι δὲ νὰ εὕρω καὶ ἐν ὑμῖν τὴν εἰρήνην ἐκείνην, ἥτις μοι εἶνε τοσοῦτον ἐπιθυμητὴ, καὶ τὴν ἀγαθότητα ὀπως εὐσυμπαθῆτως διεξέληθτε τὰς ὀδοπορικὰς μου ταύτας ἀναμνήσεις.

Ἴσως κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀναμνήσεως τοιαύτας γραφόντων, περιμένετε νὰ σὰς διηγηθῶ τὰς τοῦ πλοῦς μου περιπετείας, ὀπόσοι καὶ ὀποῖοι ἦσαν οἱ συμπλωτῆρές μου, τίς ἡ φυσιογνωμία των, ποῦ κατηθύνετο ἕκαστος, ἂν μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρχον νεάνιδες, ὥστε τὸν πλοῦν μου αὐτὸν νὰ συμπεράνω δι' ἐρωτικῶς τινος ἐπεισοδείου ἢ εὐτραπέλου τινος διηγήματος. Μὴ περιμένετε ὅμως τοιοῦτό τι, διότι τὰς τοιαύτας θεωρίας δὲν μοι ἐπέτρεπεν ἡ ψυχικὴ μου κατάστασις; ἄλλως τε οὔτε λογιστὴς εἶμαι διὰ νὰ ἀριθμῶ πόσοι καὶ ποῖοι ἦσαν οἱ συμπλέοντες, οὔτε κατάσκοπος διὰ νὰ ἐρευνήσω ποῦ μετέβαινον, οὔτε ἀνακριτὴς διὰ νὰ ἐξετάσω ἂν ἦσαν ἄνδρες ἢ γυναῖκες, οὔτε τέλος μυθιστοριογράφος διὰ νὰ ἀσχοληθῶ περὶ πράγματα σκανδαλώδη. Ἐγώ, ἐνόσῳ ἐφαίνετο ὁ Πειραιεύς καὶ αἱ ἀκταὶ τῆς Ἀττικῆς ἔμμενον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος σύνου, κατοπτεῦων σημεῖόν τι τοῦ Ἀθηναϊκοῦ ὀρίζοντος, ἴσως τὸ Ζενιθ ὑμῶν . . . ὅτε δὲ ἀπώλεσα ἐκ τῆς θεᾶς τὴν ξηρὰν ἐκείνην παραλίαν, κατήλθον εἰς τὸν θάλαμον, ἐδείπνησα, καὶ εἰσόδσας εἰς τὸν κοιτωνίσκον μου παρεδόθην εἰς σκέψεις διαφόρους, μέχρις οὔ ὁ ὕπνος, ὑποβοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ λικνιζομένου ἀτμοπλοῖου, ἐλθὼν ἔκλεισε τὰ βλέφαρά μου. Πόσον ἐκοιμήθην, ἀγνοῶ, ὅτε ὅμως ἐξύπνησα εὐρέθην πρὸ τῆς Σμύρνης. Ἴσως μὲ

υπολάβετε λίαν ὑπνηλόν, καὶ ὅμως ἐγὼ δὲν ἠσθάνθη, ἐγερθεὶς, τὴν καρθηβαρίαν ἐκείνην, ἥτις παρακολουθεῖ τὸν πολὺν ὕπνον, πιθανῶς διότι ἡ φαντασία μου μοὶ ἐπλάττε θελητικὰ ἀντικείμενα, ὄνειρα φαιδρᾶ. Ἐννευρούμην... ἀλλ' ὄχι δὲν ὑπεσχέθη νὰ σὰς διηγηθῶ καὶ τὰ ὄνειρά μου.

Ἡ Σμύρνη, ἡ πατρίς τοῦ Ὀμήρου, ἡ βασιλίσα τῆς Ἰωνίης ἡ πρωτίστη ἀσιατικὴ πόλις τοῦ Ὄθωμανικοῦ Κράτους, ὁ μέγιστος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Ἀνατολῆς, κεῖται εἰς τὸ βάθος κόλπου τινος ἀρκούντως εὐρέως καὶ ἐκτείνεται εἰς τοὺς πρόποδας ὄρους τινος, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ οὐοίου τεῖχῃ ἀρχαίου φρουρίου, ἐμφαίνουσιν ὅτι αὐτόσε ἦτον ἡ ἀκρόπολις τῆς χριστιανικῆς ἔτι Σμύρνης. Ἡ ἀρχαία πόλις ἐξετείνετο ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν ἐκείνην ἀλλὰ βαθμηδὸν διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, αἱ οἰκίαι κατεκάλυψαν μέγιστον μέρος τῆς παρακειμένης κοιλάδος, ὥστε τὴν κυρίως πόλιν κατοικοῦσι σήμερον οἱ ὀθωμανοὶ, κατέχοντες οὕτω τὰς ἐπικυριότερας θέσεις, ἀπὸ τῶν ὁποίων ὅμως κατὰ μικρὸν ἐκδιώκονται ὑπὸ τοῦ Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, μεταναστεύοντες εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς Ἀσίας. Ἡ Σμύρνη, περιλαμβάνει σήμερον ἑκατὸν πενήτηκοντα ἢ ἑκατὸν ἐξήκοντα χιλιάδας κατοίκων, ἐξ ὧν τὸ ἐν τρίτον εἰσὶν Ἕλληνας, οἱ δ' ἑναπολειπόμενοι εἰσι Τούρκοι, Ἀρμένιοι, Ἰουδαῖοι καὶ Γραικοφράγγοι ἢ κυρίως Εὐρωπαῖοι, καίτοι οἱ πρῶτοι γελοιωδῶς ἀξιοῦσι νὰ κατὰριθμῶνται μετὰ τῶν κυρίως Εὐρωπαϊκῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν Γάλλων. Ἐκ μέρους τῆς θαλάσσης ἡ πόλις συμπεπικνωμένη οὐσα, οὐδὲν περὶστεινὸν ἄξιον λόγου, ἐκτὸς τῶν μικρῶν, τῶν πολλῶν κωδωνοστασίων καὶ τῶν ἀμετρήτων προξενικῶν ἰσθῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀναπετάσσονται αἱ σημαῖαι ὄλων σχεδὸν τῶν ἐθνῶν τοῦ κόσμου, διότι ἀγνωσθὲν εἰς καμμίαν ἄλλην πόλιν τῆς γῆς αἱ διάφοροι Κυβερνήσεις ἐφιλοτιμήθησαν νὰ ἔχωσι τοσοῦτους ἀντιπροσώπους, ὅσον εἰς Σμύρνην. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι Προξενεῖα Κρατῶν, τῶν ὁποίων ὑπῆκοοι οὔτε ἐπάτησάν ποτε, οὐδὲ μέχρι συντελείας κόσμου θὰ πατήσωσιν εἰς Σμύρνην ἔμποροι ὅμως ἀλλοδαποὶ, θέλοντες νὰ περιβληθῶσιν ἀξίωμα τι, δι' οὗ εὐκολώτερον νὰ διενεργῶσι τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις των, ἐπιτυγχάνουσι νὰ διορισθῶσι πρόξενοι μικροσκοπικοῦ τινος καὶ ἀκατανομάστου κράτους, καὶ ἐκ τούτου προκύπτει ἡ πληθὺς τῶν προξενικῶν ἐκείνων ἰσθῶν. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ βλέπων τοσαύτα σημαίας, ἐζήτησα νὰ ἴδω τὴν κυανόλευκον καὶ μετὰ παλ-

μῶν παρετήρησα αὐτὴν κυματίζουσαν ὑπερφάνως πλησίον τῆς Ῥωσσικῆς.

Μόλις προσωρμίσθημεν εἰς τὸν λιμῆνα, ἑκατοστάτες λέμβων μᾶς περιεκύκλωσαν καὶ πλῆθος βρωμαλέων λεμβούχων εἰσώρμησαν εἰς τὸ ἀτμόπλοιον καὶ ἐζήτησαν νὰ μεταφέρωσι τὰ τῶν ἐπιβατῶν πράγματα εἰς τὴν ξηρὰν. Ἐκ φήμης εἶχον σχηματίσει κακίστην ἰδέαν περὶ τῶν τῆς Σμύρνης λεμβούχων, διὸ, πρὶν ἢ εἰσπηδήσωσιν ἔτι ἐκεῖνοι εἰς τὸ ἀτμόπλοιον, διευθέτησα τὰ ἐπιπλά μου καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς ὀχυρωματικῆς ὅτε δὲ εἰσπηδήσαν, ἔσπευσα νὰ περιχαρκαθῶ ἐν αὐτοῖς καὶ ὡς ἀτρόμητος στρατιώτης νὰ ἀντικρούσω ἐμμανῶς τοὺς προσπαθοῦντας νὰ ἄρῶσι καὶ μεταφέρωσιν αὐτὰ εἰς τὰς λέμβους των. Χρῆστω δὲ νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ τε ἐπίθεσις καὶ ἡ ἄμυνα ὑπῆρξαν ἐξίσου πεισματώδεις, καὶ θῆμα τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου ἐγένετο τὸ πολυδάκρυτον ἀλεξήλιόν μου, πασὸν εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν μου διὰ νὰ μὴ φανῇ πλέον. Τὸ δυστυχές! εἶδε τὸ φῶς εἰς Μασσαλίαν, μετεπέμφθη εἰς Ἀθήνας καὶ ἐξῆ ἔν πάσῃ ἀνέσει καὶ περιποιήσει εἰς τὸν οἶκόν μου ἀλλὰ τώρα ὅποια ἄρα τυλώδεις χεῖρες τὸ βεβηλοῦσιν; . . .

Ὅτε ὁ σάλος ἐκείνος τῆς ἀρπαγῆς καὶ τῆς λεηλασίας ἐκόπασε καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἐπιβατῶν ἐξῆλθον (Κύριος οἶδε πόσων περιττῶν πραγμάτων ἀπαλλχγέντες) ἀπεφάσισα νὰ κάμω καὶ ἐγὼ τὴν πανηγυρικὴν μου ἀπόδασιν, καὶ συμφωνήσας μετὰ τινος γέροντα λεμβούχου, εἰσήγαγον, πάντοτε ὅμως μετὰ προσοχῆς, τὰ ἐπιπλά μου εἰς τὴν λέμβον του καὶ ἐξῆλθον εἰς τινὰ ἀποβάθραν ὅπως κατευθυνθῶ εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον Picini ἀλλὰ περωμένον μοὶ ἦτο νὰ ὑποστῶ καὶ αὐτόσε νέαν μάχην, πολὺ τῆς πρώτης πεισματωδεστέραν καὶ κινδυνωδεστέραν διότι πολλοὺς εἶχον καὶ ποικίλους τοὺς ἐχθρούς. Ἐν πρώτοις παρέστη ὁ λεμβούχος ἀπαιτῶν διπλάσια τῶν συμφωνηθέντων τὰ διαπορθημευτήρια κατὰ δεῦτερον λόγον, δύο τελωνιακοὶ φύλακες, ἀπαιτοῦντες νὰ ἐρευνητῶσι τὰ πράγματά μου, μὴ τυχὸν ὑποκρύπτηται τι λαθρεμπορίον ἐν αὐτοῖς, καὶ κατὰ τρίτον πλῆθος ἀχθοφόρων παντὸς ἔθνους, οἵτινες μῆτε εἰς τοῦ λεμβούχου, μῆτε εἰς τῶν φυλάκων, μῆτε εἰς τὰς ἐμὰς κραυγὰς δίδοντες προσοχὴν, ἐξώρμησαν πανστρατιᾷ καὶ ὁ μὲν ἤρπασε τὴν στρωμνὴν μου ὁ δὲ τὸν ὀδοιπορικόν μου σάκκον, ὁ δὲ τὸ κιβώτιόν μου, ὁ δὲ τὴν κενὴν πιλοθήκην μου καὶ οὕτως ὡς δαιμονιώντες διητυθύνθησαν ὁ πρῶτος πρὸς

ἀνατολὰς, ὁ δεῦτερος πρὸς δυσμὰς, ὁ τρίτος πρὸς ἄρκτον καὶ ὁ τέταρτος πρὸς μεσημβρίαν. Ἐνταῦθα, ὁμολογῶ τὴν ἀδυναμίαν μου, κατελήφθη ὑπὸ ἀπογνώσεως καὶ, διὰ νὰ εἶπω ὄλην τὴν ἀλήθειαν, ὅπως ἐν ἀρχῇ ὑπεσχέθη, καὶ ἡ εἰκὼν σας αὐτὴ ἐξηλείφθη ἀπὸ τῆς διανοίας μου ἐδέησε δὲ νὰ ἱκανοποιήσω τὰς ἀδίκους ἀπαιτήσεις τοῦ λεμβούχου, νὰ ἐξιλεώσω δι' ἐνὸς μπαξισίου τοῦ δύο τελωνιακοῦς φύλακας καὶ νὰ τραπῶ πρὸς καταδίωξιν τῶν ἀρπάγων. Μὴ δυνάμενος ὅμως νὰ φθάσω καὶ τοὺς τέσσαρας ὁμοῦ ἀχθοφόρους, ἤρξάμην βραγχνωδῶς κραυγάζων « Πιτζίνιν λοκάντα γκιτετζέμ. » Εὐτυχῶς αἱ φωναὶ μου ἤκουσθησαν καὶ οἱ ἀχθοφόροι καταλιπόντες τὰς πρώτας αὐτῶν διευθύνσεις, ἔλαβον τὴν πρὸς τὸ ὑποδειχθέν ξενοδοχεῖον μόνην, τρέχοντες ὡς δορκάδες διὰ νὰ μὴ τοὺς φθάσω καὶ ἀποπέμψω τοὺς δύο ἐξ αὐτῶν ὡς περιττούς. Ἐφθασα δὲ καὶ ἐγὼ ἀσθμαίνων ἐξ ὀπισθεν καὶ δοξολογῶν τὸν Θεόν, διότι ἀπηλλάγη καὶ τῆς νέας ταύτης δοκιμασίας χωρὶς νὰ ἀπολέσω τί.

Τοιαῦτα ὑπερανθρώπινοι προσπάθειαι, τοσοῦτοι τρόμοι καὶ ἀγωνίαι παρέλυσαν οὐσιωδῶς τὰς δυνάμεις μου καὶ προσέβαλον καιρίως τὴν υγίαν μου ἐπειδὴ δὲ τὸ μόνον τρωτὺν τοῦ σώματός μου εἶνε ὁ στόμαχος, ἅμα ἀπηλλάγη τῶν ἀποτροπαίων ἀχθοφόρων, διέταξα νὰ ἐτοιμάσωσι τὸ πρόγευμά μου καὶ ἀρξάμενος αὐτὸ, ἐξήντησα πᾶσαν τὴν ὀργὴν μου κατὰ σπητῶν καὶ ὀστρέων καὶ πινῶν καὶ μυδιῶν καὶ κτενίων καὶ σωλήνων καὶ ἄλλων παντοειδῶν ὀστρακοδερμάτων, ἐπὶ τοῖς ὁποίοις δικίως ἐγκαυχᾶται ἡ Σμύρνη. Ὅτε δὲ ἐκόρσεα τὴν πεινάν μου καὶ ἡ εἰρήνη ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὸ πνευμά μου, ἀπεφάσισα νὰ ἐξεέλθω ὅπως ἐπισκεφθῶ οἰκογενεῖς τινες, πρὸς αἷς ἔφερον ἐπιστολὰς ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ τότε ἔλαβον καιρὸν νὰ παρατηρήσω καλῶς τὴν Σμύρνην καὶ σπουδάσω τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν κατοίκων αὐτῆς.

Ὅστις δὲν εἶδε ποτὲ Τουρκικὴν πόλιν καὶ δὲν περιεπλανήθη εἰς τὰς στενάς καὶ πλήρεις βορβορῶν ῥύμας αὐτῆς, ἀδύνατον εἶνε νὰ φαντασθῇ ὅ,τι ἡμεῖς θέλομεν νὰ εἰπώμεν. Στενωποὶ μὲν τριῶν ἢ τεσσάρων μέτρων πλάτους ἔχουσαι, τὸ ἦμισυ τοῦ οὐοίου κατέχει ἀενάως ὁ βόρβορος, ἄνευ εὐθυγραμμίας καὶ εἰς πᾶν δέκατον βῆμα ἀποτελοῦσαι νέαν κλίσην. Οἰκίαι ἐκατέρωθεν συμπυκνούμεναι ἄνευ σχεδίου αἱ μὲν ἐπὶ τῶν δέ. Ἀποθῆκαι παντοειδῶν ἐμπορευμάτων καὶ ἀντικειμένων. Ὅχλος πολυάριθμος συνοθούμενος καὶ

κύνες ψωραλέοι φωνάζοντες, ἰδοὺ ὅ,τι ἀπαντᾷ τις ἐν ταῖς Τουρκικαῖς πόλεσιν ἀλλ' ἡ Σμύρνη ἔχει τὸ ἐξαιρετικὸν προνόμιον, ὅτι οὐσα ὁ πρῶτος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας λιμῆν, προσελκύει πάσης φυλῆς καὶ παντὸς ἔθνους ἀνθρώπους, ὥστε τῇ ἀληθείᾳ ὁ ξένος μένει ἐκπληκτος ἐν τῷ μέσῳ τῆς τοιαύτης Βαβυλωνίας. Πολλάκις συμβαίνει βαδίζων ἐν Σμύρνη νὰ ἔχη παραπορευόμενον δεξιόθεν μὲν ἀποτρόπαιόν τινα ζεῖμπέκην, τοῦ οὐοίου ἡ στενωπάτη ἀναξυρίς, ἡ πλατεῖα ζώνη καὶ τὸ τερατώδες κιουλάφιον, ἀποτελοῦσιν εἰκόνα φρικώδη ἀριστερόθεν ὑψηλὸν τινα γιουρούκην, οὗ τὸ κυλινδροειδὲς κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, ὁ μακρὸς μανδύας, τὰ ἐρυθρὰ σανδάλια καὶ ἡ πανοπλία αὐτοῦ, σοῦ παγώνουσι τὸ αἷμα ἔμπροσθεν ξανθότριχά τινα Ἀτζέμην, οὗ ἡ κωνοειδὴς τιάρα ὑψύεται μέχρι τρίτου οὐρανοῦ ὀπισθεν κεκυφότα τινα ραβδίον μετὰ τὰ κίτρινα του συρτοπάπουτζα, τὸ ἐρυθρὸν βρακίον καὶ τὴν φαίχρουν μπονέταν του παρέκει Ἀρμένιον τινα μὲν κινούμενον ἐκ τῆς ὑπερσαρκίας μετ' αὐτὸν δερβίσην τινα ῥυπαρὸν σείοντα τὸ σιδηροῦν αὐτοῦ κηρύκειον καὶ κραυγάζοντα τὸ μυστηριώδες *Αα-ιλ-αχου*. Ἐγγὺς αὐτοῦ *Φασουλιώτην* τινὰ ἰχθυοπώλην, προσκαλοῦντα δι' ἀγρίας φωνῆς θηκμώνας, μετ' αὐτὸν τέλος Φραγκισκάνον τινα ἢ Καπουτζίνον ἐξ ἐκείνων (τὴν κατάραν των νὰ ἔχω) τῶν ὁποίων ὁ τράχηλος οὐχὶ μόνον τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου δύναται νὰ ἄρη, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ξύλα ὁμοῦ τῆς οἰκουμένης. Τῆς δὲ λαμπρᾶς ταύτης συνοδείας συμβαίνει ἐνίοτε νὰ προηγηθῆται μὲν ἀχθοφόρος τις ὀθωμανὸς φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων του γαιάνθρακα καὶ διὰ τῆς κόνεως των βαινῶν τοὺς ὀπισθεν βαδίζοντας, νὰ ἔπειται δὲ τετράς Ἰουδαίων φερόντων διὰ μακρῶν ξύλων μέγιστα φορτία καὶ ἐκκοφαινόντων τοὺς παραπορευομένους διὰ τῶν ἀλληλοδιαδόχων φωνῶν *βάρδα*. Ἄλλοτε πάλιν ἐνῶ βαδίζεις, αἴφνης εὐρίσκεισαι ὡς ἐν κοιλάδι μεταξὺ δύο ὀρέων, μεταξὺ δηλονότι δύο σειρῶν καμήλων, φερουσῶν πεντάπηχα σακκία πλήρη βᾶμβακος καὶ ἀκολουθουσῶν ἡ μία τὴν ἄλλην μετὰ τὸ μονότονον καὶ βραδὺ αὐτῶν βᾶδισμα.

Ὅπως φθάσω καὶ ἐγὼ εἰς τινὰ τῶν ὀδῶν καὶ λάβω οὕτως ἀκουσίως μου μέρος κωφὸν εἰς τοιαύτην τινὰ συνοδείαν, ἐδέησεν, ἐξελθὼν τοῦ ξενοδοχείου μου, νὰ διέλθω πολλοὺς *φερχανέδες*, λαβυρινθοειδῶς διασταυρουμένους καὶ δυναμένους νὰ ἀποπλανήσωσι πάντα παρεπίδημον *φερχα-*

νέδες δὲ ὀνομάζονται εἰς Σμύρνην τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει χάνια, ἐπιμήκη δηλονότι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἰκοδομήματα, δύο ἢ καὶ τέσσαρας σταυροειδῶς τὰς ἐξόδους ἔχοντα, μέγαν ἀριθμὸν ἐμπορικῶν καταστημάτων καὶ ἀποθηκῶν περικλείοντα καὶ φρουρούμενα τὴν νύκτα ὑπὸ ἀχθοφόρων ἐντὸς διαιωμένων. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ φερχατέδες οὗτοί εἰσι λίαν ἐπικερδεῖς, διότι πολλοὶ αὐτῶν ἀποφέρουσιν ἐκ τῶν ἐνοικίων τῶν ἐτησίαν πρόσσόδον τετρακισχιλίων καὶ πεντακισχιλίων ὀθωμανικῶν λιρῶν καὶ τούτου ἕνεκα πρῶτον μέλημα τῶν εὐκαταστάτων ὄλων τῶν ἐθνῶν, καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἀρμενίων, εἶνε νὰ κτίσῃσι τοιαῦτα οἰκοδομήματα. Οὐ μόνον δὲ οἱ εὐποροὶ, ἀλλὰ καὶ τὰ θρησκευτικὰ Καθιδρόματα κέκτληται ἐν Σμύρνη φερχατέδες ὡς ἡ Λαύρα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἐν τῷ Ἄθωνι, καὶ ὁ Ἅγιος Τάφος, ὅστις μάλιστα διατηρεῖ αὐτόσε καὶ ἔφαρχον τὸν ἀρχιμανδρίτην Κ. Ἱεροθέον τὸν Σάμιον, ἄνδρα πλήρη ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας, οὗ ἐδυνήθη ἐκ τοῦ σύγγυος νὰ ἐκτιμῆσῃ τὸν εὐπροσέγορον καὶ εὐγενῆ χαρακτῆρα καὶ τὴν ἀγαθότητα τῆς ψυχῆς. Εἶνε ὁ ἀνὴρ οὗτος εἰς ἐκ τῶν σπανίων κληρικῶν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, τιμῶν καὶ τὸν ἀποστειλάντα αὐτὸν Μακαριώτατον Πατριάρχην Ἱεροσολύμων καὶ τὸ κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου, ὅπερ ἐκπροσωπεῖ. Τῶν δὲ ἐκκλησιαστικῶν τούτων κτημάτων πολιτικὸς ἀντιπρόσωπος εἶνε ὁ ἐπὶ φιλογενεῖα διακρινόμενος Κ. Χ. Νικολῆς Γιαννάκογλου, ἐθνάρχης τῶν Γραικῶν.

Ἀποῦ τέλος πάντων διήλθον τοὺς λαβυρίθους τούτους, οὐχὶ δυστυχῶς ὀδηγούμενος ὑπὸ μίτου νέας τινος Ἀριάνης, ἀλλ' ἐρωτῶν καθ' ἕκαστον βῆμα τοὺς παραπορευομένους, κατέληξα εἰς τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸν *Φραγκομαχαλᾶν*, τὴν ὁποίαν ἐπερίμενον ἐκ τοῦ ὀνόματος νὰ εὗρω κἄπως καλλιτέραν τῆς τῶν *Μαλιτικῶν*, ἐν οἷς καίται τὸ ξενοδοχεῖον μου· ἀλλὰ ὑπῆρξα λίαν ἠπατημένος καὶ ἐθυμῆθην τότε οὐχὶ πλέον τὴν ὁδὸν τοῦ Σταδίου ἢ τοῦ Ἑρμοῦ, οὐχὶ τὴν τῶν Φιλελλήνων ἢ τῆς Ἀθηνᾶς, ἀλλὰ τὴν Πλάκαν καὶ ἐμακάρισα τοὺς τὴν στιγμήν ταύτην ἐκεῖθεν διαβαίνοντας. Ὁ Φραγκομαχαλᾶς κατ' οὐδὲν σχεδὸν διαφέρει τῶν λοιπῶν συνοικιῶν τῆς Σμύρνης· περὶ τὴν ληξίν του ὅμως ἡ ὁδὸς λαμβάνει ἀρκοῦσαν εὐρύτητα, οὐχὶ καὶ ἀπαλλασσομένη τοῦ συνήθους βορβόρου.

Μεταξὺ τῶν ὀλιγίστων ἀρετῶν μου, καὶ ὑμεῖς θέλετε συνομολογήσει ὅτι ἡ περὶ τὸ ἰχνηλατεῖν

ἐπιτηδειότης μου δὲν εἶνε ἡ τελευταία· διὰ τῆς ἰχνηλασίας μου λοιπὸν ἐπέτυχον νὰ εὗρω τὰς οἰκίας ἐκείνων, πρὸς οὓς ἔφερον ἐπιστολάς, καὶ ἐπειδὴ ὀφείλω νὰ σᾶς εἶπω περὶ τῶν Συμυρναίων ἐν γένει, θέλω πρότερον σᾶς εἶπει περὶ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν.

Εἰσερχόμενός τις εἰς τὸν οἶκον παντὸς Συμυρναίου θέλει ἀπαντήσῃ ἀμέσως ἐν τῷ προσγεῖῳ ὀροφώματι τὴν αἰθουσαν τῆς ὑποδοχῆς, διότι ἐνταῦθα δὲν συμβαίνει ὅτι, ἐν Ἀθήναις, νὰ ἀναγκάζεται δηλονότι ὁ ξένος νὰ ἀνέρχηται εἰς τὴν αἰθουσαν ὅπως μικρὸν ἀναπαυθῆ. Βεβαίως ὁ κόπος τῆς ἀνόδου εἶνε ἀσήμαντος εἰς τὸν νέον ἢ εἰς τὸν μὴ κεκμηκότα· ἀλλ' ὅταν ὁ ἀνερχόμενος ᾔηε ὁ κύριος Κ * * * ἢ ὁ κύριος Τ * * * τότε, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἐκάστη κλίμακος βαθμὶς εἶνε καὶ μία βάσανος, ἐκτὸς, ἐννοεῖται, ἂν φέρῃ νεωστὶ διορισθέντα ὑπουργὸν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον. Αἱ αἰθουσαι τῶν ὑποδοχῶν ἐν Σμύρνη εἰσι μετὰ μεγίστης φιλοκλίαις κεκοσμημέναι, καὶ ἐν αὐταῖς συνήθως καθήμεναι αἱ οἰκοδέσποιναί ἢ αἱ οἰκοδεσποινίδες ἐργάζονται. . . τὰ οἰκιακὰ δηλαδὲ ἔργα. Τὸ δὲ ἐσπέρας αὐτόσε πάλιν, ἢ εἰς τὰς θύρας, τὸ σύνθησι, ἰστάμεναι κατὰ δεκάδας, προκαλοῦσιν οὐ μόνον τὰ βλέμματα, ἀλλὰ καὶ λόγους, ἐνίοτε οὐχὶ τόσῳ ἐναρμονίους, τῶν διαβαινόντων. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἂν ᾔηε καλὸν ἢ κακὸν θέλει ἀποδείξει γεγονός τι, οὗ ὑπῆρξα αὐτόπτης.

Περὶ οἶκων καὶ τῶν τοιούτων οὐδὲν ἔχω τὸ ἐνδιαφέρον· ἐπεθύμουν ὅμως πρὸ παντὸς νὰ πεισθῶ (ἢ δ' ἐπιθυμία μου αὕτη μὴ πιστεῦσητε, παρακαλῶ, ὅτι προήρχετο ἐκ προθέσεων πλαγίων, ἀλλ' ἐξ ἐθνολογικῆς καὶ φυσιολογικῆς ἐξακριβώσεως) ἂν ἡ φημιζομένη καλλονὴ καὶ εὐφυΐα τῶν γυναικῶν τῆς Σμύρνης ἦτο πραγματικὴ ἢ μὴ ἦτον ἔωλος. Διὰ τοῦτο ἄμα ὑπὸ τῆς ὑπηρετρίας εἰσῆχθην εἰς τὴν αἰθουσαν τοῦ πρώτου οἴκου ἐξ ἐκείνων πρὸς οὓς συνιστώμεν, ἔβηξα ὡς ἱεροκῆρυξ ἀμυρῶν λόγων, ἐκομβώθην ὡς νεοσύλληκτος στρατιώτης, καὶ ἀναλαβὼν ὄλην τὴν σοβαρότητα νεοδιορισθέντος κλητῆρος, ἐκάθησα ἐπὶ τινος σκιμποδος, ἀναμένων τὴν οἰκοδέσποιναν ἢ τὴν οἰκοδεσπινίδα καὶ σφρηλατῶν εἰς τὸν νοῦν μου λόγους εὐγλώττους, καὶ καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς πολυκρότου γραμματικῆς τοῦ Κ. Βερναρδάκη τετορνευμένους, τῷ φῶβῳ μὴ ἐμπνεύσω κακὴν ἰδέαν περὶ τῶν ἀνθρώπων τῆς *Ε.Λ.λάδος*. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἠκούσθη τριγμὸς ἐσθῆτος, καὶ, ἀνοι-

χθείσης τῆς θύρας, εἰσῆλθε νεανὶς δεκαεπτὰ ἢ δεκαοκτὼ ἐτῶν, ξανθὴ, γλαυκῶπις, πλήρης χαρίτων καὶ χαιρετήσασά με διὰ μειδιάματος, μοὶ ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσειάν της ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ εἰς Σμύρνην ἀφίξει μου. Ἠγέρθην κἀγὼ ἀμέσως καὶ ὡς ἄλλος *Ἀγροικογιάννης* τῆς κωμῶδιαις ἐφιλοδῶρησα τοῦλάχιστον μὲ ἑκατοστὸν λακτισμάτων τὸν τάπητα, καὶ καθήσας ἐξήντηλα ὄλην τὴν τοῦ περικλεοῦς δικηγόρου Π. * * * στομυλίαν, διαδελτῶν τὴν ἄβρῆτον εὐτυχίαν μου, διότι ἤξιωθην νὰ ἴδω τὴν Σμύρνην. Οὐ πολλῶ δ' ὕστερον εἰσῆλθε καὶ ἡ μήτηρ της, γυνὴ τεσσαρακοντοετῆς περίπου, ἀλλ' ἀκμαίαν ἔτι ἔχουσα τὴν καλλονὴν, καὶ μετὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν λακτισμάτων καὶ τῶν τυπικῶν φιλοπροσυνῶν, ἠρξάμεθα συνομιλοῦντες περὶ διαφόρων πραγμάτων.

— Ἦλθατε, μουσιῶ, ἄλλην φορὰν ἐδῶ; μ' ἤρώτησεν ἡ μήτηρ.

— Πρῶτον ἦδη εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἀφαικόμην, ἀπεκρίθην ἐγὼ ὡς ὁ λογιώτατος τῆς Βαβυλωνίας.

— Καὶ πῶς; σσᾶς; φαίνεται; ἠρώτησεν ἡ θυγάτηρ. Βέβαια αἱ Ἀθηναίαι εἶνε καλλιότραι.

— Οὐκ ἔχω τι πρὸς ταῦτα εἰπεῖν σοι, δέσποινα. . .

— Ὅσκι, δὲν ὀνομάζεται Δέσποινα, ἀλλ' Εἰρήνην διέκοψεν ἡ μήτηρ.

Ἡ παρέμβασις αὕτη τῆς μητρὸς μὲ ἐλύπησε καίριως, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ὀρκίζομαι νὰ ἀνεγείρω ἀνδριάντα εἰς τὸν μακαρίτην Κωνσταντᾶν, ὅστις ἤθελε νὰ ὀμιλῶμεν χυδαίσι· θὰ ἀνήγειρον δὲ τοιοῦτον καὶ εἰς τὸν Σολωμὸν, ὅστις ἀπῆτει· καὶ νὰ τὴν γράφωμεν, ἂν δὲν ἐφοβούμην τὸν κατηραμένον αὐτὸν Λιβαδᾶν, ὅστις μὲ τὴν Κλειῶν του δὲν παίζε. . .

— Εἶμαι πολὺ εὐτυχῆς ὅτι ἡ κυρία θυγάτηρ σας φέρει ὄνομα τοιοῦτον, ἀπεκρίθην ἐγὼ, παραιτήσας πλέον τὰ Ἑλληνικά μου· πιστεύω δὲ νὰ ἦνε φερώνυμος.

— Τί εἶπατε, ἠρώτησε περιέργως ἡ μήτηρ.

— Ὅτι ὡς Εἰρήνην τὸ ὄνομα θὰ ἐμπνέεται πάντοτε ὑπὸ φιλερηνικῶν αἰσθημάτων καὶ ἢ θὰ ἀγαπᾶ νὰ ζῆ ἐν εἰρήνῃ πρὸς πάντας, διότι ἐγνώρισά μίαν κυρίαν, ὁμοίαν καὶ κατὰ τὸ ὄνομα καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ κατὰ τὸ ἀνάστημα μετὰ τῆς κ. θυγατρὸς σας, ἥτις ὅμως κατεῖχετο ὑπὸ φιλοπολέμων αἰσθημάτων· οὐδέποτε ἤθελε νὰ διάγῃ ἐν εἰρήνῃ καὶ νῦν χαριστεῖτο εἰς τὴν ἀντιλογίαν καὶ εἰς τὴν εἰσιδα.

Πρὸς ταῦτα ἡ μὲν θυγάτηρ ἔνευσε χαμαὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς ὄσια Πελαγία, ἡ δὲ μήτηρ ὑπέλαβε.

— Ὅχι ἦτον ἴσως τὸ *dehole* αὐτῆς τῆς *mademoiselle*, νὰ ἀγαπᾶ τὴν ἀντιλογίαν.

— Πιστεύω ὅτι ἡ κυρία θυγάτηρ σας, εἶπον ἐγὼ μειδιῶν καὶ ἐπανερχόμενος εἰς τὸ προκείμενον, δὲν θὰ τῇ ὀμοιάζῃ κατὰ τοῦτο.

— Καὶ εἶνε δυνατὸν, ὑπετονθόρισεν ἡ θυγάτηρ, ἀνθρωπος καὶ μάλιστα γυνὴ νὰ εὐχαριστῆται εἰς ἐριδας;

Τίποτε, κυρία μου, ἀπεκρίθην ἐγὼ, δὲν εἶνε ἀδύνατον καὶ ἀνέλπιστον εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν, προκειμένου περὶ γυναικῶν.

— Εἰς τὴν Σσσυμύρνην ὁμοίως δὲν σσσυμβαίνει αὐτὴ, ὑπέλαβεν ἡ θυγάτηρ καὶ ἐβρίψε πρὸς ἐμὲ βλέμμα πονηρὸν, πρὸς ὃ ἐγὼ ἀπήντησα δι' ἑτέρου σημαίνοντος,

«Κύριος οἶδε καὶ σὺ τί διαβόλους ἔχεις μέσα σου, καὶ μᾶς κἀμνεῖς τὴν ἀθῶαν.»

Μετὰ πολλὰς ἄλλας ἀδιαφόρους συνομιλίας, ἠγέρθην τέλος πάντων ὅπως ἀναχωρήσω· μετὰ νέα δὲ πάλιν λακτίσματα ἐπὶ τοῦ τάπητος ἐξῆλθον τοῦ πρώτου οἴκου, ὅπως ἐπισκεφθῶ καὶ τοὺς λοιποὺς, ὅπερ καὶ ἔπραξα.

(Ἔπεται ἡ συνέχεια.)

ΠΕΡΙ ΘΗΡΑΣ.

Τὴν διήγησιν τῶν ἐν Θήρᾳ ἐν ἔτει 1650 συμβάντων σεισμῶν, τὴν ὁποίαν εἰς τὸ προηγούμενον φυλλάδιον τῆς Χρυσάλλιδος ἐδημοσιεύσαμεν εὗρεν ὁ ἱατρός Κ. Ι. Βούρος ἐν Νάξῳ καὶ ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶτον κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1837 διὰ τῆς τότε ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένης *Ἀρθολογίας*· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ περιοδικὸν τοῦτο σύγγραμμα κατέστη πρὸ πολλοῦ δυσέρετον καὶ ὀλίγοις εἶναι γνωστὸν, ἐκρίναμεν καλὸν νὰ ἀναδημοσιεύσωμεν τὴν περὶ τῆς ὁ λόγος διήγησιν σήμερον, ὅτε παρόμοια φαινόμενα καὶ πολλῶ μάλιστα ἐκπληκτικώτερα παρουσιάζονται εἰς τὴν πολυπαθῆ νῆσον Θήραν τὴν θυγατέρα ταύτην τοῦ Ἠφαιστοῦ.

Εἰς τὸ παρὸν φυλλάδιον θὰ ἐκθέσωμεν τὰ ἐν Θήρᾳ συμβάντα ἀπὸ τῆς 18 τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου μέχρι σήμερον, ἐραυζόμενοι αὐτὰ ἐκ διαφόρων ἐκθέσεων καὶ ἰδίως τῆς τοῦ ἱατροῦ κυρίου Ι. Δεκιγᾶλα. Πρὸ τούτου ὅμως θὰ προτά-

ζωμεν συντόμους τινας εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν Θήρᾳ γαιολογικῶν φαινομένων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ νῦν.

Ἡ Θήρα (1) (Σαντορίνη) ἢ καὶ Καλλιστὴ πάλαι ὀνομαζομένη ἀνέδυσεν ὀλόκληρος κατὰ τὸ λέγειν τῶν ἀρχαίων ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ ἀπέτελει ἀρχῆθεν ἐν συνεχῆς σῶμα μετὰ τῆς Θηρασίας καὶ τοῦ Ἀσπρονήσιου. Καὶ ἡ μὲν Θηρασία ἀπεσπάσθη τῆς Θήρας, ἂν πρέπη νὰ πιστεύσωμεν τὸν Πλίνιον, τῷ 235 πρὸ Χριστοῦ κατόπιν φοβερῶν σεισμῶν περὶ δὲ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἀπεχωρίσθη τὸ Ἀσπρονήσιον (ἢ Ἀυτομάτη) δὲν διεσώθη μέχρις ἡμῶν οὐδεμίαν εἰδήσεις. Τοῦτο μόνον ἠξεύρομεν ὅτι μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη ἀπὸ τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς Θηρασίας δηλαδὴ τῷ 186 π. χ. ἀνέδυσεν ἐκ τῆς θαλάσσης ἄλλη νῆσος ἡ *Ιερά*, ἢ σήμερον γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Παλαιὰ Καμένη* ἢ *Μεγάλη Καμένη*. Ὁ Στράβων διηγέται ὡς ἐξῆς τὸ γεγονός τοῦτο « Ἀνὰ μέσον Θήρας καὶ Θηρασίας ἐκπεσοῦσαι φλόγες ἐκ τοῦ πελάγους ἐφ' ἡμέρας τέσσαρας, ὥστε πᾶσαν ζεῖν καὶ φλέγεσθαι τὴν θάλασσαν, ἀνεφύσησαν κατ' ὀλίγον ἐξαίρομένην, ὡς ἂν ὀργανικῶς, συντεθειμένην ἐκ μύδρων νῆσον ἐπέχουσαν δώδεκα σταδίων τὴν περίμετρον » (2) ἐμεγαλύνθη δὲ κατόπιν καθὰ λέγει ὁ Σενέκας τῷ 46 π. Χ. καὶ κατόπιν αὐτοῦ τῷ 726 καὶ 1457. Ἡ ἐμφάνισις αὐτῆς ἐσυνεδεῦθη ὑπὸ τόσον ἰσχυροῦ σεισμοῦ ὥστε ἡ μὲν Κρήτη ὀλόκληρος ἐκλονίσθη πολλὰ δὲ Ἀσιατικὰ πόλεις τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐκρημνίσθησαν καὶ πρὸ πασῶν ἡ Ρόδος. Εὐρέθησαν δὲ ἐπ' αὐτῆς ἄμα ἀναδυσάσης πηγαὶ θερμῶν μεταλλικῶν ὑδάτων. Ὅχι δὲ μόνον τοῦτο ἀλλ' ὁ Πανσανίας διηγέται ὅτι ἐνῶ πρόεκυπτεν ἐκ τῶν κυμάτων ἡ Ἰερά, κατεποντίσθη ἑτέρα νῆσος παρὰ τὴν Λῆμμον κειμένη καὶ ὀνομαζομένη Χρυσή.

Πλησίον τῆς Ἰεράς εἰς δύο σταδίου ἀνεφάνη μετὰ παραπλησίον φαινομένων τὸ δέκατον ἔνατον ἔτος μ. Χ. καθὰ ἐπιβεβαίωσι ὁ Πλίνιος καὶ ἄλλη νῆσος κληθεῖσα *Θεῖα*. Ὁ δὲ Φιλόστρατος ἱστορεῖ ὅτι τὸ ἐξήκοστον μ. Χ. ἀνέδυσεν ἐκεῖ που πλησίον τῆς πρώτης καὶ δευτέρας νῆσος. Ἀλλ' ἀμφότεραι αἱ νῆσοι αὗται κατόπιν ἐξηφανίσθησαν

(1) Ἡ Θήρα πρὸ τῶν συμβάντων τῆς 18 Ἰανουαρίου ἐσχημάτιζε ὀρέπανον εἰς τὸ ἐμβαδὸν τοῦ ὁποίου ἐκείντο καὶ κείνται ἡ Θηρασία, ἡ Παλαιὰ Καμένη, ἡ Νέα Καμένη καὶ τὸ Ἀσπρονήσιον.

(2) Στράβ. βιβλ. Α'. σελ. 74. ἐκδ. Κορ.

ἢ καταποντισθεῖσαι ἢ συνενωθεῖσαι μετὰ τῆς Ἰεράς.

Μετὰ παρέλευσιν 116 ἐτῶν, δηλαδὴ τῷ 1573 ἐν μέσῳ βροντῶν ἀστραπῶν καὶ φλογῶν ἀνέδυσεν ἡ *Μικρὰ Καμένη*. Ἐπ' αὐτῆς ὑπάρχει μέχρι σήμερον κῶνος ἡρσεται ἀπολήγων εἰς κρατῆρα ἐσθεσμένον ὁ κῶνος οὗτος ἔχει ὕψος 50 ὡς ἐγγιστα ποδῶν.

Μίαν δὲ περίπου ἑκατονταετηρίδα μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο συνέβη ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνωνύμου περιγραφεῖσα ἐκρηξις. Ἴδου τί περὶ αὐτῆς λέγει καὶ ὁ ἐν ἔτει 1658 ἐπισκεφθεὶς τὴν Θήραν γάλλος Θεβενότος « Ἡ νῆσος αὕτη εἶναι αὐτόχρημα ἕδης, ἡ θάλασσα εἶναι μελανὴ ὡς ἂν εἶχε καὶ, καὶ ἀπὸ τινος ἐν αὐτῇ σκοπέλου ἀναφανέντος πρὸ 60 περίπου ἐτῶν ἐξῆλθον τρισμέγισται φλόγες ἀπολειποῦσαι βῆγμα προεῖκον εἰς τοιοῦτον βῆθος ὥστε ἡ πτώσις λίθου ῥιπτομένου ἐν αὐτῷ δὲν ἀκούεται πικντάπασιν. Ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐκπληκτικώτερον φαινόμενον συνέβη πρὸ τινῶν ἐνιαυτῶν, τὸ ὁποῖον θὰ ἐκθέσω ὅπως τὸ ἦκουσα πολλαχόσε παρὰ πολλῶν. Πρὸ δεκαοκτῶ περίπου ἐτῶν ἐν νυκτὶ κυριακῆς (3) ἠκούσθη ἀπὸ τοῦ ὄρου τῆς Σαντορήνης φοβερὸς κρότος καὶ τοσοῦτος ὥστε οἱ κάτοικοι τῆς Χίου ἀπεχούσης διακόσια περίπου μίλλια ἐνόμισαν ὅτι συνεκροτεῖτο μάχη μετὰ τῶν Ἐνετῶν καὶ Ὀθωμανῶν καὶ πολλοὶ ἀπὸ πρώτας ἀνῆλθον εἰς τὰ ὑψηλὰ τῆς νῆσου διὰ νὰ ἴδωσι τὸ γινόμενον. Ἐνθυμούμαι δὲ καὶ ἐγὼ ὅτι ὁ ἠγούμενος τῶν ἐν Χίῳ Καπουκίων πικρῶ Βερνάρδος, ἀνὴρ ἄλλως σεδιάμιος καὶ φιλαλήθης, μοι ἐδιηγήθη ὅτι καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ἄλλων συνηπατήθη, ἐκλαθὼν τὴν βοήν ἐκείνην ἀντὶ κανονοβουλισμῶν. Κατόπιν τῆς βοῆς φλόγες μεγάλα ἀνεφάνθησαν ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἄμετρος ποσότης κισσῆρας (ἐλαφρόπετρα) ἀνεπέμπετο ἀπὸ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς καὶ τοσοῦτου πατάγου ὡσεὶ ἐβάλλοντο ὑπὸ τηλεβόλων. Τότε ὁ ἀὴρ ἐμολύνθη καὶ ἐκ τῶν Θηραίων πολλοὶ μὲν ἀπέθανον πολλοὶ δὲ καὶ ἐτυφλώθησαν οἱ τυφλωθέντες ὅμως ἀνέβλεψαν εὐτυχῶς μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν. Ἡ ἀλλοίωσις αὕτη τῆς ἀτμοσφαιρας ἐπετάνθη καὶ πέραν τῆς νῆσου, ὥστε ὄχι μόνον ἐν Θήρᾳ ἀλλὰ καὶ ἐν Χίῳ καὶ Σμύρνῃ ὁ ἀργυρος ἀπὸ λευκοῦ

(3) Ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν ὑπάρχει μικρὰ διαφορὰ ἀλλ' ἀσήμαντος. Ἐκ τῶν ἐπομένων καταφαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ γεγονότος.

ἐγένετο ἐρυθρὸς εἴτε ἐκτεθειμένος, εἴτε ἐναποταμειευμένος ἦτο. Μετὰ τινος ἡμέρας τὸ μίασμα διεσκαδάσθη, ἡ ἀτμοσφαῖρα ἐκαθαρίσθη καὶ ὁ ἀργυρος ἀνέλαβε τὸ ἀρχικόν του χρῶμα. Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ ἐκ τῆς θαλάσσης ἀνελευσασα καὶ ἐπ' αὐτῆς, ἐπιπλέουσα κισσῆρας ὥστε μέγα μέρος τοῦ ἀρχιπελάγους ἐκαλύφθη ὑπ' αὐτῆς καὶ ἐκ πολλῶν λιμένων διὰ νὰ ἐκπλεύσῃσι τὰ πλοῖα ἤναγκάζοντο νὰ παραμερίζωσι προηγουμένως τὴν συσσωρευθεῖσαν καὶ κλειούσαν τὴν διάβασιν κισσῆριν. »

Τὴν 23 Μαΐου τέλος τοῦ 1707 μετὰ τῶν Παλαιῶν Καμένων καὶ Μικρῶν Καμένων, ἀλλ' ἐγγύτερον ταύτης καὶ εἰς μέρος ἐνθα ἡ θάλασσα ἦτο ἀθαθῆς, παρετήρησαν ἄλιες τινες ὄγκον λευκὸν καὶ στρογγύλον ἀνυψούμενον ἀπὸ μέσου τῆς θαλάσσης βαθμηδὸν καὶ ἀθουρόως οὐδὲ φλόγες ἐφάνθησαν οὐδὲ βρονταὶ ἠκούσθησαν, πρὸ πέντε μόνον ἡμερῶν ἠσθάνθησαν ἐν Θήρᾳ δύο ἐλαφροὺς σεισμούς. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ἡμερῶν ναῦται ἐπλευσαν πρὸς τὸν ὄγκον ἐκεῖνον τὸν ὁμοιάζοντα πρὸς σπόγγον καὶ ἐνθαξένυθέντες ἐκ τῆς ἀκινήσεως του ἀνῆλθον ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἠθέλησαν νὰ σινάζωσι τὰ ὄστρακα τὰ ὁποῖα εὐρίσκοντο ἐπ' αὐτοῦ προσκεκολλαμμένα ἀλλ' ἐν μέσῳ τῆς ἐργασίας ἤρχισεν αἴφνης ὁ βράχος, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν ἡ νῆσος, νὰ σεισται. Τότε οἱ ναῦται περίτρομοι γινόμενοι, ἐγκατέλιπον καὶ ὄστρακα καὶ νῆσον καὶ ἀπῆλθον διὰ τοῦ ἀκατίου των μακρὰν τοῦ θαλάσσιου τούτου τέρατος.

Ἐν τούτοις ἡ μικρὰ νῆσος καθ' ἐκάστην ἡμέραν εἰς ὕψος καὶ πλάτος, ἀλλὰ διὰ τρόπου ἀτάκτου, διότι πολλάκις ἐνῶ ἡ μία πλευρὰ αὐτῆς ἀνυψοῦτο ἡ ἄλλη ἐχαμηλοῦτο πρὸς τὴν θάλασσαν πλησίον δὲ καὶ περὶ αὐτῆς σποράδην ἀνέδυσεν καὶ ἐξαίφνης πάλιν κατέδυσεν πολλοὶ βράχοι, ἐσσοῦ τὴν 14 Ἰουλίου ἡ νῆσος ἐφθασεν εἰς ὕψος 30 περίπου ποδῶν, ἔχουσα περιφέρειαν 1/2 μιλίου.

Οὕτω τὰ πράγματα εἶχον καὶ πάντες ἐφρόνουν ὅτι ὁ θαλάσσιος οὗτος τοκετὸς ἐπερατώθη κατ' εὐχὴν ἀλλ' ἀπροσδοκῆτως τὴν 16 Ἰουλίου εἰς ἀπόστασιν ἐξήκοντα περίπου βημάτων πρὸς βορρᾶν τοῦ ἀναφανέντος νησιδίου ἀνεβρίβθησαν ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τῆς θαλάσσης καπνὸς πυκνὸς καὶ ἀτμοὶ δυσωδίων ἀναπέμποντες τὰ ὕδατα ἐχρωματίσθησαν, ἐθερμάνθησαν καὶ ἤρχισαν νὰ ἀναβράζωσι, περὶ δὲ τὸ ἐσπέρας πρόεκυψεν ἐκ τῆς θαλάσσης, ἐγγὺς τοῦ νέου νησιδίου, σειρά μελανῶν βράχων καθ' ἡμέραν ἕκτοτε πολλαπλασιαζομέ-

νων καὶ ἐξαίρομένων ἐν μέσῳ τοῦ ἀναθρώσκοντος πυρός. Τὰ φαινόμενα ταῦτα παρετάθησαν μέχρι τῆς 23 Αὐγούστου μετὰ βαθμιαίας ἐπιτάσεως τὴν δὲ 23 ἐπῆλθε σφοδρὰ ἐκρηξις σχηματίσασα ἐπὶ τῆς νῆσου μέγαν κρατῆρα, ὅθεν μύδροι παμμέγιστοι ἀνεβρίβθησαν μακρὰν εἰς ἀπόστασιν δύο μιλίων. Ἐπειδὴ δὲ ὡς εἶπομεν οἱ μελανοὶ βράχοι ἀπετέλουν ἐν σῶμα ἴδιον καὶ χωριστὸν ἀπὸ τοῦ λευκοῦ νησιδίου, οἱ Θηραῖοι ἐκάλεσαν τοῦτο μὲν Ἀσπρονήσι, ἐκεῖνο δὲ Μαυρονήσι. Ἐν τῷ μετὰ τούτο ἡ Μικρὰ Καμένη ἡ ἔως τότε ἡρεμοῦσα ἐδειξε καὶ αὐτὴ σημεῖα ζωῆς, ἀνεπέμψε φλόγας, ἐνταυτῷ δὲ ἐπαθε καὶ ἐπαίσθητην ὑφίξησιν, διότι τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἐπ' αὐτῆς ἠφαιστείου κῶνου ὠκοδομημένα μαγαζεῖα εἰς ὕψος 25 ποδῶν ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἐκαλύφθησαν τότε ὑπ' αὐτῆς σχεδὸν κατὰ τὴν τέταρτον.

Μετὰ τετραήμερον ἀναπαύλαν ἀπανελήθησαν τὰ αὐτὰ φαινόμενα ἐτι ζωηρότερον, ἐσσοῦ τὴν 9 Σεπτεμβρίου τὸ Ἀσπρονήσι καὶ τὸ Μαυρονήσι ἠνώθησαν καὶ συγχωνευθέντα εἰς ἓν ἀπέτελεσαν τὴν *Νέα Καμένη*. Ἐκτοτε δὲ ἀπὸ τοῦ μεγάλου κρατῆρος τοῦ ἐπ' αὐτῆς σχηματισθέντος ἀνεπέμποντο ἀδιαλείπτως διὰ τεσσάρων στομιῶν φλόγες καὶ καπνὸς μετὰ μεγάλου βρόμου. Βράχοι τέως μόλις ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης φαινόμενοι, ἀνήθησαν εἰς ὕψος μέγα καὶ ἀπὸ τοῦ κρατῆρος ἀνεφυσῶντο μύδροι καὶ φλόγες μετὰ τοσαύτης βίας, ὥστε ἐνόμιζε τις ὅτι ἐσφυροποιεῖτο ὁ οὐρανός τὴν 15 μάλιστα ἀπριλίου οἱ κάτοικοι ἐπίστευσαν ὅτι ἡ νέα νῆσος οὕτω μοχλευμένη ὑπὸ τοῦ πυρός θ' ἀνατιναχθῆ εἰς τὸν ἀέρα. Οὐδὲν ὅμως τοιοῦτον συνέβη, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἐμεγαλύνθη ὁ κρατῆρ αὐτῆς δι' ἐπισωρεύσεως νέων ὑλῶν.

Τὰ ἕκτακτα ταῦτα φαινόμενα ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ἠλαττώθησαν καὶ βαθμηδὸν ἡ ὀρμὴ ἐμετριασθῆ μέχρι τοῦ 1714, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ κρατῆρ σχεδὸν ἐσάβασεν.

Μία τῶν τότε ἐκδιδομένων ἐφημερίδων ὑπὸ ἡμερομηνίαν 14 ἀπριλίου 1708 διηγέται ὡς ἐξῆς τὴν γένεσιν τῆς Νέας Καμένης « Κατὰ τὸν παρελθόντα νοέμβριον δι' ἐνεργείας ἠφαιστείου πυρός ἀνέδυσεν ἐν Θήρᾳ ἑτέρα νῆσος ἔχουσα περίμετρον 2 μιλίων, ὅλον ἐν δὲ οὐξάνει διὰ προσκολλησέως νέων βράχων καὶ ἄλλων ὑλῶν πρὶν φανῶσιν αἱ φλόγες ἐγένοντο σφοδρότατοι σεισμοὶ

παρακολουθηθέντες υπό πυκνού καπνοῦ κυανοῦ καὶ φασεροῦ ὑπογείου βρόμου.» (1)

Ὁ κῶνος ἐφ' οὗ ἔκειτο ὁ κρατὴρ εἶχε (πρὸ τῶν τελευταίων συμβάντων) ὕψος 409 γαλλικῶν μέτρων. Ἡ Νέα Καμένην ἦτο σχεδὸν ἴση πρὸς τὴν Μεγάλην Καμένην, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ στενοῦ πορθμοῦ, πρὸς τὸ μεσημβρινὸν δὲ αὐτῆς μέρος ὑπῆρχε λιμενίσκος ὀνομαζόμενος *Βουλκάνου*. Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου ταύτης εἶναι ἀνώμαλον εἰς πολλὰ μέρη διεβρωγὸς παρέχει βαθέα χάσματα συνίσταται δὲ ἐκ βράχων μελανῶν στιλπνῶν καὶ ἐνιαχοῦ κοπτεροτάτων. Ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Παλαιᾶς Καμένης μετὰ τὰς ἀνωτέρω μνημονευθείσας ἐκρήξεις ἐπαισθητῶς ἀνωψώθη ὥστε ἠδύνατο νὰ ἀγγυροβολήσῃ πλοῖα, ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε ὁ μέγας Ἀλέξανδρος καταμετρήσας οὐδαμοῦ εὔρε πυθμένα.

Ἀπὸ τοῦ 1711 μέχρι τῆς 18 Ἰανουαρίου τρέχοντος ἔτους δὲν συνέβη ἢ τοῦλάχιστον δὲν ἀναφέρεται οὐδεμίαν ἄλλη ἐκρηξίς ἐν Θήρᾳ συμβᾶσα. (2)

Θ. Ν. Φ.

Τὴν δὲ 18 τοῦ παρελθόντος μηνὸς κρότος ὑπόκωφος ἠκούετο ἐκ διαλειμμάτων ἐν τῇ νέᾳ Καμένη, καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὴν θέσιν λεγομένην τοῦ *Βουλκάνου*, ὅπου ὑπάρχουν θερμὰ λουτρά. Ἐνταυτῷ βράχῳ ἀποσπώμενοι ἐκ διαφόρων τῆς νήσου μερῶν κατέπιπτον ἀδικλείπτως. Τὴν πρωΐαν τῆς 19 διάφορα ρήγματα ἐφάνησαν εἰς τινὰς τῶν ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης οἰκοδομῶν, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐδάφους καὶ ἐπὶ τῆς νεοδημιούτου προκυμαίας. Περὶ τὴν μεσημβρίαν δὲ ὁ κρότος κῆρυξεν καὶ ἠκούετο ὡσεὶ ἐκπυροκροτήσεις τηλεβόλων. Ἡ κατὰ τὸν λιμενίσκον τοῦ *Βουλκάνου*, ὅπου συνήθως εἰσέρχοντο τὰ πλοῖα ὅπως καθαρισθῶσιν, ἡ θάλασσα συνεταράσσετο ὀρμητικῶς καὶ ἀναρίθμητον πλῆθος πομφολύγων ἀνέβλυζεν ἀδιακόπως ἐκ τοῦ πυθμένου αὐτῆς. Συγχρόνως δὲ ἐφαίνοντο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας καὶ τῶν παρακειμένων παραλίῳ λευκὸς ἀτμός, θειώδη ὄσμην ἀναπέμπων.

Μετὰ μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας κῆρυξεν ὁ ἀναθρασμὸς τῆς θαλάσσης καὶ τὸ κατὰ τὰ παράλια ἐκεῖνα ἔδαφος ἤρχισε βαθμηδὸν νὰ ταπεινοῦται. Τὴν δὲ πρωΐαν τῆς 20 περὶ τὴν 5

(1) Tournefort Tom. 4. pag. 319.

(2) Ἐντελὴ γαιολογικὴ καὶ οὐρανολογικὴ περιγραφὴ τῆς Θήρας βλέπε εἰς *Expédition scientifique de Morée. Section des sciences physiques. Tome II—2e partie. Géologie et minéralogie. Paris 1833. pag. 285. et s.*

ὥραν ἐφάνησαν ἐπὶ τῆς θαλάσσης παρὰ τὸ δυτικὸν παράλιον τοῦ αὐτοῦ λιμενίσκου φλόγες, ἀποτελοῦσαι κωνοειδῆ πυρὰν ἐκτάσεως 4—5 πηχῶν καθ' ὕψος, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ὥρας περίπου αἱ φλόγες αὐταὶ διεσκεδάσθησαν ἐξ ὀλοκλήρου. Παρατηρήθη τότε ὅτι ὅλον τὸ μεσημβρινοδυτικὸν μέρος τῆς Νέας Καμένης ἦτο κατακερματισμένον, ρήγμα δὲ τι ἀρχόμενον ἐκ τοῦ δυτικοῦ παραλίου παρὰ τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἔχον τὴν διεύθυνσιν πρὸς ἀνατολὰς διεχώριζεν εἰς ἴσα μέρη τὸν κωνοειδῆ λόφον τῆς νήσου καὶ σχεδὸν ὀλόκληρον ταύτην, ἄπειρα δὲ ρήγματα ἐξ ὧν τὰ μὲν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἄλλα δὲ ἐξ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν διευθυνόμενα διεχώριζον εἰς τόσα μέρη τὸ ἔδαφος ὀλόκληρον τὸ μεσημβρινοδυτικὸν τῆς νήσου. Τὸ ἔδαφος τοῦτο, τὸ ὅποιον σύγκειται οὐχὶ ἐκ στρωμάτων γῆς, ἀλλ' ἐξ ἐπιπορεύσεως ἠφαιστειῶν λίθων καὶ ἄμμου ἢ μᾶλλον κόνεως βασιλικῶν λίθων ἦτο πάντοτε ξηρότατον, καὶ πάντη ἀνεπίδεκτον βλαστήσεως καὶ φυτείας, παρουσίασε δὲ ἤδη τέσσαρας μικρὰς λίμνας δικυγεστάτου ὕδατος, αἵτινες ἔλαβον ἀνεπαίσθητον μὲν, ἀλλὰ βαθμιαίαν αὐξήσιν, διότι καταμετρήσαντες τὴν μεγαλύτεραν τούτων, ἣτις ἔχει μόνις 12 τετραγωνικῶν πήχεων ἔκτασιν, εἶδον, ὅτι ἐν διαστήματι 4 ὥρῶν ἀνέβησαν τὰ ὕδατα αὐτῆς ἐπὶ πέντε ἑκατοστὰ Γαλλικοῦ μέτρου. Προχωρήσαντες πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐνεργείας τοῦ ἠφαιστείου ἠσθάνθησαν θειώδη καὶ ὡς τὴν τῶν ὑψημῶν ὠν ὄσμην. Ἄτμοι δὲ λευκοὶ καὶ πνιγηροὶ ἐξήρχοντο τῆς ταρτομένης θαλάσσης ἐκ διαλειμμάτων ἀνεψύοντο ἐπ' αὐτῆς χησμαλαὶ καὶ λευκοπρασίνου χρώματος φλόγες, ὅπερ ἀποδεικνύει, ὅτι τὰ ἐξερχόμενα ἀέρια συγκροτοῦντο ἐξ ὑδροθειώδους καὶ ὑδροσφορώδους ὀξέος. Τὸ ἔδαφος ἐκλονίζετο μὲν συνεχῶς, ἀλλὰ λίαν ἐλαφρῶς καὶ ἀνεπαίσθητως κατεκλίθη, τείνον πρὸς τὸν πυθμένα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος λιμενίσκου ἢ δὲ ὕψους αὐτοῦ τοῦ ἐδάφους ἐφαίνετο λίαν ἐπαισθητοτέρα πρὸς τὸ δυτικὸν ἢ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ λιμενίσκου, διότι, ἐνῶ μέχρι τῆς 4 μ. μ. ὥρας τὸ ἀνατολικὸν μέρος παρουσίαζεν ὕψισιν μόνις τριῶν πηχῶν, τὸ δυτικὸν εἶχε πλέον τῶν 25 ἢ κατὰ πτωσὶς αὐτῆ, ἐγένετο ἀνεπαίσθητως καὶ βαθμιαίως, διότι καταμετρήσαντες τὴν ἐπιφανείαν τῶν ὑδάτων εὔρον ὅτι ἐν διαστήματι 4 ὥρῶν, τὸ ἔδαφος τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους κατέβη ἐπὶ 60 ἑκατοστὰ Γαλλικοῦ μέτρου.

Ἡ θάλασσα ἦτο λίαν τεταραγμένη καὶ ἐρυθρὰ, ὀμοιάζουσα ὕδατι ἐμπεριέχοντι ἄφθονον ποσότητα ὑπυθρακούχου σιδήρου ἢ θερμοκρασία αὐτῆς ἦτον ἢ αὐτὴ μετὰ τῆς λοιπῆς θαλάσσης καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν ἐφάνετο ὀλίγον πικρὰ. Ὁ ἀναθρασμὸς αὐτῆς ἦτο μέγιστος καὶ προήρχετο ἀναμφιβόλως ἐκ σιδηροθειούχων ἀφθόνων πηγῶν μεθ' ὀσμῆς ἐκ τοῦ πυθμένου αὐτῆς ἀναβλυζουσῶν, οἱ δὲ κρότοι προήρχοντο ἐκ τῶν μεθ' ὀσμῆς ἀναθρασμῶν ἀερίων.

Τὴν νύκτα τῆς 20 πρὸς τὴν 21, ἡ περὶ τὴν Καμένην θάλασσα ἦτο λευκὴ καὶ γαλακτώδης, ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς καὶ παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ λιμενίσκου ἐφαίνοντο ἐκ διαλειμμάτων φλόγες ἐρυθροῦ χρώματος, ὀλίγα λεπτὰ διακρούσαι, εἰς δὲ τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐσηματίσθη βρεῦμα σφοδρὸν, μὴ ἐπιτρέπον εἰς τὰ ἐκεῖ προσωμισμένα πλοῖα τὴν ἐξόδον, μάλιστα ἐπικρατοῦντος νοτίου ἀνέμου τοῦ κατέναντι τοῦ στομίου πλέοντος.

Τὴν πρωΐαν τῆς 21 ἡ ἐν Βουλκάνῳ θάλασσα συνεταράσσετο ἔτι μᾶλλον οὐ μόνον δι' ἠφαιστείου ἐνεργείας, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τοῦ πνέοντος νοτίου ἀνέμου περὶ δὲ τὰς Καμένης νήσους ἐφαίνετο ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς χρωματισμένη μέρος μὲν ἐκ χρώματος πρασίνου, μέρος δὲ ἐκ χρώματος ἰώδους! Τὸν δὲ σχηματισμὸν τοῦτον διετήρησε διαρκῶς ἐφ' ὅλης τῆς ἡμέρας αἱ τὴν προτεραίαν σχηματισθεῖσαι 4 λίμναι εἶχον ἐπεκταθῆ ὀλίγον τι, καὶ ἕτεραι πέντε εἶχον ἀναφανῆ, ἄπασαι ἐκ διαυγεστάτου καὶ εὐχύμου ὕδατος ἢ κατὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ ἐδάφους ἐξηκολούθει βαθμηδὸν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τοῦ λιμενίσκου μέρος ἐγένετο βραδύτερον, διότι μόνις εἰς 10 0/0 Γαλλικοῦ μέτρου ὑπελογίσθη ἢ καθ' ὥραν ταπεινώσιν. Τὰ προὑπάρχοντα ρήγματα εὐρύνθησαν καὶ νέα ἄλλα ἐγένοντο, πάντοτε ὅμως πρὸς τὸ Μεσημβρινοδυτικὸν μέρος τῆς νήσου, καὶ οὐδὲν πέραν τοῦ λιμένου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὁ ὑπόκωφος κρότος ἐξηκολούθει καὶ ἐλαφροὶ κραδασμοὶ τοῦ παρὰ τὸν Βουλκάνον κειμένου ἐδάφους δὲν ἔλλειπον ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν. Ἡ ἀναθρασμὸς θάλασσα κατέστη χλιαρὰ, ἡ δὲ ὀσμὴ αὐτῆς ἦτο τοιαύτη, ὥστε καθίστα ἀδύνατον τὴν προσπέλασιν τῶν λέμβων. Ἡ θειώδης ἀποφορὰ ὡς ἐκ τοῦ νοτίου ἀνέμου ἐφέρετο μέχρι Θήρας, οἱ δὲ γλάροι καὶ λοιπὰ πτηνὰ, ἃ κατὰ τὰς πρώτας δύο ἡμέρας εἶχον σχεδὸν συναχθῆ πρὸς βορὰν τῶν ἐν τῷ κόλπῳ ἐπιπλέοντων τεθνεώτων καὶ ἡμιθανῶν ἰχθύων,

κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην οὐδὲν ἐφάνησαν. Τὴν νύκτα τῆς 21 πρὸς τὴν 22 ἐφαίνοντο ἐνίοτε φλόγες κατὰ τὸν λιμενίσκον, καὶ ἰδίως κατὰ τὰς δυτικὰς αὐτοῦ ἀκτὰς, ἀφ' ὅπου τὴν πρωΐαν ἐφάνη ἐξερχόμενον ἀδιακόπως, καὶ μετὰ συριγμοῦ νέφος λευκοῦ μὲν ἀλλὰ πυκνοῦ καπνοῦ. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ ὑψίχθις τοῦ ἐδάφους ἐξηκολούθησε μετὰ τῆς αὐτῆς ἀείποτε βραδύτητος τὰ ρήγματα καὶ ἰδίως τὸ μεσημβριώτερον τοῦ τῆς κορυφῆς τοῦ κωνοειδοῦς λόφου εὐρύνθησαν ἐπαισθητῶς. Τὰ ὕδατα τῶν λιμνῶν, πλὴν μιᾶς καὶ μόνης, κατέστησαν ἀμυρόπικρα. Τὰ δὲ ὕδατα τῆς ἐν Βουλκάνῳ θαλάσσης λίαν θερμὰ ἢ μᾶλλον ζέοντα, ὡς καὶ οἱ βράχοι τῶν παρακειμένων αὐτοῖς, ὁ δὲ κοχλασμὸς καὶ ἡ θερμότης ἐπεκτάθη καὶ πέραν τοῦ λιμενίσκου, πρὸς δυσμὰς τοῦ δυτικοῦ αὐτοῦ βραχίονος, ὅφ' ὃν φαίνεται ὅτι ὑπάρχει τὸ κέντρον τῆς ἐνεργείας ἐξετάθη ὡσαύτως καὶ ὁ χρωματισμὸς τῆς θαλάσσης ἐφ' ὅλου τοῦ κόλπου τῆς νήσου Θήρας.

Τὴν προτεραίαν νύκτα κῆρυξεν ἡ ἀποφορὰ τε καὶ ὁ καπνὸς, καὶ ἐνίοτε ἐφαίνοντο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ἐν Βουλκάνῳ θαλάσσης φωσφορικαὶ λάμψεις τὴν πρωΐαν, ὅ ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἐφάνησαν φλόγες ἐρυθροῦ πυρὸς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἠφαιστείου ἐνεργείας καὶ ὁ καπνὸς κατέστη πυκνότερος καὶ μελανωτέρου χρώματος. Αἱ φλόγες αὐταὶ ἐλάμβανον ὑφέσεις καὶ κῆρυξεν ἐπὶ 1 1/2 ὥραν, ὅτε διασκεδάσθεισῶν, ἀνεφάνη ἐν τῇ αὐτῇ θέσει ὕψος, ἣτις βαθμηδὸν ἐξετείνετο. Μετεσχηματίσθη δὲ εἰς νήσον, ἀλλὰ μετὰ τὴν λέμβον δὲν ἠδύνατο τις νὰ πλησιάσῃ ἐγγύτατα, λίαν θερμῶν ὄντων ἢ μᾶλλον ζέοντων τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης. Τὸ θέαμα ἦτο λαμπρὸν, διότι ἔβλεπε τις βαθμηδὸν αὐξάνουσαν τὴν σχηματιζομένην νήσον ἄνευ ἐλαχίστου κινδύνου καθότι οὔτε τὸ ἔδαφος ἐκλονίζετο, οὔτε θόρυβος ὑπῆρχεν, ἐκτὸς μικροῦ τινος ἐκ διαλειμμάτων ὑποψόφου κρότου οὔτε λίθους ἀνετίναζεν εἰς τὸν ἀέρα, γενομένης τῆς αὐξήσεως ἐν εἴδει πομφόλυγος ἐκ τῶν ἔσω πρὸς τὰ ἔξω, καὶ ἀπὸ στιγμῆν εἰς στιγμῆν ἐξετείνετο τοσοῦτον ἐπαισθητῶς, ὥστε διὰ τῆς ὀράσεως διεκρίνετο κάλλιστα ἡ βαθμιαία αὐτῆς αὐξήσις.

Τὰ ἠφαιστεια ταῦτα φαινόμενα οὐδεμίαν ἄχρι τοῦδε ἐπῆνεγον ἐπενέργειαν, χάριτι θεῆς ἐπὶ τῆς νήσου Θήρας, ἐκτὸς τῆς τῶν ἀναθυμιάσεων ἀποφορᾶς, καὶ ἐλαφρᾶς τοῦ ἐδάφους δονήσεως ἐπισυμβᾶσῶν κατὰ τὴν 5 M. M. ὥραν τῆς 20 Ἰα

νουκρίου. Οὐδεμίαν ὠσπύτως ἐνέργειαν ἔσχον καὶ τὰ μετεωρολογικὰ ἐπὶ τῶν ἠφαιστειῶν τούτων φαινόμενα, διότι καὶ νηνεμίας οὐσης καὶ πνεόντων σφοδρῶς διαφόρων ἀνέμων καὶ βροχῆς ἐπελθούσης, ἠκολούθουν πάντοτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν.

Τὴν νύκτα τῆς 24 τοῦ αὐτοῦ ὁ σχηματισμὸς τῆς νήσου ἐξηκολούθει πάντοτε μετὰ τῆς αὐτῆς ἡσυχίας. Οἱ λίθοι αὐτῆς ἦσαν φαινοί, ἐπομένως ὁμοιάζε πρὸς μέγιστον σωρὸν εὐμεγέθων καὶ πεπωρωμένων ἀνθράκων. Φαινὸς ὠσπύτως ἦτο καὶ ὁ ἐξ αὐτῆς ἐξερχόμενος καπνὸς εἰς τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ἠδύνατο κάλλιστα νὰ παραβληθῆ πρὸς οὐρὰν κομήτου, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ καπνοῦ τούτου σχηματιζόμενα ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ νέφη πρὸς τὰ τῆς βροχῆς προδρομικὰ. Τινὲς τῶν σχηματισθειῶν λιμνῶν ἐπικρουσίζον φωτοφορικὴν λάμψιν, ἐκ δὲ τοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ κωνοειδοῦς λόφου μεγάλου φήγγματος ἐξήρχοντο ἐκ διαλειμμάτων φλόγες ὑπέρυθροι.

Κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Κ. Δεκιγάλλα ἡ θερμοκρασία τῆς θαλάσσης τῆς παρὰ τὰ μεσημβρινοδυτικὰ παράλια τῆς Νέας Καμμένης διέφερεν ἀπὸ 15^ο μέχρι 40^ο + ο ρ, οὐ μόνον ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ τῆς ἀναφυομένης νήσου, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τῶν ἰδιαιτέρων κατὰ χώρους ἀναβρασμῶν. Εἰς τινὰ μέρη πλησίον τοῦ Βουλκάνου, τὸ βάθος τῆς θαλάσσης ἠλαττώθη ἐπαισθητῶς· τὸ ρεῦμα τὸ κατὰ τὸν λιμένα τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἠλαττώθη, ἀλλ' ὑπῆρχεν εἰς διαφόρους ἄλλας παρὰ τὰς νήσους Καμμένης· ἡ ἀναφυομένη νῆσος κῦζανεν ἀδιακόπως, ὅθεν διέκρινε τις τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῆς, ὅστις ἐγένετο ὡς ἐφεξῆς. Παρὰ τὴν βύσιν αὐτῆς ἀνεφύοντο ἀλληλοδιαδόχως οἱ τοῦ πυθμένος τῆς κοχλαζούσης θαλάσσης μέλανες λίθοι, οἵτινες προσηρτῶντο εἰς τὴν βύσιν αὐτῆς παρακολουθούμενοι ὑπὸ ἄλλων ἀμέσως κατόπιν αὐτῶν ἀναφυομένων ἢ ἐνέργεια δὲ αὕτη ἐτελείτο ἡσυχῶς καὶ βαθμιαίως, οὐδὲ ὁ κοχλασμὸς ἐγένετο μετὰ βίας ἢ παραχῆς. Ἐκ τῆς βίας ὅλης τῆς νήσου καὶ ἐκ διαφόρων αὐτῆς μερῶν ἐξήρχετο ἀφθονος καπνός, μηδὲως παρενοχλῶν τὴν ἀναπνοὴν οὐδ' αὐτῶν τῶν ἐγγύτατα ἐπὶ πολὺ ἴσταμένων, καὶ ὅμοιος κατὰ τε τὸ χρῶμα καὶ τὴν ὄσμην τὸ τῶν γαιανθράκων· σὺν τῷ καπνῷ ἐξήρχοντο ἐνίοτε καὶ φλόγες μακρὰν ἢ ἦττον ἐρυθραὶ καὶ μ' ὅλα ταῦτα οὐδὲ θερμότης μεγάλη ἐξήρχετο, οὐδὲ θερμοὶ ἦσαν οἱ λίθοι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν νῆσον

ταύτην. Τὸ παρὰ τὴν βύσιν αὐτῆς ἔδαφος ἦτο λίαν θερμὸν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ὕδατα τῆς θαλάσσης ζέοντα τοσοῦτον ὥστε ἐμβαπτισθὲν ὦν μετ' ὀλίγα λεπτά τῆς ὥρας ἐψήθη ἐντελῶς. Οἱ ἄνω φυόμενοι λίθοι ἐξήρχοντο μόνον ἐκ τοῦ μέρου ἐκείνου τῆς θαλάσσης τοῦ ἀναπέμποντος λευκὸν ἀδιακόπως ἀτμὸν καὶ λίαν θερμὰ τὰ ὕδατα ἔχοντος, ὥστε ἐκ τῶν σημείων τούτων ἠδύνατό τις κάλιστα νὰ εἰκάσῃ ὅποιον τινὰ διεύθυνσιν ἐμελλε νὰ λάβῃ ἐπεκτεινομένη ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος νῆσος. Ἐκ τοῦ δυτικοῦ βραχίονος τοῦ Βουλκάνου ἤρχισεν ὁ πρῶτος ἀναβρασμὸς τῆς θαλάσσης, ὁ ὑπόκωφος κρότος, ἡ ἐξοδος τοῦ ἀτμοῦ καὶ ὁ σχηματισμὸς τῆς ἀναφυομένης νήσου. Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ μέρος, ἄλλα πρὸς δυσμὰς τοῦ Βουλκάνου, ἐπικρουσίζοντο νέα οὐχ ἦττον περίεργα φαινόμενα, δηλονότι ἢ παρὰ τὰς ἀκτὰς θάλασσης ἐκόχλαζε καὶ ἀναρίθμητον πλῆθος πομφολύγων ἀνέβλυζεν ἀκαταπαύστως ἐκ τοῦ πυθμένος αὐτῆς· τὰ δὲ ὕδατα ἐπικρουσίζον χρῶμα πράσινον καὶ θερμοκρασίας 30.0—40.0 ρ. ἐν ᾧ ἐκ τῶν αὐτῶν ἐξήρχοντο σχεδὸν ἀδιακόπως λευκοὶ ἀτμοὶ θειώδη ὄσμην ἀποπέμποντες καὶ ὑπόκωφοι κρότοι ὅμοιοι πυρσοκοροτήσεως διαζύγου πυρρός.

Τὴν νύκτα τῆς 24 πρὸς τὴν 25 τοῦ μηνὸς ἐξηκολούθη ὠσπύτως ἡ ἀνάδυσις τῆς νήσου, ἧς ἡ ἐπιφάνεια ἐκκλύπτετο, ἐξ ἐρυθρῶν χυθαμαλῶν φλογῶν πηγαζουσῶν ἀναφισθῶς ἐκ τῶν ἐξατμιζομένων φλογιστῶν ἀερίων ἐξ ὧν πιθανῶ τῷ λόγῳ προῆλθον καὶ αἱ κωνοειδεῖς φλόγες, αἱ ἀναφανείσαι ἐν εἴδει κοινῶν πυρῶν, πρὸ τῆς ἀναδύσεως τῆς νήσου ταύτης· ἡ δὲ ἐρυθρότης τῶν φλογῶν ἀποδοτέα εἰς τὰ ἐν τοῖς ἀναβλύζουσιν ὕδασι σιδηροῦχα μόρια. Ὁ καπνὸς πολλάκις ἐφαινετο φαινὸς ὥσανεὶ κομήτου οὐρὰ καὶ νηνεμίας πρὸ τοῦ μεσονυκτίου οὐσης, ἀνυψῶθη καθέτως ἐν εἴδει στήλης θαλασσίου σίφωνος πλὴν λευκοτέρου χρώματος. Δις ἢ τρις ἠκούσθη ὑπόκωφος θόρυβος συνοδευόμενος ὑπὸ θειώδους ὄσμης καὶ πρὸς τὴν αὐγὴν κρότος ὅμοιος πυρσοκοροτήσεως τηλεβόλου, ἃ, ὡς νομίζει ὁ Κ. Δεκιγάλλας, εἶχον τὴν ἀρχὴν οὐχὶ ἐν τῷ λιμενίσκῳ τοῦ Βουλκάνου, ἀλλ' ἐν τῷ προμνησθέντι δυτικῷ αὐτοῦ βραχίονι.

Ἡ ἀνάδυσις ἐτελείτο δραστηριώτερον τὴν 24, ὅσην ὥραν μ. μ. Ἡ θάλασσα ὅλου τοῦ κόλπου ἐξηκολούθη οὕσα χρώματος πρασίνου· καὶ μόνον ἐν μέρει ἐν εἴδει ταινίας ἀρχομένης ἐκ τοῦ λιμενίσκου τοῦ Βουλκάνου καὶ διευθυνομένης πρὸς μεσημβριοανατολὰς ἐχούσης δ' ἑκτασιν ὡς ἕγγιστα κατὰ

μὲν τὸ πλάτος 20—30 πηχῶν, κατὰ δὲ τὸ μήκος 350—400 ἦτον ἰώδους χρώματος. Ἡ θερμοκρασία τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης διέφερε κατὰ τὰς θέσεις ἐκ 44 ο δηλονότι μέχρι 45 ο P. Τὸ βάθος εἰς διάφορα τοῦ κόλπου μέρη εὐρέθη κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Κ. Δεκιγάλλα, λίαν ἠλαττωμένον, διότι κατὰ τὴν θέσιν π. χ. τὴν μεταξὺ Ἁθηνῶν καὶ Βουλκάνου καθ' ἣν ὁ τελευταῖος ὑδρογραφικὸς χάρτης Ἀγγλικοῦ Ναυαρχείου σημεῖο 400 ὄργυιων εἶχε μόνον 30 ὄργυιων καὶ παρὰ τὸ μεσημβρινοῦ ἀκρωτήριον τῆς νέας Καμμένης ἀντὶ 17 ὄργυιων 3 μόνον. Ἐν τῷ λιμένι τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἡ θάλασσα ἐκόχλαζε καὶ ἐκ τοῦ πλῆθους τῶν ἀδιακόπως ἀναβλύζουσῶν πομφολύγων ἠκούετο ὁ αὐτὸς διζύγου πυρρὸς κρότος ἐξερχόμενος ἐκ τῆς ἀκτῆς, ἀτμῶν λευκῶν τὸ χρῶμα καὶ θειώδη ὄσμην ἀναδιδόντων ἢ ὑφίζησις τοῦ ἐδάφους ἐξηκολούθη· ἐπομένως τὰ ζέοντα ὕδατα κατεκάλυψαν ἱκανὸν μέρος τῶν παρὰ τὸν Βουλκάνον μεσημβρινοδυτικῶν παραλίων καὶ πρὸ πάντων τὰ τοῦ δυτικοῦ βραχίονος αὐτοῦ.

Ἡ ἀναφυομένη νῆσος μετετράπη εἰς ἀκρωτήριον ἐνωθεῖσα ἐκατέρωθεν τῶν πλευρῶν δηλ. πρὸς Ἀνατολὰς καὶ Δύσιν μετὰ τῆς ὑπαρχούσης ξηρᾶς καὶ ἡ ἀντίδρασις δὲν ἐφαινετο μέχρι τοῦδε νὰ διαταράττῃ τὴν ὑποβρύχιον τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς ἐνέργειαν, κατὰ μήκος ὅμως ἠκολούθη νὰ ἐπεκτείνεται δραστηριώτερον ἢ τὴν προτεραίαν, ὑπολογιζομένης τῆς ἐκ τῆς πρώτης ἐπεκτάσεώς της εἰς 25 περίπου πῆχεις· τινὲς τολμηταὶ ναῦται ἀνέβησαν ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῆς ἐν μέσῳ πυκνοῦ καπνοῦ καὶ φλογῶν, αἵτινες βεβαίως δὲν καίουσιν, οὗτοι δὲ διασχυρίζοντο ὅτι ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑπῆρχεν ἵλις καὶ ὅτι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν κορυφὴν ταύτην λίθοι δὲν ἦσαν πολὺ σκληροί· ὁ καπνὸς οὐδόλως τοὺς ἠνόχησεν, μόνον δὲ μελανοὶ τὸν ἄργυρον, καθὼς τὰ ὕδατα ἐξαφανίζουσι τὰ χρώματα τῶν ἐπιπλεόντων πλοίων.

(Ἔπεται ἡ συνέχεια.)

Ο ΛΕΠΡΟΣ

ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΑΟΣΤΗΣ.

Τὸ μεσημβρινοῦ μέρος τῆς πόλεως Ἀόστης εἶναι σχεδὸν ἔρημον, καὶ φαίνεται ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξε πολὺ κατοικημένον. Ἐκεῖ βλέπει τις ἀγροὺς καλλιεργημένους καὶ λειμῶνας περιβαλλομένους ἐντεῦθεν μὲν δι' ἀρχαίων προτειχισμάτων,

τὰ ὅποια οἱ Ῥωμαῖοι ἀνύψωσαν, ὅπως χρησιμεύσωσιν αὐτῷ ὡς περίβολος, ἐντεῦθεν δὲ διὰ τειχῶν τινῶν κήπων. Ὁ ἔρημος οὗτος τόπος δύναται ἐν τούτοις νὰ κινήσῃ τὴν περιέργειαν τῶν περιηγητῶν. Παρὰ τὴν πύλην τῆς πόλεως κείνται τὰ ερείπια παλαιοῦ τινος πύργου, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ, ἐὰν πιστεύσῃ τις τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ, ὁ κόμης René de Chalans, ὠθούμενος ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς ζηλοτυπίας, ἀρῆκε νὰ ἀποθάνῃ τῆς πείνης κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, τὴν ἡγεμονίδα Μαρίαν de Brugance, σύζυγον τοῦ ἑκτοῦ ἀπεδόθη παρὰ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως τὸ ὄνομα Bramafam εἰς τὸν πύργον τοῦτον (ὁ περ σημαίνει αἰμωγὴ τῆς πείνης). Τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο, τοῦ ὁποῦ ἠδύνατό τις νὰ διαφιλονεικήσῃ τὴν ἀλήθειαν, καθιστᾷ αὐτὰ τὰ ερείπια προσφιλῆ εἰς τοὺς εὐχισθήτους ἀνθρώπους, οἵτινες τὸ θεωροῦσιν ὡς ἀληθές.

Βῆματὰ τινὰ μακρύτερον ὑπάρχει τετράγωνος πύργος, στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου τείχους καὶ κατεσκευασμένος ἐκ τοῦ μαρμαροῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ ἦτο ποτὲ περιβεβλημένος· ὀνομάζουσι δὲ αὐτὸν πύργον τοῦ τρόμου, διότι ὁ λαὸς ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐνόμισεν αὐτὸν κατοικημένον ὑπὸ βρυκολάκων. Αἱ γυναῖκες τῆς πόλεως Ἀόστης κάλλιστα ἐνθυμοῦνται, ὅτι εἶδον ἐξερχομένην ἐκείθεν, κατὰ τὰς σκοτεινὰς νύκτας, μεγαλόσωμόν τινα λευκὴν γυναῖκα, κρατοῦσαν φανὸν ἀνὰ χεῖρας.

Πρὸ δέκα πέντε ἐτῶν ὁ πύργος οὗτος ἀνεκαινίσθη καὶ περιβεβλήθη διὰ περιβόλου κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως, ὅπως δοθῆ ἄσυλον εἰς λεπρὸν τινα τὸν ὁποῖον ἤθελον νὰ ἀπομονώσωσιν οὕτω τῆς κοινωνίας, χορηγοῦντες αὐτῷ ὅλας τὰς ἠδονὰς τῶν ὁποίων ἡ λυπηρὰ αὐτοῦ θέσις ἦτον ἐπιθετικὴ. Τὸ νοσοκομεῖον τοῦ ἁγίου Μαυρικίου ἐπεφορτίσθη νὰ προνοῆ περὶ τῆς διατροφῆς τοῦ λεπροῦ· ἐχορήγησαν δὲ προσέτι αὐτῷ ἐπιπλά τινα καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα πρὸς καλλιέργειαν ἐνὸς κήπου. Ἐκεῖ κατ'ὅκει πρὸ πολλοῦ, μονήρης, οὐδένα ποτὲ βλέπων, ἐκτὸς τοῦ ἱερέως, ὅστις ἀπὸ κειροῦ εἰς κειρὸν ἐφοῖτα φέρων εἰς αὐτὸν τὰς παρηγορίας τῆς θρησκείας, καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὅστις κατὰ πάσαν ἐβδομάδα ἐκόμιζεν εἰς αὐτὸν τὴν ζωοτροφίαν ἐκ τοῦ νοσοκομείου.

Γινομένου δὲ τοῦ πολέμου τῶν Ἄλπεων, τὸ ἔτος 1797, στρατιωτικὸς τις εὐρισκόμενος εἰς τὴν πόλιν Ἀόστην, διήλθεν ἡμέραν τινα, κατὰ

τύχην, πλησίον τοῦ κήπου τοῦ λεπροῦ τοῦ ὁποίου ἡ θύρα ἦτον ἡμικλειστός, καὶ ἔλαθε τὴν περιέργειαν νὰ εἰσέλθῃ. Εὗρεν ἐντὸς ἄνθρωπον ἀπλᾶ ἐνδεδυμένον, ἐστηριγμένον εἰς δένδρον καὶ βεβυθισμένον εἰς βαθεῖαν σκέψιν. Εἰς τὸν θόρυβον, τὸν ὁποῖον ὁ στρατιωτικὸς ἔκκαμεν εἰσερχόμενος, ὁ μονήρης ἐκείνος, χωρὶς νὰ στραφῇ καὶ χωρὶς νὰ προσβλέψῃ ἀνέκραξε μετὰ θλιβερᾶς φωνῆς· « Τίς εἶ, καὶ τί με ζητοῦσιν; — Συγχώρησον ξένον, ἀπεκρίθη ὁ στρατιωτικὸς, τοῦ ὁποίου ἡ εὐχάριστος θέα τοῦ κήπου σου ἠνάγκασεν ἴσως νὰ φανῇ ἀδιάρκτος, ἀλλ' ὅστις δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ σᾶς ταραξῇ. — Μὴ προχωρῆς, ἀπεκρίθη ὁ κάτοικος τοῦ πύργου νέων εἰς αὐτὸν διὰ τῆς χειρὸς, μὴ προχωρῆς· εἰσὶν πλησίον δυστυχοῦς προσβεβλημένου ὑπὸ λέπρας — Ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ δυστυχία σου, ἐπανελάθην ὁ ὀδοιπόρος, δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶ· οὐδέποτε ἐφυγον τοὺς δυστυχεῖς· ἐν τούτοις ἐὰν ἡ παρουσία μου σὲ ἐνοχλῇ, εἰμαι πρόθυμος νὰ ἀποσυρθῶ.

— Καλῶς ὤρισας, εἶπε τότε ὁ λεπρὸς στροφόμενος αἴφνης, καὶ μείνον, ἐὰν ἔχῃς τὸ θάρρος ἀφοῦ με παρατηρήσῃς. Ὁ στρατιωτικὸς ἔμεινεν ὀλίγας στιγμὰς ἄφωνος ὑπὸ ἐκπλήξεως καὶ φρίκης ἀπέναντι τῆς ὄψεως αὐτοῦ τοῦ δυστυχοῦς, τὸν ὁποῖον ἡ λέπρα ὀλοσχερῶς εἶχε παραμορφώσει. «Θὰ μένω εὐχάριστος, τῷ εἶπεν, ἐὰν εὐαρεστήσῃς εἰς τὴν ἐπίσκεψιν ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον ἡ τύχη μὲν φέρει ἐνταῦθα, ἰσχυρὰ δὲ συμπάθεια κρατεῖ.

— Συμπάθειαι! . . . εἶπεν ὁ λεπρὸς. Οὐδέποτε διήγειρα ἄλλο τι εἰμὴ οἶκτον.

— Ἦθελον θεωρεῖ ἑμαυτὸν εὐτυχῆ, ἀπεκρίθη ὁ στρατιωτικὸς, ἐὰν ἡδυνάμην νὰ σοὶ παρῆξω παραμυθίαν τινά.

— Μεγίστη παραμυθία εἶναι δι' ἐμὲ νὰ βλέπω ἄνθρωπον, καὶ νὰ ἀκούω τὸν ἦχον τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς, ἥτις φαίνεται νὰ με ἀποφεύγῃ.

— Ἐπίτρεψόν μοι λοιπὸν, ὑπέλαθεν ὁ στρατιωτικὸς, νὰ συνδιαλεχθῶ στιγμὰς τινεὶς μετὰ σοῦ, καὶ νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν κατοικίαν σου.

— Λίαν εὐχάριστος, ἐὰν τοῦτο δύναται νὰ σοὶ παρῆξῃ εὐχάριστησιν. Καὶ ταῦτα λέγων ὁ λεπρὸς ἐκάλυψε τὴν κεφαλὴν του με πλάτῃν πῖλον, τοῦ ὁποίου τὰ κεκλιμένα ἄκρα ἀπέκρυπτον τὸ πρόσωπόν του. Μετάβηθι, ἐπρόσθεσεν οὗτος, ἐνταῦθα πρὸς μεσημβρίαν. Καλλιερῶ μικρὸν τινα ἀνθῶνα, τοῦ ὁποίου τὰ ἄνθη δυνατὸν νὰ σοὶ ἀρῆσωσιν, θὰ εὕρῃς ἐκ τῶν πολὺ σπανίων. Ἐπρομηθεύθη

τοὺς σπόρους ἐξ ὧλων ἐκείνων τῶν ἀνθῶν, ἅτινα γεννῶνται αὐτόματα εἰς τὰς Ἄλπειν, καὶ προσεπάθησα νὰ πολλαπλασιάσω καὶ καλλῶν αὐτὰ διὰ τῆς καλλιερῆσας.

— Τρόποντι ἰδοῦ ἄνθη τὰ ὁποῖα πρῶτην ἡδὴ φอรὰν βλέπω.

— Παρατήρησον αὐτὸν τὸν μικρὸν θάμνον τῶν βόδων· εἶναι ἡ τριανταφυλλιά ἡ ἄνευ ἀκάνθων, ἥτις δὲν φύεται εἰμὴ εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τῶν Ἄλπειν· ἀλλὰ χάνει ταχέως αὐτὴν τὴν ιδιότητά, καὶ φύει ἀκάνθας καθ' ὅσον καλλιερῆσται καὶ πολλαπλασιάζεται.

— Ἐπρεπε νὰ ἦναι τὸ ἔμβλημα τῆς ἀγαριστίας ἡ τριανταφυλλιά, παρετήρησεν ὁ στρατιωτικὸς.

— Ἐὰν ἄνθη τινα ἐξ αὐτῶν σοὶ φαίνονται ὠραῖα, δύνασαι νὰ λάβῃς αὐτὰ ἀπόδως, καὶ οὐδὲν κινδυνεύεις φέρων αὐτὰ ἐπάνω σου, εἶπεν ὁ λεπρὸς μετὰ συγκινήσεως· ἐγὼ ἔσπειρον αὐτὰ, καὶ ἔχω τὴν εὐχάριστησιν νὰ τὰ ποτίζω καὶ νὰ τὰ βλέπω ἀλλ' οὐδέποτε τὰ ἐγγίζω.

— Καὶ διατί;

— Θὰ ἐφοβούμην μήπως τὰ μολύνω, καὶ δὲν ἤθελον πλέον τολμήσει νὰ τὰ προσφέρω.

— Διὰ τίνα λοιπὸν προορίζεις ταῦτα; ἠρώτησεν ὁ ξένος.

— Οἱ ἄνθρωποι οἷτινες μοὶ φέρουσι τὰ τρόφιμα ἐκ τοῦ νοσοκομείου δὲν φοβοῦνται νὰ κάμωσιν ἀπ' αὐτὰ ἀνθοδέσμας. Πολλάκις τὰ παιδιὰ τῆς πόλεως ἔρχονται ὡσαύτως εἰς τὴν θύραν τοῦ κήπου μου· τότε ἀναθάλω πάραυτα εἰς τὸν πύργον, φοβούμενος μὴ προξενήσω φρίκην καὶ βλάβην εἰς αὐτὰ, καὶ τὰ βλέπω ἐκ τοῦ παραθύρου μου παίζοντα καὶ ἀφαιροῦντά μοι τινα ἄνθη. Ἀναχωροῦντα ἀτενίζουσι τοὺς ὀρθλαμῶδες πρὸς ἐμέ. « Καλ' ἡμέρα, λεπρὸς, » μοὶ λέγουσι γελῶντα, καὶ τοῦτο με χαροποιεῖ ὀλίγον.

— Ἠδυνήθης βλέπω, εἶπεν ὁ στρατιωτικὸς νὰ συλλέξῃς ἐδῶ λίαν ἐπιτυχῶς διάφορα φυτὰ ἰδοῦ ἄμπελοι καὶ καρποφόρα δένδρα διαφόρων εἰδῶν.

— Τὰ δένδρα εἶναι ἀρτιφυῆ· ἐφύτευσα αὐτὰ διὰ τῶν ἰδίων μου χειρῶν, ὡσαύτως καὶ αὐτὴν τὴν ἄμπελον, τὴν ὁποίαν ἀνύψωσα μέχρι τῶν ἀνωτάτων τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου τοῖχου, καὶ τῆς ἑποίας ἡ ἔκτασις μοὶ σχηματίζει μικρὸν τόπον περιπάτου· εἶναι ἡ προσφιλέτης μου θέσις. . . Ἀνάβηθι αὐτὰς τὰς πέτρας· εἶναι κλίμαξ τῆς ὁποίας εἰμὶ ἀρχιτέκτων. Στήριχθητι εἰς τὸν τοῖχον.

— Θελακτικὸν καταφύγιον! ἀνέκραξε μετὰ θαυ-

μασμοῦ ὁ ξένος, καὶ πόσον καλῶς κατεσκευασμένον εἶναι διὰ τὰς σκέψεις ἐνὸς ἐρημίτου.

— Καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἀγαπῶ πολὺ· ἐντεῦθεν βλέπω τὴν πεδιάδα καὶ τοὺς γεωργοὺς εἰς τοὺς ἀγρούς· βλέπω πάντα τὰ διατρέχοντα εἰς τὸν λειμῶνα χωρὶς νὰ βλέπωμαι παρ' οὐδενός.

— Θυμάζω πόσον ἡσυχον καὶ μονήρης εἶναι αὐτὸ τὸ καταφύγιον. Εὐρίσκειται τις εἰς τὴν πόλιν, καὶ ὅμως ἤθελέ τις νομίσει ὅτι εὐρίσκειται εἰς τὴν ἐξοχὴν.

— Ἡ ἐρημία δὲν εἶναι πάντοτε ἐν τῷ μέσῳ τῶν δασῶν καὶ τῶν βράχων, εἶπεν ὁ λεπρὸς μετὰ λύπης. Ὁ δυστυχὴς πανταχοῦ εἶναι μόνος.

— Ὅποια σειρά συμβάντων σὲ ἔφερον εἰς αὐτὸ τὸ καταφύγιον; ἠρώτησεν ὁ ξένος· αὐτὸς ὁ τύπος εἶναι πατρίς σου;

— Ἐγεννήθην παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης, ἀπεκρίθη ὁ λεπρὸς, εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Οὐελίας, καὶ κατοικῶ ἐνταῦθα πρὸ δέκα πέντε ἐτῶν. Ἡ δὲ ἱστορία μου δὲν εἶναι εἰμὴ ἐκτεταμένη καὶ μονότονός τις συμφορᾶ.

— Διετέλεσας ζῶν πάντοτε μόνος;

— Ἐστερήθην τῶν γονέων μου κατὰ τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν, καὶ ἐπομένως οὐδὲν ἔγνων ἄλλο ἄνθρωπον· μία ἀδελφὴ μου ἔμεινεν, ἥτις ἀπεβίωσε καὶ αὐτὴ πρὸ δύο ἐτῶν.

— Δυστυχῆ!

— Τοιαῦτα εἶναι αἱ βουλαὶ τοῦ Θεοῦ, εἶπεν ὁ λεπρὸς.

— Πῶς ὀνομάζεσαι, παρακαλῶ; ἠρώτησεν ὁ ξένος.

— Ἦ! τὸ ὄνομά μου εἶναι φοβερόν! ὀνομάζομαι ὁ Λεπρὸς! Ὁ κόσμος ἀγνοεῖ τὸ ὄνομα τὸ ὁποῖον ἔχω ἐκ τῆς οἰκογενείας μου, καὶ τὸ ὁποῖον ἡ θρησκεία μοὶ ἔδωκεν εἰς τὴν βάπτισίν μου. Εἶμαι ὁ Λεπρὸς! ἰδοῦ ὁ μόνος τίτλος τὸν ὁποῖον μοὶ παρέχει ἡ εὐνοια τῶν ἀνθρώπων. Εἶθε διὰ παντὸς νὰ ἀγνοῶσι τίς εἰμαι!

— Ἡ ἀδελφὴ τὴν ὁποίαν ἔχασας ἔζη μετὰ σοῦ;

— Κατόκησε πέντε ἔτη μετ' ἐμοῦ εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον οἶκημα, εἰς τὸ ὁποῖον με βλέπετε, ἀπεκρίθη ὁ λεπρὸς. Οὐσα δὲ δυστυχῆς ὅσον ἐγὼ συμμετεῖχε τῶν θλίψεών μου, καὶ ἐγὼ προσεπάθουν νὰ μετραιάζω, τὰς ἰδικὰς τῆς.

— Εἰς τί ἄρα ἐνασχολεῖσαι πρὸς τὸ παρὸν εἰς τοσοῦτον βαθεῖαν μοναζίαν δικτελῶν;

— Τὰ καθέκαστα τῶν ἐνασχολήσεων ἀνθρώπου μεμονωμένου, οἷος ἐγὼ, θὰ ἦσαν λίαν μονότονα δι' ἄνθρωπον τοῦ κόσμου, ὅστις εὐρίσκει τὴν εὐτυχίαν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ κοινωνικοῦ βίου.

— Ἦ! ὀλίγον γνωρίζεις αὐτὸν τὸν κόσμον, ὅτις οὐδέποτε μοὶ ἐπροξένησεν εὐτυχίαν, διέκοψε λέγων ὁ στρατιωτικὸς. Συνεχῶς ἀρέσκωμαι νὰ μείνω μόνος, καὶ ἴσως συμφωνοῦμαι εἰς τὰς ἰδέας μας πολὺ περισσότερον παρ' ὅσον νομίζεις· ἐν τούτοις, τὸ δημολογῶ, αἰωνία μοναζία με τρομάζει· δυσκόλως ἐννοῶ αὐτήν.

— Ὁ ἀγαπῶν τὸ καλλίον του θέλει εὔρει ἐν αὐτῷ τὴν εἰρήνην. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διδάσκει ἡμᾶς τοῦτο. Ἀρχίζω νὰ ἐννοῶ τὴν ἀλήθειαν τῶν παραμυθητικῶν αὐτοῦ λόγων. Τὸ αἶσθημα τῆς μοναζίας μετριάζεται διὰ τῆς ἐργασίας. Ἄνθρωπος, ὅστις ἐργάζεται οὐδέποτε εἶναι καθ' ὀλοκληρίαν δυστυχῆς, καὶ ἀπόδειξις τούτου εἰμὶ ἐγὼ. Τὸ θέρος ἡ καλλιέργεια τοῦ κήπου μου καὶ τοῦ ἀνθῶνος ἀρκούντως με ἐνασχολεῖ· τὸν δὲ χειμῶνα, κατασκευάζω ψάχας, ἐργάζομαι διὰ τὴν ἐνδυμασίαν μου, παρασκευάζω καθ' ἑκάστην ὁ ἴδιος τὴν τροφήν μου διὰ τῶν τροφίμων τὰ ὁποῖα με φέρουσιν ἐκ τοῦ νοσοκομείου, καὶ ἡ προσευχὴ ἀναπληροῖ τὰς ὥρας τὰς ποίας ἡ ἐργασία μοὶ ἀφίνει ἐλευθέρως. Ἐπὶ τέλους τὸ ἔτος παρέρχεται, καὶ ὅμως τότε μοὶ φαίνεται ἀκόμη ὅτι ἦτο βραχύτατον.

— Ἀπ' ἐναντίας ἔπρεπε νὰ σοὶ φαίνηται αἰὼν.

— Οἱ πόνοι καὶ αἱ θλίψεις ὑπέλαθεν ὁ λεπρὸς κάμνουσι τὰς ὥρας νὰ φαίνωνται μακραι· ἀλλὰ τὰ ἔτη πάντοτε μετὰ τῆς αὐτῆς παρέρχονται ταχύτητος. Ἄλλως δὲ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἔσχατον βαθμὸν τῆς δυστυχίας ὑπάρχει ἀπόλαυσις τις τὴν ὁποία οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι δὲν δύναται νὰ γνωρίζωσι, καὶ ἥτις θὰ σᾶς φανῇ πολὺ παράδοξος· αὕτη εἶναι· τὸ νὰ ὑπάρχη τις καὶ νὰ ἀναπέη. Διέρχομαι ὀλοκληρῶς τῆς ἀνοίξεως ἡμέρας ἀκίνητος ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προτειχίσματος, ἀπολάων τοῦ αἴρος καὶ τῆς καλλονῆς τῆς φύσεως· τότε ὅλα αἱ ἰδέαι μου εἶναι ἄστατοι, ἀβέβαιοι. Ἡ λύπη ἀναπαύεται ἐντὸς τῆς καρδίας μου χωρὶς ὅμως νὰ καταθλίβῃ αὐτήν· τὰ βλέμματά μου περιφέρονται εἰς αὐτὴν τὴν ἐξοχὴν καὶ εἰς τοὺς περιστοιχοῦντας με βράχους· αἱ διάφοροι θέαι τοσοῦτον ἐντετυπωμέναι εἰσὶν ἐν τῇ φαντασίᾳ μου, ὥστε ἀποτελοῦσιν, οὕτως εἶπεν, μέρος ἐμοῦ· ἐκάστη δὲ τοποθεσία εἶναι φίλος, τὸν ὁποῖον μετ' εὐχαριστήσεως καθ' ἑκάστην βλέπω.

— Πολλάκις ἠσθάνθην παρόμοιον τι, εἶπεν ὁ ξένος. Ὅτε ἡ θλίψις ἐνδικαίρῃ ἐν ἐμοί, καὶ δὲν εὐρίσκω εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἄλλων ἀψύχων ὄντων με παρηγορεῖ· ἀγαπῶ τότε τοὺς βράχους

καὶ τὰ δένδρα καὶ μοὶ φαίνεται ὅτι ὅλα τὰ ὄντα τῆς φύσεως εἰσὶ φίλοι οὓς ὁ Θεὸς μοὶ ἔδωκε.

— Μὲ ἐνθαβρύνεις ὥστε νὰ σοὶ ἐξηγήσω καὶ ἐγὼ ὅτι ἐν ἐμοὶ συμβαίνει, ὑπέλαθε μετὰ συγκινήσεως προφανοῦς ὁ λεπρὸς. Ἀγαπῶ τρώντι τὰ ἀντικείμενα τὰ ὅποια εἶναι, οὕτως εἶπεῖν, οἱ σύντροφοὶ τοῦ βίου μου, καὶ ἅτινα καθ' ἑκάστην βλέπω· διὰ τοῦτο κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν πρὶν ἀποσυρθῶ εἰς τὸν πύργον μου, στρέφομαι καὶ χαιρετῶ τοὺς πάγους Ruitorts, τὰ σκοτεινὰ δάση τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου, καὶ τὰς ἀξιοπεριέργους κορυφάς, αἵτινες δεσπόζουσι τὰς κοιλάδας τοῦ Rhème. Ἄν καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ εἶναι τοσοῦτον ὁρατὴ εἰς τὴν πλάσιν τοῦ μύρμηκος, ὅσον εἰς τὴν τοῦ ὅλου κόσμου, τὸ μέγα θέαμα τῶν ὁρέων προβάλλει ἐν τούτοις περισσότερο τὰς αἰσθήσεις μου· δὲν δύναμαι νὰ ἴδω αὐτοὺς τοὺς ὑπερμεγέθεις ὄγκους, κεκαλυμμένους δι' αἰώνιων πάγων χωρὶς νὰ αἰσθανθῶ ἠρησκευτικὴν ἐκπληξίν· ἀλλὰ εἰς αὐτὴν τὴν ἄπειρον εἰκόνα ἥτις μὲ περιστοιχίζει ὑπάρχουσι τοποθεσίαι, τὰς ὁποίας εὐνοῶ καὶ ἀγαπῶ κατὰ προτίμησιν· μεταξὺ αὐτῶν εἶναι καὶ ἡ ἐρημικὴ κατοικία τὴν ὁποίαν βλέπεις ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους τοῦ Chawensod, μεμονωμένη ἐν τῷ μέσῳ τῶν δασῶν, πλησίον ἐρήμου τινὸς ἀγροῦ, προσβάλλεται ὑπὸ τῶν τελευταίων ἀκτίνων τοῦ ὀντος ἡλίου. Ἄν καὶ οὐδέποτε ὑπῆγον ἐκεῖ, αἰσθάνομαι παρὰ δοξον εὐχαρίστησιν βλέπων αὐτήν. Ὅτε ἡ ἡμέρα κλίνει, καθήμενος ἐντὸς τοῦ κήπου μου προσηλώνω τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὴν ἔρημον ταύτην τοποθεσίαν, καὶ ἡ φαντασία μου ἐπαναπαύεται εἰς αὐτήν. Αὕτη κατεστάθη δι' ἐμὲ εἶδος ἰδιοκτησίας· μοὶ φαίνεται ὅτι συγκεχυμένη τις ἀνάμνησις μοὶ λέγει, ὅτι ἔζησα ποτὲ ἐκεῖ εἰς εὐτυχεστέρους χρόνους, καὶ τῶν ὁποίων ἡ μνήμη μοὶ ἐξῆλειφθη. Ἀγαπῶ πρὸ πάντων νὰ θεωρῶ τὰ ἀπομεμακρυσμένα ὄρη, τὰ ὅποια συγχέονται εἰς τὸν οὐρανὸν μετὰ τὸν ὀρίζοντα. Καθὼς τὸ μέλλον, οὕτω καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις μοὶ ἐμπνέει τὸ αἶσθημα τῆς ἐλπίδος, ἡ δὲ βεβαρυμένη καρδιά μου νομίζει ὅτι ὑπάρχει ἴσως γῆ τις ἀπομεμακρυσμένη, ὅπου εἰς μέλλουσαν ἀόριστον ἐποχὴν θὰ δυνηθῶ ἐπὶ τέλους νὰ γευθῶ τῆς εὐδαιμονίας, ἣν περιπαθῶς ἐπιθυμῶ, καὶ τὴν ὁποίαν μυστικόν τι ἔνστικτον μοὶ παρουσιάζει πάντοτε ὡς δυνατὴν.

(Ἔπεται τὸ τέλος)

ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΝ

Εἰς ΠΟΛΥΚΡΙΤΗΝ ΘΥΓΑΤΕΡΑ Γ. ΣΟΥΡΙΑ-
ΥΠΟ Δ. Σ. Μ.

Σουρίω κούρην βαίη κόνις ἐνθάδε κεύθη
Πολυκρίτην σεμνήν, λαμπομένην χάρισιν.
Ἦν ἐπιτυμφιδίους ὑμεναίοις ὄριον ἤδη
Ἐλθὼν ἐξαπίνης Ὡμοχαρόν ἀνελε.
Τὴν δ' ἄρ' ἀποιομένην πατριῶτος οἴκος ἔκλαυσε,
Πένθησάν τε Χίου ἀμφιρύτης νάειπε.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Αὐγκαῖον βλέμμα. — Ὁ Κικέρων, Οὐάρον καὶ Πλίνιος ἀναφέρουσιν ὅτι ὑπῆρχεν Ἕλληνας Στράβων καλούμενος ἔχων βλέμμα τοσοῦτον ὄξυδερκὲς ὥστε εἰς ἀπόστασιν 135 μιλίων διέκρινε καθαρῶς τ' ἀντικείμενα, τὴν δὲ Ἰλλιάδα τοῦ Ὀμήρου ἀντέγραψεν ὀλοκλήρως εἰς φύλλον δυνάμενον νὰ χωρῆσθαι ἐντὸς καρπού. Οὕτω καὶ ὁ Καλλικράτης καὶ ὁ Μυρμηκίδης εἶχον ὄξυδερκέστατον βλέμμα· μάλιστα ὁ τελευταῖος εἶχεν ἐγκολάψαι τέτριπτον μετὰ τῶν ἵππων τοσοῦτον μικρὸν, ὥστε ἡδύνατο νὰ καλυφθῆ ὀλοκλήρως ὑπὸ πτέρυγα μύιας.

Συμπάθειαι. — Αἱ μεταξὺ λογικῶν ὄντων συμπάθειαι ἀναπτύσσονται συνήθως, οὐχὶ ἀναλόγως τῆς μεταξὺ αὐτῶν ὁμοιότητος ἀλλὰ μάλλον τῆς ἀνομοιότητος καὶ διαφορᾶς· οὕτως ὁ ἄρβην συμπάθει πρὸς τὴν θύλην, ἡ μικρὰ νεάνις μάλλον πρὸς τὸν ἀκμαῖον νέον ἢ τὸν νεανίσκον· τὸ αὐτὸ καὶ ὁ νεανίσκος πρὸς τὴν νέαν ἢ μεγαλόσωμος γυνὴ πρὸς τὸν μετριῦ μάλλον ἢ ὑψηλοῦ ἀναστήματος ἄνδρα, ὡς ὁ μεγαλόσωμος ἀνὴρ πρὸς τὴν μικρόσωμον γυναῖκα. Ὁ ζωπρὸς καὶ ὀξύθυμος ἀνὴρ πρὸς τὴν ἠπίου χαρακτῆρος γυναῖκα, καὶ τ' ἀνάπαλιν.

Στατιστικαὶ εἰδήσεις. — Ἐπὶ 1000 καταδίκων οἱ 563 ἦσαν ἄγαμοι· καὶ ἐπὶ 1346 φρενοβλαβῶν 595 ἦσαν ἄγαμοι καὶ 209 χηρευόμενοι· καὶ μεταξὺ τῶν αὐτοχειριαζομένων πλέον τῶν 3/4 εἰσὶν ἄγαμοι. Κατὰ τὴν ἐνιαύσιον ἐκθεσιν τοῦ Κοσμητόρος τῆς ἐν Παρισίοις ἰατρικῆς σχολῆς, καθ' ὅλον τὸ λήξαν σχολαστικὸν ἔτος ἐνεγράφησαν εἰς τὰ βιβλία τῆς σχολῆς ταύτης 4, 307 μαθηταί· εἰς δὲ τὸ τέλος τοῦ σχολαστικοῦ ἔτους ἐξετάσθασαν ἵνα λάβωσι διδακτορικὸν πτυχίον 1,464, ἐξ ὧν 13 μόνον ἀπήντησαν ἀριστα (extremement bien), 82 κάλλιστα, 256 καλῶς, 418 μετριῶς, καὶ 237 ἀποκριθέντες κακῶς ἀπερρίφθησαν.

Θ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ, ΝΤΕΚΑΣ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ.